

En översyn av övervakningsnämndernas organisation

Beslutsdatum: 2026-01-28
Diarienummer: 2026-00045
Rapportnummer: STK 2026:1
Copyright: Statskontoret
Rapportansvarig: Tora Färnström

Besöksadress: Fleminggatan 20
Postadress: Box 12028, 102 21 Stockholm
Telefon: 08-690 43 00
Webbplats: statskontoret.se

Förord

Regeringen gav den 15 maj 2025 Statskontoret i uppdrag att göra en översyn av övervakningsnämndernas organisation.

Tora Färnström, Annika Gustafsson, Kajsa Holmberg, Sanna Rehn och Lirigzon Karaqica har tagit fram denna rapport.

Statskontoret överlämnar härmed rapporten *Översyn av övervakningsnämndernas organisation* (STK 2026:1) och uppdraget är därmed avslutat.

Stockholm
2026-01-28

Bob Pernodd

Överdirektör

Tora Färnström

Utredare

Innehåll

	Sammanfattning	6
1	Översynen av övervakningsnämndernas organisation	9
1.1	Uppdraget till Statskontoret	9
1.2	Hur vi har genomfört uppdraget	12
1.3	Rapportens disposition	15
2	Nämndernas organisation	16
2.1	Många små fristående nämnder	16
2.2	Nämndernas organisation är kopplad till Kriminalvårdens	18
2.3	Arbetet i nämnden är en arvoderad bisyssla	21
2.4	Kriminalvården har ett otydligt ansvar i förhållande till nämnderna	23
3	Nämndernas ärenden och beslut	26
3.1	Nämnderna beslutar i vissa klientärenden	26
3.2	Antalet beslut per nämnd varierar	29
3.3	Fler ärenden för nämnderna framöver	34
4	Nämndernas arbetsformer och stöd från Kriminalvården	37
4.1	Instruktionen ger vissa ramar för nämndernas arbetsformer	37
4.2	Både likheter och skillnader i nämndernas sätt att arbeta	38
4.3	Frivårdskontoren sköter merparten av nämndernas administration	45
4.4	Nämnder och frivårdskontor är över lag nöjda med samarbetet	49
4.5	Flera förklaringar till skillnader i stödet	50
4.6	Nämnderna kostar minst 13,6 miljoner	52

5	Statskontorets slutsatser och förslag	55
5.1	Statskontorets slutsatser om nämndernas organisation och verksamhet	55
5.2	En enrådighetsmyndighet är det mest ändamålsenliga organisationsalternativet	59
5.3	Regeringen behöver ta ett samlat grepp om nämndernas organisation och uppgifter	65
6	Genomförande av förslaget och dess konsekvenser	67
6.1	Regeringen bildar en enrådighetsmyndighet	67
6.2	Konsekvenser av förslaget	80
7	Andra alternativ som vi har prövat	86
7.1	Minska antalet nämnder till 17 nämnder med 13 avdelningar	86
7.2	Minska antalet nämnder till 6 nämnder med 22 avdelningar	91
7.3	Möjliga justeringar i dagens organisation	94
	Referenslista	99

Bilagor

1.	Regeringsuppdraget	103
2.	Nämndernas organisation i relation till Kriminalvårdens	109
3.	Övervakningsnämndernas ärenden och beslut	111
4.	Alternativet med 17 nämnder	119
5.	Resursbehovet för en enrådighetsmyndighet	120

Sammanfattning

Statskontoret har på uppdrag av regeringen utrett och lämnat förslag på hur de 24 övervakningsnämndernas verksamhet kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Syftet har varit att minska antalet nämnder och effektivisera nämndernas administration utan att förändra deras uppgifter, befogenheter och beslutsformer. Uppdraget har varit avgränsat till att analysera två angivna organisationsalternativ. Det ena alternativet har varit att minska antalet nämnder. Det andra alternativet har varit att föra över dagens nämnder till en enrådgivningsmyndighet med särskilda beslutsorgan.

Nämnderna beslutar i klientärenden som Kriminalvården initierar

Övervakningsnämnderna bedriver en domstolsliknande verksamhet i nära anslutning till Kriminalvårdens frivårdskontor. Det är oftast frivårdskontoren som initierar de ärenden som nämnderna ska pröva. Nämnderna fattar vissa typer av beslut om åtgärder för personer (klienter) som står under övervakning i Kriminalvårdens frivård, men även för intagna som verkställer fängelsestraff. Besluten är ofta ingripande och kan till exempel innebära att en person som missköter sin frivård blir frihetsberövad. Många beslut ska fattas skyndsamt av nämnden.

Nämnderna hanterar olika många ärenden. Under perioden 2022–2024 fattade de mellan 50 och 2 400 beslut per nämnd och år i genomsnitt. De två nämnder som fattar flest beslut är indelade i avdelningar som kan fördela ärenden mellan sig.

Flera utmaningar i nämndernas verksamhet

Övervakningsnämnderna och frivårdskontoren bedömer att verksamheten och deras samarbete över lag fungerar väl. Men Statskontorets analys visar att det finns flera utmaningar i övervakningsnämndernas organisation och verksamhet. En utmaning är att övervakningsnämndernas administration inte är effektiv. Det beror främst på att nämnderna inte har några digitala

system för att hantera sina ärenden och dokument. Övervakningsnämnderna arbetar också i viss mån på olika sätt. Det följer av att de är 24 fristående myndigheter som inte är samordnade. Det följer också av att frivårds-kontoren inte ger ett enhetligt administrativt stöd till nämnderna. Skillnaderna i stödet beror delvis på att Kriminalvården inte har en tydlig uppgift att vara värmyndighet åt nämnderna. Kriminalvården har inte heller ingått överenskommelser med nämnderna om vilket stöd som myndigheten ska ge.

Ytterligare en utmaning är att nämndernas nuvarande organisation inte är rustad för att klara en kraftigt ökad ärendemängd som kan följa av regeringens kriminalpolitiska reformer. Flera nämnder har redan i dag så många ärenden att uppdraget som ordförande är svårt att förena med ett ordinarie heltidsarbete. Om antalet beslut per år skulle öka med mellan 20 och 60 procent som vår grova uppskattning visar, skulle åtminstone de nämnder och avdelningar som i dag fattar mellan 350 och 500 beslut per år få svårt att hantera sitt uppdrag.

Det är också svårt för Domarnämnden att rekrytera personer med erfarenhet av att vara domare till uppdragen som ordförande och vice ordförande i nämnderna. Det beror framför allt på en generell brist på domare i Sverige.

Enrådighetsmyndighet är det bästa alternativet

Statskontoret bedömer att en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan är det mest ändamålsenliga av de två organisationsalternativ som regeringen har gett oss i uppdrag att analysera.

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet ger verksamheten bäst förutsättningar för att effektivisera och öka kvaliteten i administrationen, och för att kunna hantera fler ärenden framöver. Det är också det alternativ som gör verksamheten mest överskådlig för regeringen och ger bäst möjligheter att följa upp och vid behov styra verksamheten. Dessutom blir verksamhetens kostnader och ansvarsgränserna i förhållande till Kriminalvården tydligare än i dag. Men med en sådan ambitionshöjning kommer verksamheten i enrådighetsmyndigheten att kosta mer än vad den gör i nuvarande organisation.

Vi bedömer att det är viktigt att myndigheten i stort har lika många beslutsorgan som dagens nämnder och avdelningar. På så sätt kan närheten till klienterna och samarbetet med frivårdskontoren upprätthållas. Det är också viktigt för att säkerställa att antalet ärenden per beslutsorgan inte blir alltför högt. Ärendemängden behöver vara på en nivå som gör att uppdraget som ordförande och vice ordförande i beslutsorganen även fortsättningsvis kan vara en bisyssla.

Regeringen behöver ta ett samlat grepp om övervakningsnämnderna

Även om en enrådighetsmyndighet är den mest ändamålsenliga organisationen av de alternativ som vi har haft i uppdrag att pröva, kommer den inte att lösa verksamhetens utmaningar fullt ut. Därför bedömer vi att regeringen behöver ta ett samlat grepp om övervakningsnämndernas verksamhet och ompröva både deras uppgifter och organisation.

Den nya myndigheten skulle till exempel möta samma utmaningar som i dag när det gäller att rekrytera personer med domarerfarenhet till ordförandeposterna. Den skulle också bedriva en förhållandevis liten verksamhet i termer av budget och personal. En liten verksamhet innebär ofta höga personal- och lokalkostnader per årsarbetskraft och svårigheter att följa de generella administrativa regler som gäller för myndigheter. Det är också osäkert hur regeringens kriminalpolitiska reformer kommer att påverka nämndernas arbetsuppgifter och ärendemängd, och med det verksamhetens framtida förutsättningar och behov.

1 Översynen av övervakningsnämndernas organisation

Statskontoret har på uppdrag av regeringen gjort en översyn av övervakningsnämndernas organisation. Övervakningsnämnderna fattar vissa typer av beslut om åtgärder för klienter som står under övervakning i Kriminalvårdens frivård, men även för dömda som verkställer fängelsestraff. De 24 övervakningsnämnderna verkar över hela landet.

1.1 Uppdraget till Statskontoret

Uppdraget omfattar att utreda och lämna förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras mer ändamålsenligt. Syftet är att minska antalet myndigheter och effektivisera nämndernas administration.

Uppdraget är avgränsat till att analysera följande två organisationsalternativ:

- Minska antalet övervakningsnämnder och förtydliga Kriminalvårdens ansvar som värmyndighet.
- Föra över dagens nämnder till en enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan.

Vi ska säkerställa att vårt förslag innebär att övervakningsnämnderna kan fortsätta samverka med frivården och att verksamheten fortsatt är tillgänglig för klienter i hela landet. Vår analys ska utgå från att övervakningsnämnderna behåller sina nuvarande uppgifter, ansvar, befogenheter och beslutsformer.

I uppdraget ingår att kartlägga och analysera hur övervakningsnämnderna arbetar i dag och sammanställa hur många beslut av olika typer som nämnderna fattar. Vi ska också övergripande bedöma hur nämndernas ärendemängd kommer att öka framöver, bland annat till följd av att Kriminalvården expanderar.

Uppdraget omfattar också att lämna nödvändiga författningsförslag, beräkna kostnader, beskriva konsekvenser och vid behov föreslå hur regeringen kan utveckla sin styrning och uppföljning av övervakningsnämnderna. Uppdraget finns i sin helhet i bilaga 1.

1.1.1 Bakgrunden till uppdraget

Uppdraget utgår från Statskontorets iakttagelser och förslag till regeringen i rapporten *En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter* (2024:11). I rapporten föreslog Statskontoret att regeringen skulle prioritera att närmare utreda en alternativ organisation för övervakningsnämnderna.

Statskontoret bedömer i den tidigare rapporten att ledningsformen nämndmyndighet lämpar sig väl för övervakningsnämndernas domstolsliknande verksamhet och att verksamheten behöver ha en lokal organisation, eftersom den är tätt sammanbunden med Kriminalvårdens frivård. Däremot ifrågasatte Statskontoret om nämnderna behöver vara organisatoriskt fristående från varandra eftersom de har samma uppgifter. Statskontoret beskriver övergripande tre tänkbara alternativ till en förändrad struktur:

- Föra över övervakningsnämndernas uppgifter till tingsrätterna.
- Inrätta en nämndmyndighet med flera lokala organisatoriska enheter med viss geografisk spridning och med ett kansli på Kriminalvården för att behålla närheten till verksamheten.
- Inrätta en enrådighetsmyndighet med flera lokala beslutsorgan och ett eget kansli.

Flera remissinstanser har avstyrkt alternativet att föra över övervakningsnämndernas uppgifter till tingsrätterna, bland annat för att det skulle påverka instansordningen negativt.¹ Alternativet ingår därför inte i vårt uppdrag att pröva. Instansordning är den hierarkiska ordning av domstolar eller myndigheter där ett rättsfall eller ärende prövas i flera steg. Det är

¹ Yttranden från Malmö tingsrätt, Södertörns tingsrätt samt övervakningsnämnderna Eskilstuna, Falun (formellt Borlänge), Gävle, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Stockholm, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro.

systemet för att överklaga, där målet börjar i en första instans och kan överklagas till högre instanser.

1.1.2 Hur vi har tolkat och avgränsat uppdraget

Vi har prövat de organisationsalternativ som innebär att minska antalet nämnder respektive att föra över dagens nämnder till en samlad enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Vi har analyserat och bedömt vilket av dessa alternativ som är mest ändamålsenligt. Vi har även analyserat möjligheterna att effektivisera nämndernas administration, göra verksamheten mer överskådlig och tydliggöra verksamhetens gränser mot Kriminalvården inom ramen för nämndernas befintliga organisation.

Övervakningsnämnderna har inte funnits med i Statskontorets förteckning över myndigheter under regeringen förrän 2024.² De identifierades i samband med Statskontorets kartläggning av nämndmyndigheter i staten. Vi har bedömt att kartläggningen av övervakningsnämnderna är en viktig del i det här uppdraget eftersom det finns relativt lite kunskap om nämnderna och hur den nuvarande organiseringen och det administrativa stödet från Kriminalvården ser ut och fungerar. Kartläggningen i det här uppdraget omfattar även nämndernas arbetsformer och beslut, men vi har inte analyserat eller bedömt deras beslutsfattande, till exempel om likartade fall bedöms likvärdigt.

Enligt uppdraget ska vi vid behov se över formerna för hur nämndernas ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter utnämns. Vi har tolkat att vi inte ska ompröva den nuvarande ordningen där Domarnämnden förordnar ordförande och vice ordförande och regionfullmäktige utser övriga ledamöter i demokratisk ordning. Däremot har vi beskrivit Domarnämndens förutsättningar att förordna personer till posterna som ordförande och vice ordförande.

² Statskontoret (2024). *Statsförvaltningen i korthet*.

1.2 Hur vi har genomfört uppdraget

Vi har genomfört uppdraget med stöd av flera informationskällor. Vår analys och prövning av organisationsalternativen har utgått från sex bedömningskriterier. Vi har under genomförandet samrått med Kriminalvården.

1.2.1 Flera källor för kartläggningen och analysen

Vår kartläggning av övervakningsnämndernas organisation och arbetsformer samt vår analys av organisationsalternativen baseras på information och kunskap från flera källor.

Vi har ställt skriftliga frågor till samtliga övervakningsnämnder och frivårds-kontor, och har fått svar från de allra flesta. Vi har även intervjuat ett urval av ordförande och gjort studiebesök på ett frivårdskontor. Därutöver har vi intervjuat ett antal nyckelpersoner på Kriminalvårdens huvudkontor samt företrädare för Domarnämnden, Domstolsverket och Etikprövnings-myndigheten. Etikprövningsmyndigheten bildades den 1 januari 2019 och ersatte då de sex tidigare etikprövningsnämnderna. Vi anser att deras erfarenheter av ombildningen till en enrådighetsmyndighet är relevanta för vår prövning av alternativet att ombilda övervakningsnämnderna till en enrådighetsmyndighet.

Vi har också använt olika typer av skriftligt material som underlag för vår kartläggning och analys. Det gäller bland annat relevanta författningar och tidigare statliga utredningar, dokument och andra underlag från Kriminalvården samt övervakningsnämndernas verksamhetsberättelser.

Vi har bearbetat information i kriminalvårdsregistret som underlag för statistik om nämndernas beslut och beslutstyper för perioden 2022–2024. När vi beskriver nämndernas uppgifter och beslut utgår vi från lagstiftningen 2025. Övervakningsnämnderna kommer att påverkas av vissa lagändringar som beslutades i slutet av 2025, och som träder i kraft under 2026. Vi har tagit hänsyn till dessa förändringar när vi har analyserat övervakningsnämndernas organisation och ärendemängd framöver. Däremot har det inte varit möjligt för oss att göra en tillförlitlig bedömning av hur mycket nämndernas antal ärenden kommer att öka. Vår bedömning utgår från Kriminalvårdens prognoser för den egna verksamheten från mars 2025.

1.2.2 Sex kriterier för att pröva alternativen

Vår analys av de två organisationsalternativen utgår från sex kriterier, varav tre är generella och tre är verksamhetsspecifika. Syftet med kriterierna är att skapa en tydlig och transparent ram för hur vi har bedömt hur ändamålsenliga de olika organisationsalternativen är. Kriterierna fastställer att organisationen ska

- ha tydliga gränser till närliggande verksamheter när det gäller ansvar och arbetsuppgifter
- vara överskådlig för regeringen och målgrupperna
- ge förutsättningar för att bedriva verksamheten effektivt, det vill säga utföra sina uppgifter med en tillräckligt god kvalitet i relation till kostnaden för verksamheten
- ge förutsättningar för att hantera fler ärenden än i dag
- upprätthålla verksamhetens samarbete med Kriminalvårdens frivård
- upprätthålla verksamhetens tillgänglighet för klienter i hela landet.

De tre första kriterierna är generella

De tre första kriterierna är generella. Vi har formulerat dem utifrån hur regeringen i uppdraget beskriver vad våra förslag ska syfta till och hur regeringen i den förvaltningspolitiska propositionen beskriver att förvaltningens organisation ska fungera. Det handlar om effektivitet, tydlighet i ansvars- och uppgiftsfördelning samt överskådlighet.³ Regeringen lyfter i propositionen även fram begreppet rättssäkerhet. Men vi har inte analyserat nämndernas beslutsfattande (avsnitt 1.1.2). Därför har vi valt att inte inkludera detta kriterium i organisationsanalysen.

De tre sista kriterierna är verksamhetsspecifika

De tre sista kriterierna är verksamhetsspecifika. Det följer av att regeringen i den förvaltningspolitiska propositionen lyfter fram att styrningen och därmed organiseringen av förvaltningen bör vara utformad

³ Prop. 2009/10:175. *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*. s. 72–74.

så att den bäst gynnar syftet med respektive verksamhet.⁴ Vi har formulerat kriterierna utifrån hur regeringen i vårt uppdrag beskriver att verksamheten ska fungera framöver. Det handlar om att verksamheten ska kunna fortsätta samverka med Kriminalvårdens frivård och fortsätta att vara tillgänglig för klienter i hela landet, men även kunna hantera fler ärenden än i dag.

Kriterierna är överlappande men ger bedömningen transparens

De sex kriterierna överlappar delvis varandra. Men samtliga kriterier gäller faktorer som regeringen har lyft fram som viktiga i relation till organiseringen av statlig verksamhet i allmänhet, eller organiseringen av övervakningsnämnderna i synnerhet. Därför har vi valt att inkludera samtliga kriterier, så att regeringen får ett så transparent och användbart beslutsunderlag som möjligt. Vi anser att det är särskilt viktigt eftersom det inte är givet att ett och samma organisationsförslag är det mest ändamålsenliga enligt alla kriterier. Vilken organisation som regeringen bedömer är mest ändamålsenlig beror därför ytterst på hur regeringen värderar de olika kriterierna i förhållande till varandra.

1.2.3 Avstämningar och projektgrupp

Under genomförandet har vi samrått med Kriminalvården och även haft avstämningar med uppdragsgivaren. Kriminalvården har också fått faktagranska ett utkast till kapitel 2–4. Vi har även haft en intern referensgrupp knuten till projektet.

Vi genomförde datainsamlingen och analysen under perioden juni till mitten av december 2025. Projektgruppen har bestått av Tora Färnström (projektledare), Annika Gustafsson, Sanna Rehn (september–december), Kajsa Holmberg (september–december) och Lirigzon Karaqica (maj–augusti).

⁴ Prop. 2009/10:175. *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*, s. 72–74, 96–98.

1.3 Rapportens disposition

I kapitel 2–4 redovisar vi vår kartläggning av övervakningsnämndernas organisation och uppgifter, beslut och arbetsformer samt det administrativa stöd som Kriminalvården ger till nämnderna. I kapitel 5 redogör vi för våra slutsatser om övervakningsnämndernas organisation och presenterar vårt förslag på organisationsändring. Genomförandet av förslaget och dess konsekvenser redovisas i kapitel 6. I kapitel 7 redovisar vi de andra organisationsalternativ som vi har prövat samt vår analys av möjliga åtgärder inom ramen för nämndernas nuvarande organisation.

2 Nämndernas organisation

Övervakningsnämndernas verksamhet är domstolsliknande och bygger på kollektivt beslutsfattande. Nämndernas organisering har sedan länge varit baserad på lokal närvaro. Dagens organisation är kopplad till Kriminalvårdens verksamhet, framför allt de lokala frivårdskontoren. Organiseringen bygger till viss del också på att vara nära tingsrätterna. Övervakningsnämndernas uppgifter, organisation och antal har förändrats många gånger sedan regeringen och riksdagen inrättade nämnderna 1939.⁵ Över tid har antalet nämnder varierat mellan 12 och 48. För närvarande är de 24.

2.1 Många små fristående nämnder

Övervakningsnämnderna är unika i staten. De är många jämfört med andra nämndmyndigheter. Alla har samma uppgifter men är fristående i förhållande till varandra. Deras uppgifter är knutna till en annan myndighets löpande kärnverksamhet, det vill säga Kriminalvårdens. Men nämnderna ska vara oberoende i förhållande till Kriminalvården när de fattar beslut. Det följer av att deras beslut kan få en ingripande rättsverkan för enskilda, vilket ställer höga krav på rättssäkerhet i linje med vad som gäller för domstolar. Nämndmyndighetens sammansättning av ledamöter och att nämnden fattar beslut kollektivt ska upprätthålla skyddet för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna enligt Europeiska konventionen.⁶

⁵ Prop. 1939:86. *Med förslag till lag om villkorlig dom m.m.* Vid denna tidpunkt hanterade övervakningsnämnderna vissa uppgifter på delegation av övervakningsdomstolar. Riksarkivet (odaterad). *Övervakning av frivård av villkorligt dömda och frigivna*. I Förvaltningshistorik. (Hämtad 2025-07-08). [https://forvaltningshistorik.riksarkivet.se/37 Overvakning.htm](https://forvaltningshistorik.riksarkivet.se/37%20Overvakning.htm)

⁶ SOU 2008:118, bilaga 7. *Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning*, s. 241f. Se även Statskontoret (2024:11) *En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter*, s. 46.

2.1.1 Nämnderna beslutar i vissa kriminalvårdsärenden

Övervakningsnämnderna har i uppgift att fatta vissa typer av beslut om åtgärder för personer som står under övervakning i Kriminalvårdens frivård, men även för intagna som verkställer fängelsestraff. Kriminalvården benämner ofta personer som är inskrivna i kriminalvård som klienter, så vi använder oss också av detta begrepp.

Merparten av de som döms till kriminalvård finns i frivården, det vill säga kriminalvård som äger rum ute i samhället. Under 2024 var i genomsnitt 16 200 personer inskrivna i frivård och 7 500 personer på anstalt.

Övervakningsnämnderna fattar vissa beslut som rör personer som står under övervakning efter att ha blivit villkorligt frigivna från fängelse, som har dömts till skyddstillsyn, som har intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja) eller som är föremål för särskilda utslussningsåtgärder från fängelse. Besluten rör också klienter som ansöker om tillstånd för pass. Nämnderna prövar även vissa överklaganden av Kriminalvårdens beslut. Vi återkommer till nämndernas uppgifter och beslut i kapitel 3 och bilaga 3.

2.1.2 Nämndernas sammansättning liknar en domstols

Övervakningsnämnderna är relativt små. Varje övervakningsnämnd består av en ordförande och en vice ordförande som ska vara lagfarna och ha erfarenhet av att tjänstgöra som domare.⁷ De förordnas av Domarnämnden vars beslut inte går att överklaga.⁸ Till skillnad från många andra nämndmyndigheter är det alltså inte regeringen som tillsätter nämndens ledning.

Varje nämnd har också tre andra ledamöter (lekmän) och lika många ersättare som utses av regionfullmäktige.⁹ Ledamöterna och ersättarna måste avlägga domared. Det innebär att lova att följa svensk lag och vara opartisk i sitt beslutsfattande. Dessa ledamöter kan sägas representera allmänhetens intressen. Nämndens sammansättning är alltså ett sätt att efterlikna domstolar.

⁷ 37 kap. 2 § brottsbalken.

⁸ 3 § förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna.

⁹ Ledamöterna i övervakningsnämnden Visby utses däremot av kommunfullmäktige till följd av att Gotland är en kommun.

Varje övervakningsnämnd ska biträdas av en sekreterare som förordnas av nämnden. Kriminalvården kan besluta att en nämnd får ha fler än en sekreterare. Sekreterarna är ofta notarier vid en tingsrätt, men det finns även de som är fiskaler vid en hovrätt. Andra erfarna jurister eller domstols-handläggare kan också komma ifråga som sekreterare. Övervaknings-nämnderna har i övrigt ingen administrativ personal.

2.2 Nämndernas organisation är kopplad till Kriminalvårdens

Övervakningsnämnderna verkar i och täcker hela landet. Deras organisation är reglerad i förordningen (1998:1318) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m.m. De nuvarande geografiska verksamhetsområdena för de 24 nämnderna gäller sedan den 1 januari 2022.¹⁰ Nämndernas organisation är tydligt kopplad till Kriminalvårdens organisation (bilaga 2).

2.2.1 Decentraliserad organisering sedan länge

Övervakningsnämndernas organisering bygger sedan länge på decentralisering och lokal närvaro. En övervakningsnämnd hanterar klientärenden som initieras av de frivårdskontor och anstalter som ligger inom nämndens geografiska ansvarsområde.¹¹ Nämnderna ska även besöka de anstalter som hör till nämndens verksamhetsområde för att få kännedom om förhållandena där, men få verkar göra det.¹²

Regeringen beskriver i förordningen om övervakningsnämndernas verksamhetsområden de geografiska ansvarsområdena och pekar ut vilka kommuner som områdena omfattar. När brottsbalken infördes vid mitten av 1960-talet utgick nämndernas geografiska område från tingsrätternas domkretsar. Domkretsarnas indelning utgår också från kommuner. En av de utredningar som lade grunden för organiseringen vid denna tidpunkt

¹⁰ Övervakningsnämnden Ystad togs bort detta datum.

¹¹ 2 § förordningen (1998:1318) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m.m.

¹² 10 § förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna. I nämndernas verksamhetsberättelser för 2024 uppgav bara en nämnd att de hade gjort ett sådant besök.

ansåg att det är en fördel att decentralisera uppgifter till lokala nämnder. Nämnderna kan då höra de personer som ärendena gäller under liknande förhållanden som i en domstol, enligt utredningen.¹³

2.2.2 Nämndernas verksamhetsområden är olika stora

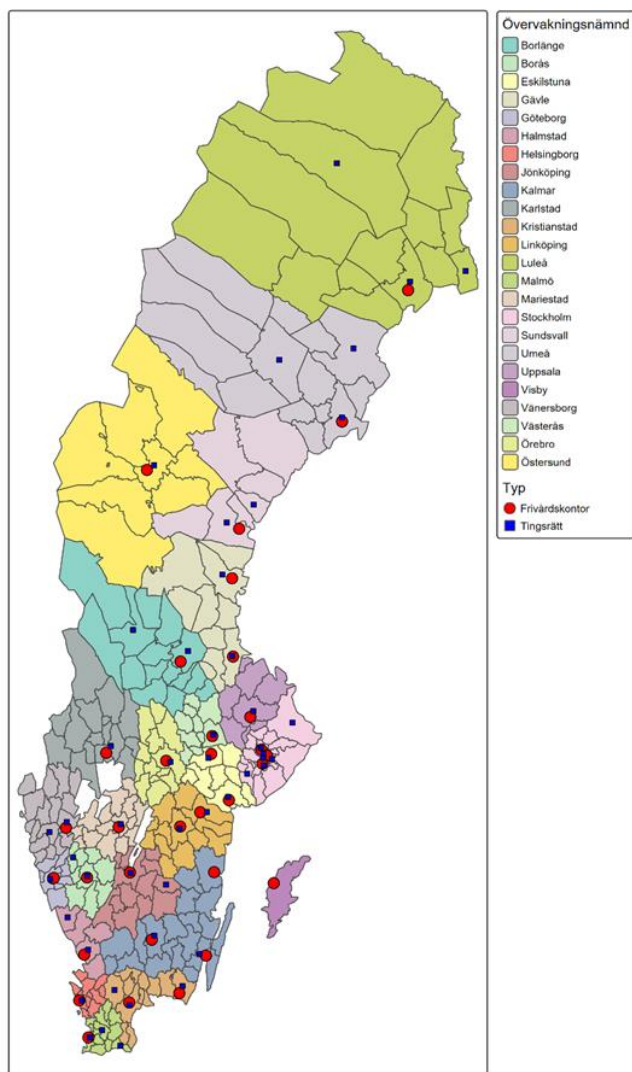
Nämndernas verksamhetsområden är olika stora till ytan och omfattar olika många kommuner och frivårdskontor (figur 1). Nämnderna Luleå, Umeå och Östersund har de största verksamhetsområdena till ytan, medan nämnderna Stockholm, Kalmar och Vänersborg omfattar flest kommuner. Nämnden Visby omfattar en kommun. Av de 24 nämnderna hanterar 17 nämnder ärenden från endast ett frivårdskontor. Övriga 7 nämnder hanterar ärenden från två eller tre frivårdskontor.

Det finns 33 frivårdskontor utspridda över 13 verksamhetsområden som vart och ett omfattar mellan ett och tre län. Verksamhetsområdena ingår i sin tur i Kriminalvårdens sex regioner: Nord, Mitt, Stockholm, Öst, Väst och Syd.¹⁴ Region Nord är den största regionen till ytan. I bilaga 2 finns en beskrivning av övervakningsnämndernas organisation i förhållande till Kriminalvårdens.

¹³ SOU 1952:21. *Räjongplan för fångvården*.

¹⁴ Kriminalvården (2025). *Arbetsordning för Kriminalvården*. Dnr 2025–15950.

Figur 1. Karta över övervakningsnämndernas verksamhetsområden i relation till var Kriminalvårdens frivårdskontor och tingsrätterna är lokaliserade.

Källa: Förordning (1998:1318) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m.m. samt Kriminalvården och Domstolsverket.

Kommentar: Kartan visar även var tingsrätterna är lokaliserade. Syftet är att åskådliggöra förutsättningarna att rekrytera ordförande, vice ordförande och sekreterare från tingsrätterna inom respektive nämnds verksamhetsområde.

2.2.3 Två nämnder är indelade i avdelningar

Regeringen har enligt brottsbalken rätt att bestämma att en övervakningsnämnd ska arbeta i avdelningar, och har beslutat att det ska gälla för två nämnder. Övervakningsnämnden Stockholm har fyra avdelningar och nämnden Göteborg har två. Dessa avdelningar tillkom när regeringen minskade antalet nämnder 2007. Innan dess fanns det fyra nämnder i Stockholmsområdet och två i Göteborgsområdet. En lösning med avdelningar föreslogs av en utredning redan 1961. Utredningen ansåg att det fanns behov av flera nämnder i form av avdelningar inom vissa verksamhetsområden med stora anstalter.¹⁵

Det som gäller för en övervakningsnämnd ska i tillämpliga delar gälla även för en avdelning.¹⁶ Det innebär att en avdelning har samma funktion och befogenheter som en nämnd. Avdelningarna ska fatta beslut enligt samma lagstiftning och de ska ha en ordförande, en vice ordförande och tre övriga ledamöter med ersättare.¹⁷ Just att det finns avdelningar kan förklara varför vissa uppfattar att det finns 28 nämnder. Till exempel angav Kriminalvården på sin webbplats våren 2025 att det fanns 28 övervakningsnämnder.

Regeringen har inte angett några geografiska verksamhetsområden för avdelningarna, och inte heller om någon av ordförandena ska ha ansvar för nämnden i sin helhet. Avdelningarna kan därför tillsammans bestämma hur de ska arbeta och fördela ärenden mellan sig inom nämndens geografiska område. Vi återkommer till det i avsnitt 4.2.5.

2.3 Arbetet i nämnden är en arvoderad bisyssla

Lagstiftningen kräver att de personer som förordnas till ordförandeposterna har erfarenhet av att tjänstgöra som domare. I dag förordnas främst domare i tingsrätterna till dessa poster. Men det förekommer även att domare från andra domstolar förordnas. För närvarande finns det till

¹⁵ SOU 1961:15. *Kriminalvård i frihet*, s. 215–220.

¹⁶ 37 kap. 1 § brottsbalken.

¹⁷ Regeringen har för Göteborg angett att varje avdelning ska ha tre ledamöter, men bara två ersättare.

exempel förordnade ordförande som är domare i hovrätt och miljödomstol. Uppdragen utlyses på Domstolsverkets och Domarnämndens webbplatser. Tingsrätterna är rekryteringsbas även när nämnderna söker sekreterare.

2.3.1 De som arbetar i nämnden har oftast en annan ordinarie anställning

Arbetet i övervakningsnämnden är en arvoderad bisyssla för ordförande, vice ordförande, övriga ledamöter och sekreterare. Nämndernas ordförande, vice ordförande och sekreterare har oftast en ordinarie anställning i domstolsväsendet, men de kan även vara nyligen pensionerade. Om nämnderna har många ärenden kan det ibland vara svårt att förena ett uppdrag som nämndordförande med ett ordinarie arbete och de krav som detta arbete eller arbetsgivaren ställer. Ordföranden behöver också vara tillgänglig för Kriminalvården för att kunna fatta beslut snabbt. Flera av övervakningsnämnderna uppger därför att det är viktigt att en analys av ärendemängd och alternativa organisationsformer för nämnderna måste ta hänsyn till att uppdraget är en bisyssla.

2.3.2 I regel få sökande till uppdragen som ordförande

Statistik från Domarnämnden visar att det i regel är få sökande till uppdragen som ordförande och vice ordförande. Vid det senaste rekryteringstillfället var det endast en sökande per uppdrag i cirka hälften av de övervakningsnämnder som behövde en ny person på någon av posterna. Söktrycket är högst till nämnderna i storstadsområdena. Enligt Domstolsverket råder det generell domarbrist i Sverige, och det är särskilt svårt att rekrytera domare till tingsrätterna.¹⁸

Vi noterar att flera personer har en ordförandepost i mer än en övervakningsnämnd, till exempel genom att vara vice ordförande i en nämnd och ordinarie ordförande i en annan. Det förekommer också att ordförande eller vice ordförande inte bor eller arbetar inom nämndens geografiska verksamhetsområde. Det kan både bero på att det är få sökande till uppdragen i vissa delar av landet och på den generella bristen på domare.

¹⁸ Domstolsverket (2025). *Genomförda, pågående och kommande åtgärder till stöd för kompetensförsörjningen avseende ordinarie domare*, s. 4–6.

2.3.3 Ersättningsnivån har inte justerats sedan 2016

Övervakningsnämndernas instruktion reglerar ersättningsens storlek endast för ordförande och vice ordförande. Nivån på ersättningen har inte justerats sedan 2016. Flera ordförande säger att ersättningen är låg i förhållande till det arbete som de ska utföra.

Ersättningen till nämndens ordförande är 21 000 kronor per år och till vice ordförande 10 000 kronor per år. De båda får också 240 kronor per dag som de har utfört arbete för nämndens räkning. Enligt Kriminalvården gäller dagarvudet oavsett hur många ärenden som de har hanterat. I en nämnd som har många ärenden kan det för ordföranden handla om 10–15 kontakter med frivården per dag. En tillfällig ersättare för ordföranden får 1 600 kronor per sammanträde. En ordförande som har beredskap under helger får ersättning med 1 000 kronor per dag. De som är förordnade som ordförande eller vice ordförande i fler än en nämnd arvoderas för samtliga uppdrag. En person som har två eller tre förordnanden kan alltså få två eller tre årsarvoden samt dagersättning för arbete för dessa nämnders räkning.

Nämnden beslutar själv om ersättningen till sekreteraren. Både principerna för och storleken på ersättningen varierar mellan nämnderna (avsnitt 4.3.6). Kriminalvården beslutar om ersättningen till övriga ledamöter. En ledamot får 650 kronor per sammanträde och 120 kronor per dag om personen har utfört arbete för nämndens räkning.¹⁹

2.4 Kriminalvården har ett otydligt ansvar i förhållande till nämnderna

Den dåvarande Kriminalvårdsstyrelsen övertog ansvaret för kriminalvård i frihet från övervakningsnämnderna 1983. Kriminalvårdsstyrelsen blev samtidigt central förvaltningsmyndighet för övervakningsnämnderna.²⁰ I dag är det otydligt vilket ansvar som Kriminalvården har i förhållande till nämnderna. I formell mening är ansvaret relativt begränsat och syns

¹⁹ Kriminalvården (odaterad). *Belopp och procent*. Gäller från 2025-01-01. E-post 2025-07-11.

²⁰ Prop. 1982/83:85, bet. 1982/83:JuU26. *Om villkorlig frigivning och kriminalvård i frihet m.m.*

främst i regeringens finansiella styrning av myndigheten. Regeringen begär ingen redovisning från Kriminalvården och får därmed ingen information om övervakningsnämndernas kostnader och verksamhet.

2.4.1 Nämnderna finansieras genom Kriminalvården

Övervakningsnämnderna har ingen egen budget, varken var för sig eller tillsammans. Regeringen finansierar sedan länge övervakningsnämnderna med Kriminalvårdens förvaltningsanslag, anslag 1:6 Kriminalvården. Det finns ingen särskild anslagpost för nämndernas verksamhet och därmed inte heller några budgetrestriktioner. Enligt anslagsvillkoren får Kriminalvården använda anslaget för att betala ersättning till ledamöter med flera i övervakningsnämnderna. Kriminalvården behöver inte särredovisa sina kostnader för nämnderna i årsredovisningen. Vi återkommer till kostnaderna i avsnitt 4.6.

2.4.2 Nämnderna redovisar enbart till Kriminalvården

Övervakningsnämnderna ska före den 1 mars varje år lämna en berättelse till Kriminalvården om sin verksamhet under det senaste budgetåret. Det framgår av nämndernas instruktion.²¹ Men instruktionen säger inget om vad verksamhetsberättelserna ska innehålla för information. Det är också oklart vad Kriminalvården förväntas göra med berättelserna. Myndigheten har till exempel inget krav på att sammanfatta eller återrapportera något om nämndernas verksamhet till regeringen, och använder inte heller verksamhetsberättelserna för någon egen löpande uppföljning.

2.4.3 Nämnderna får administrativt stöd från Kriminalvården

Kriminalvården ger sedan länge övervakningsnämnderna administrativt stöd av olika slag. Men i dag kan uppgiften tolkas som frivillig. Den nuvarande instruktionen (2023:797) säger nämligen att Kriminalvården *får* utföra administrativa uppgifter åt nämnderna, och att det då ska vara enligt överenskommelse mellan myndigheten och respektive övervakningsnämnd. I äldre versioner av instruktionen hade myndigheten däremot i

²¹ 5 § förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna.

uppgift att stödja nämnderna administrativt.²² Vi återkommer till det administrativa stödet i kapitel 4.

2.4.4 Nämndernas verksamhet ska löpa på även under fredstida kris och höjd beredskap

Det går att se det som att övervakningsnämnderna ingår bland myndigheterna i rättskedjan, men de har inget uttalat ansvar vid till exempel höjd beredskap. Men generellt gäller att alla myndigheter under regeringen ska arbeta för att minska sårbarheten och utveckla en förmåga att hantera sina uppgifter vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.²³ Vad vi har förstått genomför nämnderna inte något sådant arbete i dag.

Vi har svårt att bedöma vilka specifika krav det skulle medföra för nämnderna för att kunna fatta beslut även under kris och höjd beredskap. Men eftersom Kriminalvårdens frivård initierar ärendena så kommer nämnderna även under sådana förhållanden att behöva anpassa sig till myndighetens behov och beredskapsorganisation. Kriminalvården är en av flera beredskapsmyndigheter sedan den 1 oktober 2022 och uppger att de arbetar med flera åtgärder för att öka sin förmåga. För beredskapsmyndigheter gäller att de även ska verka för att övriga statliga myndigheter och andra som är berörda utvecklar sin förmåga att bland annat förebygga sårbarheter och hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap.²⁴ Men övervakningsnämnderna omfattas inte av Kriminalvårdens åtgärder i nuläget.

²² I till exempel instruktionen för Kriminalvårdsverket (1974:555) står det att Kriminalvårdsstyrelsen är chefsmyndighet för övervakningsnämnderna i administrativt hänseende. I Kriminalvårdens instruktion (2007:1172) som föregick den nuvarande nämns inte övervakningsnämnderna.

²³ 1 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

²⁴ 20 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

3 Nämndernas ärenden och beslut

Övervakningsnämnderna är beslutsfattande instanser och bedriver inte någon annan verksamhet. Nämndernas beslut är ofta ingripande och kan till exempel innebära att en person som missköter sin frivård blir frihetsberövad. Antalet ärenden som övervakningsnämnderna prövar och beslutar om varierar över landet. Det beror bland annat på hur många personer (klienter) som är inskrivna i frivården inom nämndens verksamhetsområde, vilka påföljder som dessa personer är dömda till och hur väl de sköter sig när de verkställer sin dom i frihet.

3.1 Nämnderna beslutar i vissa klientärenden

När och i vilka typer av klientärenden som övervakningsnämnderna ska kopplas in för prövning och beslut framgår av 26 kap. och 28 kap. brottsbalken, fängelselagen (2010:610) och fängelseförordningen (2010:2010), förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder samt passlagen (1978:302). Till och med 2025 har nämnderna även prövat ärenden enligt lagen (1994:451) och förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Dessa två författningar har ersatts av en ny lag och förordning som i delar träder i kraft den 1 januari 2026.²⁵ Vi utgår i detta avsnitt från de uppgifter som nämnderna har haft under 2025.

3.1.1 Frivården initierar nämndernas ärenden

De flesta av frivårdens klienter är klienter som är villkorligt frigivna med övervakning och klienter med skyddstillsyn som står under övervakning under en prøvotid. Av de klienter som påbörjade sin verkställighet i frivård 2024 var 7 363 villkorligt frigivna med övervakning och

²⁵ Lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning och förordningen (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

6 689 hade skyddstillsyn.²⁶ Frivårdskontoret där klienten är inskriven initierar det ärende som övervakningsnämnden ska pröva och besluta om.

3.1.2 Kollektiva nämndbeslut och ordförandebeslut i brådskanie fall

Övervakningsnämnderna har två former för sitt beslutsfattande: kollektiva nämndbeslut och ordförandebeslut. Nämnden som kollektiv är beslutsför med ordförande och två ledamöter. I brådskanie fall och i ärenden av mindre vikt får ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar.²⁷ De brådskanie fallen handlar främst om att fastställa Kriminalvårdens interimistiska beslut. Ordföranden hanterar då vanligtvis ärendet per telefon eller e-post. I nämnder med stora ärendevolymer kan ordföranden ibland fatta flera beslut per dag. Ett ordförandebeslut ska prövas och fastställas av nämnden kollektivt vid nästa sammanträde eller anmälas vid sammanträdet.

3.1.3 Nämnderna har flera beslutstyper

I det följande beskriver vi kortfattat i vilka typer av klientärenden som övervakningsnämnderna fattar beslut. Vissa beslut behöver fattas skyndsamt av ordföranden. I bilaga 3 finns en något mer utförlig beskrivning av beslutstyperna, men utan att vi gör anspråk på att den är fullständig.

- **Förverka villkorligt medgiven frihet**

Den sista tredjedelen av ett fängelsestraff som är minst en månad avtjänar klienten vanligtvis som villkorligt frigiven under övervakning. Om klienten missköter sig allvarligt under denna tid kan övervakningsnämnden besluta att förverka den villkorligt medgivna friheten med högst 90 dagar åt gången. Klienten får då fortsätta avtjäna straffet i fängelse.

- **Besluta om att omhänderta en klient som är villkorligt frigiven eller har skyddstillsyn**

Kriminalvården får besluta att tillfälligt omhänderta en villkorligt frigiven klient som har misskött sig och det kan bli fråga om att till exempel för-

²⁶ Kriminalvården (2025a). *KOS 2024. Kriminalvård och statistik*, s. 61f.

²⁷ 37 kap. 1 § brottsbalken. Det framgår inte av lagen vad som kan vara ärenden av mindre vikt.

verka den villkorligt medgivna friheten eller besluta om nya föreskrifter. En klient med skyddstillsyn kan också bli tillfälligt omhändertagen om hen har misskött sig. Övervakningsnämnden ska i båda fallen senast dagen därpå pröva om Kriminalvårdens interimistiska beslut fortsatt ska gälla. Beslutet brukar fattas av nämndens ordförande.

- **Upphäva ett beslut om verkställighet utanför anstalt (fotboja)**

Kriminalvården kan fatta ett beslut om att tills vidare upphäva ett tidigare beslut om att en klient får verkställa sitt straff utanför anstalt med elektronisk övervakning (fotboja). Övervakningsnämnden ska då senast dagen därpå pröva om det interimistiska beslutet ska fortsätta gälla. Beslutet brukar fattas av nämndens ordförande. Om beslutet ska gälla ska nämnden därefter skyndsamt ta upp frågan till slutlig prövning.

- **Upphäva ett tillstånd till utslussningsåtgärd**

Kriminalvården får besluta att tills vidare upphäva ett tillstånd till utslussningsåtgärd från fängelse om klienten till exempel inte rättar sig efter de villkor som har beslutats. Nämnden ska senast den första dagen efter Kriminalvårdens interimistiska beslut pröva om beslutet ska fortsätta gälla. Beslutet brukar fattas av nämndens ordförande. Om beslutet ska gälla ska nämnden därefter skyndsamt ta upp frågan till slutlig prövning.

- **Besluta om en klient ska få passtillstånd eller inte**

För att den som avtjänar ett fängelsestraff eller står under övervakning ska kunna ansöka om pass krävs passtillstånd. Kriminalvården prövar frågan om passtillstånd, men kan också överlämna ärendet till övervakningsnämnden för prövning. Om Kriminalvården bedömer att klienten inte ska få ett passtillstånd ska frågan alltid prövas och beslutas av nämnden.

- **Pröva överklaganden av Kriminalvårdens beslut**

Klienten har rätt att överklaga vissa beslut som Kriminalvården har fattat till övervakningsnämnden, och som nämnden då ska pröva. Det gäller bland annat beslut om föreskrifter och varning. Både klienten och Kriminalvården har också rätt att överklaga vissa nämndbeslut till tingsrätten.

3.1.4 Ordföranden har jour i stora geografiska områden

Frivården har en beredskapsorganisation som ansvarar för vissa frågor utanför kontorstid, bland annat sådana ärenden som övervakningsnämnderna ska involveras i. Övervakningsnämnderna ska därför mellan klockan 9 och 13 på lördag, söndag, annan allmän helgdag, midsommarafton, julafton och nyårsafton ha beredskap (jour) att pröva vissa beslut. Det handlar om att pröva om frivårdens beslut om att tillfälligt omhänderta en klient ska fortsätta gälla och om att pröva om ett beslut om fotboja ska upphävas eller inte. Det är nämndens ordförande som utför uppgiften.

Övervakningsnämnderna är i detta syfte indelade i tre geografiska beredskapsområden. En ordförande i varje område ska ha beredskap att fatta ett interimistiskt beslut enligt det schema som nämnderna i området själva har kommit överens om. En av ordförandena i varje område ska samordna beredskapen. Den ordförande som har helgjour i sitt beredskapsområde fattar alltså ett tillfälligt beslut i ett klientärende som kan tillhöra en annan nämnd. Ärendet hanteras vanligtvis per telefon och e-post. Beslutet prövas och fastställs sedan av den ansvariga nämnden vid nästa sammanträde.

3.2 Antalet beslut per nämnd varierar

Övervakningsnämnderna har under perioden 2022–2024 fattat totalt cirka 26 400 beslut eller genomsnitt 8 800 beslut per år. Antalet beslut har ökat något under perioden. Som framgår av avsnitt 3.1.3 kan en klient bli föremål för mer än ett beslut i samma ärende.

Vi har valt att redovisa beslutsstatistiken enbart för denna treårsperiod för att underlätta jämförelsen mellan åren som ingår i perioden. Skälet är att flera typer av beslut överfördes från nämnderna till frivården runt 2020–2021 (avsnitt 3.2.3). Statistiken bygger på data i Kriminalvårdens kriminalvårdsregister (KVR).

3.2.1 Mellan 50 och 2 400 beslut per nämnd och år

Antalet beslut per nämnd har varierat mellan cirka 50 och 2 400 per år under perioden 2022–2024 (tabell 1). Sex nämnder har fattat fler än 400 beslut per år i genomsnitt. Det gäller storstadsnämnderna Stockholm, Göteborg och Malmö, men även nämnderna Linköping, Västerås och

Örebro. Nämnderna Stockholm och Göteborg arbetar i avdelningar och kan därför fördela ärendena mellan sina avdelningar. Antalet beslut per avdelning är i genomsnitt högre i Stockholm (596) än i Göteborg (414). Nämnden Malmö har inga avdelningar och är den nämnd som kan sägas ha fattat flest beslut av samtliga nämnder, i genomsnitt 689 beslut per år.

Övervakningsnämnden Visby respektive Östersund har fattat minst antal beslut av alla nämnder. Båda har fattat i genomsnitt runt 50 beslut per år. Övriga nämnder har fattat mellan 150 och 300 beslut per år.

Tabell 1. Antal beslut per övervakningsnämnd 2022–2024, genomsnittligt antal beslut per år och andel beslut som ordföranden ensam har fattat under treårsperioden (procent).

Övervakningsnämnd	2022	2023	2024	Genomsnitt per år 2022–2024	Andel ordf.beslut 2022–2024
Borlänge	201	262	200	221	68 %
Borås	165	182	168	172	50 %
Eskilstuna (2 frivårdskontor)	219	284	355	286	55 %
Gävle (2 frivårdskontor)	156	204	210	190	62 %
Göteborg (2 avdelningar, 2 frivårdskontor)	774	861	849	828	35 %
Halmstad	179	136	153	156	50 %
Helsingborg	288	317	316	307	63 %
Jönköping	172	245	243	220	63 %
Kalmar (3 frivårdskontor)	331	289	285	302	62 %
Karlstad	265	277	301	281	61 %
Kristianstad (2 frivårdskontor)	99	191	184	158	59 %
Linköping (2 frivårdskontor)	582	482	482	515	57 %
Luleå	143	167	206	172	50 %
Malmö	591	716	760	689	73 %
Mariestad	121	120	102	114	47 %

Övervakningsnämnd	2022	2023	2024	Genomsnitt per år 2022–2024	Andel ordf.beslut 2022–2024
Stockholm (4 avdelningar, 3 frivårdskontor)	2 482	2 317	2 346	2 382	39 %
Sundsvall	226	201	232	220	63 %
Umeå	188	155	154	166	58 %
Uppsala	303	231	326	287	45 %
Visby	60	23	52	45	48 %
Vänersborg	188	150	163	167	51 %
Västerås	385	427	543	452	37 %
Örebro	358	398	493	416	37 %
Östersund	64	38	62	55	63 %
Samtliga nämnder	8 540	8 673	9 185	8 797	49 %

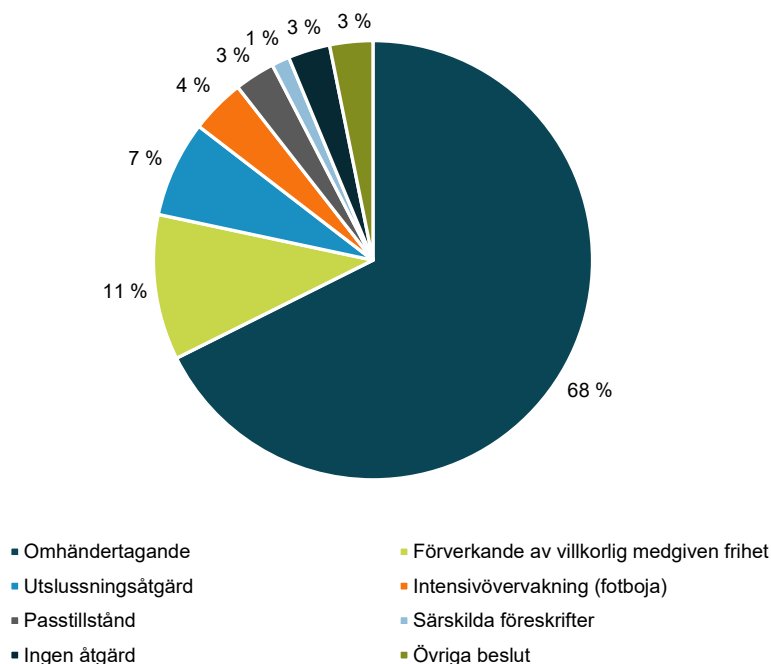
Källa: Kriminalvården, kriminalvårdsregistret uttag 2025-10-13, vår bearbetning.

Statistiken visar även att andelen ordförandebeslut varierar mellan nämnderna, från en tredjedel i Göteborg till tre fjärdedelar i Malmö. Det kan bero på att andelen beslut som måste fattas senast dagen efter Kriminalvårdens interimistiska beslut är något högre i vissa nämnder än i andra, eller på skillnader i arbetssätt. Vi har inte kunnat analysera skillnaderna närmare.

3.2.2 Besluten rör främst omhändertaganden och förverkande av villkorligt medgiven frihet

Av de totalt 26 400 besluten under 2022–2024 gäller två tredjedelar att omhändertar klienter. Andelen omfattar beslut om att fastställa Kriminalvårdens interimistiska beslut, men även beslut om att ompröva och häva omhändertaganden. Det näst vanligaste beslutet är att förverka villkorligt medgiven frihet. Drygt vart tionde beslut har varit av den typen (figur 2). Det är mindre vanligt med beslut som rör utslussning, fotboja, passtillstånd och särskilda föreskrifter.

Figur 2. Övervakningsnämndernas vanligaste typer av beslut 2022–2024, procent.

Källa: Kriminalvården, kriminalvårdsregistret uttag 2025-10-13, vår bearbetning.

Kommentar: Kategorin övriga beslut omfattar bland annat varning, övervakning vid villkorlig frigivning, övervakning som återupptas eller upphör, kallelse till övervakningsnämnd och återanmälan.

I bilaga 3 redogör vi för antalet beslut per beslutstyp för respektive övervakningsnämnd för perioden 2022–2024.

3.2.3 Ändrad lagstiftning har påverkat ärendemängden över tid

Både Kriminalvården och övervakningsnämnderna påverkas kontinuerligt av förändringar inom kriminalpolitiken. Vi ser att olika lagändringar har ökat respektive minskat nämndernas ärendemängd inom olika besluts-typer.

Till exempel har nämndernas beslut om att förverka villkorligt medgiven frihet ökat de senaste tio åren. När nya regler infördes den 1 juli 2020 blev det möjligt att förverka upp till 90 dagar åt gången, jämfört med 15 dagar innan dess.²⁸ Efter införandet ökade antalet beslut om förverkande från 348 år 2020 till 1 063 år 2024. Vid samma tidpunkt 2020 fördes rätten att fatta beslut om varning och särskilda föreskrifter för villkorligt frigivna över från övervakningsnämnderna till frivården, och ett år senare även för klienter med skyddstillsyn.²⁹ Det innebär att nämndernas beslut om föreskrifter minskade från nära 3 000 år 2020 till noll 2022.³⁰

3.2.4 Nämnderna har olika arbetsbelastning

Flera nämnder uppger att de har svårt att bedöma vad som är en möjlig eller rimlig ärendemängd för dem att hantera under ett år. Det beror bland annat på hur nämnden är organiserad, arvodenas storlek och förutsättningar att sköta ett ordinarie arbete.

De svar som vi har fått varierar stort, från 150 till 500 ärenden per nämnd och år. Nämnder eller avdelningar som redan fattar mellan 400 och 700 beslut årligen bedömer i många fall att de skulle ha svårt att hantera fler. Det gäller främst nämnderna Stockholm, Göteborg och Malmö, men även Västerås och Linköping. Vissa av de nämnder som har få ärenden bedömer att de skulle kunna hantera betydligt fler, medan andra bedömer att de skulle ha svårt att hantera en alltför stor ärendeökning.

Nämnderna bedömer att fler ärenden skulle leda till längre sammanträden, vilket de anser skulle vara krävande för både nämndens ledamöter och frivårdens personal. För nämndens ordförande, vice ordförande och sekreterare handlar utmaningen med fler ärenden främst om att kunna balansera uppdraget i nämnden med den ordinarie anställningen.

²⁸ Prop. 2018/19:77, bet. 2018/19:JuU25, rskr. 2018/19:228.

²⁹ Prop. 2018/19:77, bet. 2018/19:JuU25, rskr. 2018/19:228 och prop. 2020/21:85, bet. 2021/22:JuU21, rskr. 2021/22:370.

³⁰ Se till exempel SOU 2024:48. *Ett ändamålsenligt samhällsskydd*, s. 287, 546.

3.3 Fler ärenden för nämnderna framöver

Kriminalvårdens verksamhet har blivit mer omfattande de senaste åren, till följd av bland annat straffskärpningar. Kriminalvårdens senaste prognoser visar att de kommer att fortsätta att expandera som en följd av regeringens omläggning av kriminalpolitiken. Under 2024–2025 har flera statliga utredningar lämnat många lagförslag till regeringen, varav en del har beslutats av riksdagen. Lagändringarna kommer att öka Kriminalvårdens klientvolymerna i både anstalter och inom frivården. Därmed kommer även övervakningsnämndernas ärende- och beslutsvolymerna att öka. Det finns också utredningsförslag som kan medföra att nämnderna framöver inte ska fatta vissa typer av beslut (se även bilaga 3).

3.3.1 Kriminalvårdens prognoser är osäkra

Kriminalvårdens prognoser från mars 2025 omfattar förväntade effekter för myndighetens egen verksamhet och kapacitet. Prognoserna tar hänsyn till såväl beslutade och planerade lagändringar som lagändringar som utredningar har föreslagit eller förväntas föreslå utifrån sina direktiv.³¹ Prognoserna omfattar inte förväntade effekter för övervakningsnämnderna, och Kriminalvården har inte heller kunnat bistå oss med sådana beräkningar.

Kriminalvården betonar att prognoserna för antalet klienter i både anstalt och frivård är mycket osäkra, eftersom de påverkas av många faktorer. Sådana faktorer är till exempel vilka lagförslag som kommer att beslutas av riksdagen, när hela eller delar av lagändringarna ska börja gälla, brottsutvecklingen och hur domstolarna kommer att döma. Därför presenterar Kriminalvården prognoserna som alternativa scenarier. Frivårdens verksamhet är i många fall den sista länken i verkställighetskedjan och påverkas därmed av beslut och händelser i föregående led. Prognoserna för antalet frivårdsklienter är därför mer osäkra än prognoserna för tidigare led. Det gör det i sin tur svårt att bedöma övervakningsnämndernas framtida ärendevolymerna.

³¹ Kriminalvården (2025b). *Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034*. 2025-03-11. Dnr KV 2015–3916.

3.3.2 Lagändringar leder till fler ärenden för nämnderna

Två lagändringar som beslutades i slutet av 2025 kommer att öka antalet ärenden och beslut i övervakningsnämnderna framöver. Det gäller ändringar som innebär att fler ska kunna avtjäna fängelsestraff med fotboja och att reglerna för villkorlig frigivning kommer att skärpas.

Fler ska kunna avtjäna sitt fängelsestraff med fotboja

Den 1 januari 2026 börjar en ny lag och förordning att gälla som innebär att fler ska kunna avtjäna sitt fängelsestraff med fotboja. Från den 1 juni 2026 införs även en ny verkställighetsform som innebär att fotboja ska kunna användas även i kontrollerade boenden.³² Förändringarna kommer att öka antalet ärenden för övervakningsnämnderna. Det gäller beslut om både omhändertaganden och att upphäva beslut om fotboja. Det beror främst på att antalet ärenden om att en klient missköter sig förväntas öka när fler personer verkställer sitt straff med fotboja.³³

Skärpta regler för villkorlig frigivning

Från den 1 januari 2026 skärps reglerna för villkorlig frigivning på flera sätt.³⁴ Bland annat höjs den andel av straffet som ska avtjänas i anstalt innan villkorlig frigivning från två tredjedelar till tre fjärdedelar. Dessutom ska alla fängelsestraff som är en månad och längre omfattas av villkorlig frigivning och prøvotiden efter villkorlig frigivning ska förlängas. Förändringarna kommer att öka övervakningsnämndernas ärenden om omhändertaganden och förverkande av villkorligt medgiven frihet.

³² Prop. 2024/25:202, bet. 2025/26:JuU7, rskr. 2025/26:31. *Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning*. Lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning och förordningen (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning ersätter lagen och förordningen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

³³ Se remissvaren på SOU 2024:48 *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* från övervakningsnämnderna Göteborg, Malmö och Sundsvall.

³⁴ Prop. 2025/26:34, bet. 2025/26:JuU8, rskr. 2025/26:96. *Skärpta regler för villkorlig frigivning*.

3.3.3 Straffreformutredningens förslag skulle kunna dämpa ärendeökningen

Övervakningsnämnderna kan också komma att påverkas av vissa förslag som Straffreformutredningen presenterade i sitt betänkande i juni 2025. Förslagen skulle innebära att ett nytt system med villkorligt fängelse införs från januari 2028, att skyddstillsyn slopas och görs om till tilläggs-sanktioner till villkorligt fängelse.³⁵ Som en följd av förslagen bedömer utredningen att tingsrätterna kommer att behöva ta över övervakningsnämndernas uppgift att hantera ärenden om att upphäva beslut om fotboja och att förverka villkorligt medgiven frihet. Nämnderna skulle då på sikt få färre beslutstyper att hantera.

3.3.4 En grov uppskattning av ärendeökningen

Vi uppskattar att övervakningsnämnderna kan komma att fatta mellan 3 800 och 5 200 fler beslut 2034 jämfört med 2024, då antalet uppgick till 9 200. Om nämnderna inte längre ska fatta vissa typer av beslut enligt Straffreformutredningens förslag uppskattar vi att ökningen blir mindre, kanske mellan 1 800 och 3 000 fler beslut 2034 jämfört med 2024. Ökningen av antalet beslut för samtliga övervakningsnämnder skulle därmed kunna bli allt mellan 20 och 60 procent, eller mellan 75 och 220 beslut per nämnd i genomsnitt.

Vi har utgått från Kriminalvårdens prognos i mars 2025 för att grovt uppskatta nämndernas ärendeökning till 2034 eftersom det inte finns någon senare prognos. Flera av de nyligen beslutade lagändringarna liksom vissa utredningsförslag var inte kända i sin helhet när Kriminalvården gjorde sin prognos. Men vissa ingick i myndighetens scenarier i form av möjliga förändringar. I de två scenarierna har myndigheten beräknat att antalet frivårdsklienter kan komma öka från 16 400 år 2024 till antingen 23 000 (scenario 1) eller 25 500 (scenario 2) år 2034.

I vår beräkning har vi utgått från hur många beslut som övervakningsnämnderna har fattat i olika typer av ärenden 2024 i förhållande till medelantalet frivårdsklienter samma år. Dessa kvoter har vi sedan utgått från för att beräkna antalet beslut 2034 utifrån det antal frivårdsklienter som Kriminalvården har uppskattat i sina två scenarier.

³⁵ SOU 2025:66. *En straffreform*, s. 29f.

4 Nämndernas arbetsformer och stöd från Kriminalvården

Övervakningsnämndernas arbetsformer styrs till en del av lagstiftningen. Men de kan också forma sina egna rutiner och sätt att arbeta, även i relation till Kriminalvården och de lokala frivårdskontoren. Vår kartläggning visar att nämndernas arbetsformer eller arbetssätt skiljer sig åt i vissa delar, och att skillnaderna kan ha olika förklaringar. De största skillnaderna finns i hur nämnderna och frivårdskontoren fördelar administrativa uppgifter mellan sig.

4.1 Instruktionen ger vissa ramar för nämndernas arbetsformer

Övervakningsnämndernas instruktion reglerar hur nämndernas handläggning ska gå till, vilket ger vissa ramar för deras arbetsformer.³⁶ Där framgår bland annat hur ärendena ska föredras inför nämnden, vilka som har rätt att närvara vid nämndens sammanträden, att protokoll ska föras vid sammanträdena och hur nämnden ska underrätta Kriminalvården om nämndens beslut. Det finns däremot inga regler för vilken typ av närvaro som krävs vid sammanträdena, till exempel om nämndens ledamöter ska närvara fysiskt.

Av instruktionen framgår också att det ingår i sekreterarens uppgifter att ansvara för att diarieföra ärenden och de handlingar som kommer in.

I andra frågor kan nämnden till viss del själv bestämma vem som ska utföra vissa uppgifter. Det gäller till exempel att bestämma om nämndens sekreterare eller en kriminalvårdstjänsteman ska föredra ärenden för nämnden. Ordföranden kan också utse en kriminalvårdstjänsteman som ska hjälpa till med att lämna ut allmänna handlingar när till exempel nämndens beslut överklagas.

³⁶ Se exempelvis 6–11 §§ i förordning (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna.

4.2 Både likheter och skillnader i nämndernas sätt att arbeta

Övervakningsnämnderna är relativt fria att utforma egna rutiner och arbets-sätt, exempelvis för hur och hur ofta de ska sammanträda och hur de ska samverka med varandra. Nämndernas arbetsformer påverkas till viss del av förutsättningar som skiljer sig mellan olika nämnder, så som geografiska förutsättningar samt hur nämndens eller avdelningens ordförande eller sekreterare önskar arbeta. Men nämndernas arbetsformer påverkas också av verksamhetens generella förutsättningar. Sådana förutsättningar är att nämnderna saknar egna lokaler, arbetsverktyg och digitala system för sin ärendehantering.

4.2.1 Nämnderna saknar digitala ärendehanteringssystem

Övervakningsnämnderna har som självständiga myndigheter ansvar för att diarieföra och arkivera sina handlingar och beslut. Men nämnderna har varken ett gemensamt eller separata digitala ärendehanteringssystem som omfattar diarium och arkivering. Detta har under lång tid medfört en omfattande fysisk pappershantering för både nämnderna och frivårds-kontoren.

Övervakningsnämnderna tillhandahåller inte heller några arbetsverktyg för de personer som ingår i och arbetar för nämnden. Det innebär att alla ledamöter använder en telefon och dator med e-postadress som antingen är privat eller tillhör den ordinarie arbetsgivaren.

4.2.2 Regelbundna sammanträden men olika ofta

Övervakningsnämnderna sammanträder regelbundet över året, men olika ofta. Nämnderna har både ordinarie och extrainsatta sammanträden. Under 2024 var antalet sammanträden per nämnd i genomsnitt 29. Antalet sammanträden har till viss del samband med ärendemängden, mätt som antal beslut. Nämnderna Visby och Östersund som har relativt få ärenden hade 12 respektive 15 sammanträden. Nämnderna Örebro och Västerås har relativt många ärenden och de hade 67 respektive 64 sammanträden.³⁷

³⁷ Övervakningsnämndernas verksamhetsberättelser för 2024.

Övervakningsnämnderna sammanträder ofta jämfört med andra nämndmyndigheter som sammanträder omkring 6 gånger per år.³⁸ Dessutom fattar ordföranden därutöver relativt många beslut mellan sammanträdena (avsnitt 3.2.1).

4.2.3 Både fysiska och digitala möten i frivårdens lokaler

Vid övervakningsnämndernas sammanträden deltar normalt nämndens samtliga ledamöter, personal från frivårdskontoret som föredrar ärendena samt berörda klienter. Men nämnderna har inte några egna lokaler och därför använder de allra flesta frivårdens lokaler för sina möten. Några nämnder sammanträder alltid eller enbart vid extra sammanträden i en lokal hos tingsrätten. Sedan covid-19-pandemin har det blivit vanligare med digitala videomöten. Mötena är oftast delvis digitala där någon eller några av de berörda deltar digitalt medan övriga är fysiskt på plats i möteslokalen.

Sammanträdeslokalerna har god säkerhet

Både frivårdens och tingsrätternas lokaler ska vara en trygg miljö för både personalen och de som besöker lokalerna. Säkerhetskontroller av besökare och de som är kallade till ett möte eller en förhandling får genomföras med hjälp av larmbåge, kroppsvisitation och genomsökning av väskor för att upptäcka vapen och farliga föremål.³⁹ Frivårdens säkerhetskontroll omfattar inte Kriminalvårdens anställda och de som tjänstgör i en övervakningsnämnd. Därutöver finns det särskilda ordningsregler som säger att den som besöker en domstol och ett frivårdskontor inte får vara påverkad av alkohol eller droger.

Vanligt att någon ur nämnden deltar digitalt

I enstaka nämnder deltar samtliga ledamöter fysiskt vid alla sammanträden. Men det vanligaste är att någon från nämnden deltar digitalt och att övriga i nämnden deltar fysiskt.

³⁸ Statskontoret (2024:11). *En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter*, s. 48.

³⁹ Lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol och lagen (2021:77) om säkerhetskontroll på frivårdskontor. Frivårdens första säkerhetskontroll var i drift i Stockholm hösten 2022.

Ofta är det ordföranden eller vice ordföranden som deltar digitalt. Detta är vanligare i nämnder där ordföranden eller vice ordföranden bor eller arbetar långt från frivårdskontoret. De personer som har en ordförandepost i fler än en nämnd kan också ha svårt att alltid delta fysiskt.

Nämndens övriga ledamöter som har en regional geografisk förankring deltar för det mesta fysiskt. Det gäller även frivårdens personal samt berörda klienter. Om klienten är frihetsberövad deltar personen digitalt från till exempel ett häkte.

Ordföranden och vice ordföranden turas ibland om att delta

I vissa nämnder är det vanligt att ordföranden och vice ordföranden fördelar sammanträdena mellan sig och då turas om att delta. I andra nämnder är det i regel ordföranden som deltar vid ordinarie sammanträden. Att det ser olika ut kan bero på var de har sin ordinarie anställning, och vem som har närmast till frivårdskontoret. Det kan också bero på ordförandens arbetsbelastning i det ordinarie arbetet. Det kan också vara nödvändigt att dela på ansvaret om en nämnd behandlar ärenden från två frivårdskontor och sammanträdena av det skälet hålls på två orter.

Några nämnder uppger att sekreteraren i undantagsfall kan förordnas som ordförande, givet att hen har domarerfarenhet. Det innebär att både vice ordföranden och sekreteraren har möjlighet att fatta beslut om ordföranden inte är tillgänglig.

Digitala möten förutsätter att tekniken fungerar väl

Många av de frivårdskontor som har erfarenhet av att nämndens ordförande eller vice ordförande deltar digitalt, tycker att det i stort fungerar bra. Det gäller under förutsättning att det finns lämplig utrustning och väl fungerande teknik för digitala möten. Men så är inte alltid fallet, anser både nämnderna och frivårdskontoren.

Framför allt nämnderna anser att det är svårt att garantera att digitala sammanträden blir rättssäkra om tekniken inte fungerar. De ordförande som ändå deltar digitalt uppger att det vanligtvis fungerar bra för att övriga ledamöter och sekreteraren i regel deltar fysiskt. Men en nackdel med att ordföranden deltar digitalt är att det då är svårare att upprätthålla ordningen under mötet.

Företrädare för Domstolsverket lyfter fram att det även kan finnas nackdelar utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv att en ordförande deltar digitalt. Nackdelarna handlar i grunden om att en domare bör vara personligt närvarande i rättsalen vid en huvudförhandling. Detta är inte uttryckligen reglerat i lagstiftningen. Men det finns fall där hovrätten har bedömt att två juristdomares deltagande via videolänk i tingsrätten utgjorde ett rättegångsfel.⁴⁰

4.2.4 Nämnderna värdesätter geografisk närhet och fysiska möten

Övervakningsnämnderna är geografiskt spridda och därmed tillgängliga för frivården och dess klienter över hela landet, vilket underlättar nämndernas beslutsfattande och samarbete med frivården. Både nämnderna och frivårdskontoren uppfattar att både den geografiska närheten och möjligheten till fysiska sammanträden är viktiga för att nämnden ska kunna fatta välgrundade beslut och i viss mån även för verksamhetens effektivitet.

Fysiska möten uppfattas vara mer rättssäkra för klienten

Om en klient begär det har hen rätt att höras muntligt i ett ärende hos nämnden.⁴¹ Både övervakningsnämnderna och frivårdskontoren framhåller att det är viktigt att klienten också ges möjlighet att föra sin talan inför nämnden. När ärendet gäller att förverka villkorligt medgiven frihet har klienten också rätt till offentligt biträde, det vill säga en jurist eller advokat som staten bekostar för att stödja och bevaka klientens rättigheter.

Samtliga nämnder tycker att det är en fördel om både klienten samt så många som möjligt från nämnden och frivårdskontoren kan delta fysiskt vid nämndens sammanträden. De anser att när nämnden och klienten ses öga mot öga så inskräper det allvaret i beslutet och klienten kan ha lättare att förstå beslutet och dess konsekvenser. Nämnderna anser i regel också att fysiska möten ger bättre förutsättningar för nämnden att fatta välgrundade beslut. Ett fysiskt möte kan till exempel göra det lättare för nämnden att bedöma om klienten är påverkad av alkohol eller droger och att uppfatta nyanser i personens tal och kroppsspråk. Vissa klienter kan ha svårt att

⁴⁰ Rättsfall från Göta hovrätt, RH 2022:34.

⁴¹ 37 kap. 6 § brottsbalken.

föra samtal digitalt, till exempel personer med en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Flera nämnder ser därför fysiska sammanträden som en fråga om klientens rättssäkerhet.

Nackdelarna med fysiska möten är enligt nämnderna att de är tidskrävande, särskilt om det är långa resor till platsen för sammanträdet och om sammanträdena ligger tätt. Även klienterna kan ibland behöva resa långt, särskilt om nämnden har ett stort geografiskt verksamhetsområde. Klienterna får ingen ersättning från Kriminalvården för eventuella resekostnader.

Fysiska möten underlättar nämndens och frivårdens samarbete

Både nämnderna och frivårdskontoren beskriver att fysiska möten ofta underlättar samarbetet och kommunikationen dem emellan. Det gör det också lättare att överlämna handlingar och få ordförandens underskrift.

Men flera av frivårdskontoren anser också att det oftast fungerar bra med digitala sammanträden. Ett frivårdskontor ger som exempel att klienter som sitter i häkte eller anstalt alltid deltar digitalt, och att det fungerar bra. Flera framhåller att det viktigaste är att nämnden hanterar ärendena skyndsamt och att ordföranden är tillgänglig för att snabbt fatta beslut när det krävs.

4.2.5 Ovanligt att nämnderna avlastar varandra

Det är ganska stora skillnader mellan övervakningsnämndernas ärendemängd mätt som antal beslut (avsnitt 3.2.1). Men det är ovanligt att en nämnd ger stöd till eller får stöd av någon annan nämnd om den har låg eller hög ärendebelastning. Två nämnder uppger att de har bistått en annan nämnd vid något enstaka tillfälle. Flera nämnder hänvisar till att de inte har tillfrågats om att hjälpa till. Vissa hänvisar också till att det inte finns något stöd i författning för ett sådant samarbete. Däremot finns det författningsstöd för att en ordförande i en nämnd kan fatta interimistiska beslut för en annan nämnds räkning i samband med helgjour.

4.2.6 Avdelningar kan underlätta nämndens samarbete

Regeringen har inte angett några geografiska verksamhetsområden för de avdelningar som ingår i en nämnd (avsnitt 2.2.3). Det ger avdelningarna bättre förutsättningar att samarbeta om nämndens samlade ärenden och avlasta varandra vid behov.

Till exempel uppger övervakningsnämnden Stockholm att de fyra avdelningarna regelmässigt samarbetar om ärendena parvis. De två avdelningar som handlägger ärenden från frivårdskontoret i Stockholms stad ansvarar för sammanträdena varannan vecka och hanterar då samtliga ärenden från frivårdskontoret. Avdelningarna Sollentuna och Södertörn samarbetar på likartat sätt. När till exempel avdelning Sollentuna ansvarar för sammanträdet varannan vecka behandlar de ärenden från frivårdskontoren i både Sollentuna och Södertörn. Ibland händer det också att ordförandena och sekreterarna i samtliga fyra avdelningar byter sammanträden med varandra för att hjälpa till. Övervakningsnämnden Göteborg har inte heller några organisatoriska gränser mellan sina två avdelningar. Avdelningarna delar på samtliga ärenden och fördelar nämndens sammanträden mellan de två ordförandena och de två vice ordförandena. Det innebär att varje ordförande har ansvar för ett sammanträde var fjärde vecka.

4.2.7 Nämnderna utbyter inte erfarenheter systematiskt

Övervakningsnämnderna utbyter inte erfarenheter på något regelbundet och formaliserat sätt för att till exempel prata om arbetssätt, förändringar i lagstiftningen som kan påverka deras beslutsfattande eller hur likartade fall ska bedömas lika i alla nämnder. Däremot förekommer det att avdelningar inom samma nämnd delar erfarenheter med varandra. Några nämnder och några ordförande som vi har intervjuat framför att de saknar sådant erfarenhetsutbyte, även om de kan utbyta erfarenheter i viss mån i mindre kretsar. Kriminalvården samlade nämnderna för erfarenhetsträffar med viss regelbundenhet fram till 2014. Kriminalvården har sedan dess haft planer på att arrangera sådana träffar vid ett par tillfällen, men har inte haft möjlighet eller resurser att genomföra dem.

En synpunkt från flera ordförande är att gemensamma diskussioner och utbyte av erfarenheter är viktiga för att till exempel forma praxis, särskilt inom områden där nämndernas beslut inte har prövats i högre instans. Det gäller till exempel praxis vid förverkande av villkorligt medgiven frihet där det kan vara svårt för nämnderna att avgöra hur många dagar som bör förverkas beroende på hur allvarligt klienten har misskött sig.

4.2.8 Nämndsekreteraren svarar för viss administration

Övervakningsnämnderna utför viss administration själva. Den utförs då till en del av nämndens ordförande, men främst av sekreteraren. Sekreterarens uppgift är i någon mån reglerad i instruktionen (avsnitt 4.1).⁴² Den enda tydligt uttryckta uppgiften är att ansvara för nämndens diariieföring.

Vilka uppgifter sekreteraren utför skiljer sig till viss del åt nämnderna emellan. Samtliga nämnder uppger att sekreteraren ansvarar för att föra protokoll vid nämndens sammanträden. Det varierar sedan mellan nämnderna om sekreteraren utför fler uppgifter än att föra protokoll, och i så fall vilka uppgifter som det gäller. Sekreterarens uppgifter kan också skilja sig åt inom en nämnd som har fler än en sekreterare. Det kan då till exempel bero på vilket frivårdskontor som sekreteraren arbetar gentemot.

Exempel på ytterligare uppgifter är att sekreteraren föredrar ärenden vid nämndens sammanträden, skriver utkast till beslut, expedierar beslut, söker efter offentligt biträde till klienten och svarar för de löpande kontakterna med frivården. Endast en nämnd uppger att sekreteraren ansvarar för att diarieföra nämndens ärenden och handlingar, vilket är den enda uppgift som övervakningsnämndernas instruktion uttryckligen nämner.⁴³

Kriminalvården kan besluta att en nämnd får ha fler än en sekreterare (avsnitt 2.1.2). Enligt uppgifter från Kriminalvården har ungefär hälften av nämnderna två sekreterare i dag. En övervakningsnämnd har för närvarande inte någon sekreterare. Det innebär att ordföranden i den nämnden bereder och föredrar ärendena för nämnden samt skriver protokoll och beslut.

De faller på frivårdens personal att sköta de administrativa sysslor som övervakningsnämnderna inte själva utför. Det innebär att även frivårdskontorens administrativa stöd till nämnderna skiljer sig åt.

⁴² 4, 6 och 11 §§ förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna.

⁴³ 4 § förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna.

4.3 Frivårdskontoren sköter merparten av nämndernas administration

Frivårdskontoren sköter merparten av det administrativa arbetet före och efter nämndens sammanträden och beslut. Till en del kan detta förklaras av att frivården ansvarar för klienterna och initierar de ärenden som nämnden ska pröva. Med det följer också av att frivården till exempel behöver ha kontakt med polisen och häktena för att vara säkra på att en omhändertagen klient inte hålls kvar utan lagstöd.

Vår kartläggning visar att det stöd som nämnderna får från frivårdskontoren är likartat i många delar, men att det också finns skillnader i vilka uppgifter som kontoren åtar sig att utföra. Några frivårdskontor ger inget administrativt stöd till övervakningsnämnden. Det gäller i de fall en nämnd arbetar gentemot två eller tre frivårdskontor och där bara ett eller ett par av kontoren svarar för stödet.

4.3.1 Kontoren förbereder nämndens sammanträden

Frivårdskontoren sköter nästan all administration i samband med nämndens sammanträden, inklusive tekniken i mötesrummet. Inför sammanträdena tar frivårdskontoren fram och skickar ut en föredragningslista till nämndens ordförande och sekreterare. De tar också fram underlagspromemorior i de klientärenden som ska behandlas och kallar de berörda klienterna till mötet. Om nämndens sammanträden inte är schemalagda av ordföranden kan frivårdskontoren behöva skicka ut kallelser till ledamöterna. Det kan till exempel bli aktuellt vid extra sammanträden. Ett kontor uppger att de även sköter mejlkonversationen mellan ordföranden och de övriga ledamöterna.

4.3.2 Kontoren gör uppgifter även under och efter nämndens möten

Det är oftast frivårdens handläggare som föredrar ärendena för nämnden. Två frivårdskontor uppger att de även fungerar som sekreterare i nämnden och då skriver protokoll och beslut, trots att de två berörda nämnderna har sekreterare. Ytterligare nio frivårdskontor uppger att de ibland renskriver nämndens protokoll och beslut, till exempel vid extra sammanträden eller när en klient omhändertas.

Samtliga frivårdskontor svarar för att manuellt föra in resultatet av nämndens beslut i kriminalvårdsregistret (KVR). Hanteringen skiljer sig från registreringen av svenska domar som överförs digitalt till registret, men då enbart domar där Kriminalvården ansvarar för verkställigheten. Eftersom det är Kriminalvårdens klientregister får nämnderna inte själva föra in uppgifterna. Kontoren expedierar i de flesta fall också nämndens beslut till de som berörs, men ibland enbart till klienten eller i vissa typer av nämndbeslut.

Övervakningsnämndernas beslut är allmänna handlingar som ska prövas för sekretess om någon begär ut dem. Runt hälften av frivårdskontoren uppger att de prövar om handlingar kan lämnas ut till någon som begär det eller stödjer nämnderna i detta arbete. De flesta frivårdskontor är också involverade i den process som följer om nämndens beslut överklagas.

4.3.3 Kontoren sköter ofta nämndens diarium och arkiv

De flesta frivårdskontor registrerar övervakningsnämndens handlingar och beslut i nämndens diarium. Frivårdskontoren behöver också förvara nämndernas handlingar i både diaries och arkiv till följd av att nämnderna varken har egna lokaler eller digitala system. En nämnd har däremot sitt arkiv hos tingsrätten. Detta innebär att frivårdskontoren och den berörda tingsrätten ansvarar för att nämndens handlingar förvaras säkert. Några frivårdskontor uppger att de inte har tillräckligt utrymme för att förvara nämndens handlingar.

Frivårdskontorens fysiska pappershantering är omfattande. Ett sammanträde kan röra flera ärenden med tillhörande dokument och ibland kopior på tidigare beslut som rör klienten. Eftersom handlingarna innehåller personuppgifter är det endast ordföranden och sekreteraren som får handlingarna per mejl innan sammanträdet. Därför behöver ofta stora mängder papper skrivas ut eller kopieras och delas ut vid sammanträdet. I nuläget är det endast frivårdskontoret i Stockholms stad som tillhandahåller läsplattor vid de fysiska sammanträdena på kontoret. Samtliga närvarande kan då ta del av dokumentationen digitalt.

4.3.4 Kontoren tar fram underlag till nämndernas verksamhetsberättelser

Övervakningsnämnderna ska lämna en verksamhetsberättelse till Kriminalvården varje år. Många nämnder tar hjälp av frivårdskontoren för att ta fram underlag till verksamhetsberättelsen. Det är inte reglerat vad berättelserna ska innehålla och inte heller hur de är tänkta att användas och av vem. Berättelserna har därför något olika innehåll och utformning. De är i regel kortfattade på mellan en halv och två sidor och innehåller oftast information om antalet sammanträden och beslut under det senaste året. Vi noterar att antalet redovisade beslut i flera fall inte överensstämmer med uppgifterna i kriminalvårdsregistret, men har inte analyserat vad som kan förklara skillnaderna.

4.3.5 Kontoren ska också bidra till ekonomisk kontroll

Kriminalvården finansierar bland annat arvoden och andra ersättningar till de personer som arbetar för övervakningsnämnderna. Inom ramen för sitt budgetansvar granskar Kriminalvården arvodesräkningarna innan de betalar ut arvoden. Det är ett sätt att försäkra sig om att myndigheten endast betalar ut ersättningar som är författningsenliga.

Kriminalvårdens huvudkontor har uppmanat frivårdskontoren att föra egna anteckningar om nämndens sammanträdesdatum och ledamöternas närvaro vid dessa samt att kontrollera arvodesräkningarna. Syftet är att frivårdskontoren därmed ska förbättra myndighetens ekonomiska kontroll. Alla frivårdskontor uppger att de kontrollerar arvodesräkningarna, men bara två tredjedelar av kontoren för anteckningar som underlag för kontrollen.

4.3.6 Kriminalvården har svårt att ifrågasätta storleken på vissa ersättningar

Kriminalvården har svårt att ifrågasätta storleken på vissa ersättningar. Det gäller främst ersättningen till nämndernas sekreterare och till anlitade offentliga biträden. Det följer av att ersättningen till dessa inte är reglerad.

Varje nämnd bestämmer hur stor ersättning sekreteraren ska få. En sammanställning från Kriminalvården visar att både ersättningsprinciper och ersättningsnivåer varierar mellan nämnderna. Principen kan vara att arvoda sekreteraren per år, kvartal, månad eller dag, per sammanträde

eller per ordförandebeslut. De flesta nämnder kombinerar dessa principer. Sekreteraren kan till exempel få ersättning både per år, per sammanträde och dag. Vår analys av Kriminalvårdens utbetalningar 2024 visar också att det finns stora skillnader mellan nämnderna i det totalt utbetalade arvudet till nämndens sekreterare. Till en del beror skillnaderna på att vissa nämnder har fler än en sekreterare.⁴⁴

Nämnderna beslutar också själva om ersättningen till klienternas offentliga biträden. Kriminalvården har svårt att bedöma vad som är en skälig ersättning i förhållande till arbetsinsatsen. Ett par nämnder uppger i sin verksamhetsberättelse för 2024 att ersättningen till det offentliga biträdet utgår enligt schablon som motsvarar en timma enligt Domstolsverkets timkostnadsnorm. För 2025 är denna timkostnadsnorm 1 586 kronor (med F-skatt) och 1 207 kronor (utan F-skatt).⁴⁵

4.3.7 Skillnader i rutiner och otydligt ansvar märks på olika sätt

Att övervakningsnämnderna och frivårdskontoren har olika rutiner och arbetssätt kan till viss del vara personberoende. Några frivårdskontor uppger till exempel att de har behövt justera rutiner och ansvarsfördelning när en ny ordförande eller sekreterare förordnas.

Att rutinerna skiljer sig åt över landet blir tydligt till exempel när nämndernas ordförande har helgjour och fattar interimistiska beslut för en nämnd i ett annat geografiskt område. Frivårdskontoren har då uppmärksammat att nämnderna kan ha olika system för att skriva protokoll och att det inte är tydligt vilket paragrafnummer som besluten ska hänvisa till. Vissa nämnder anser även att rutinerna under helgjouren kan vara otydliga och personberoende. Det kan till exempel visa sig under semestertider när den ordinarie personalen hos frivården inte är i tjänst.

När ansvarsfördelningen mellan nämnderna och frivårdskontoren inte är tydlig så leder det till olika uppfattningar om vem som ska göra vad. En uppgift som både nämnderna och frivårdskontoren pekar på gäller vem

⁴⁴ Uppgifter om utbetalda medel till övervakningsnämnderna i e-post från Kriminalvården 2025-07-11.

⁴⁵ Förordning (2009:1237) om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet.

som bör ha ansvaret för att leta efter offentligt biträde till klienten. Oftast är det frivårdskontoret som söker efter biträde, men i några fall är det nämndens ordförande eller sekreterare. Nämndens ordförande ska däremot alltid besluta om att förordna det offentliga biträdet. Både nämnderna och frivårdskontoren beskriver att det är tidskrävande att söka efter ett tillgängligt biträde, och båda anser att den andre borde sköta uppgiften.

4.4 Nämnder och frivårdskontor är över lag nöjda med samarbetet

Övervakningsnämnderna är mycket nöjda med samarbetet med frivårdskontoren. Nämnderna lyfter särskilt fram att de har bra kommunikation med frivårdens personal och att de får det administrativa stöd som de behöver. Även frivårdskontoren är över lag nöjda med samarbetet och dialogen med nämnden. De framhåller bland annat att det vanligtvis är enkelt att få kontakt med ordföranden, att det går snabbt att sammankalla nämnden och att både ordföranden och nämnden fattar beslut snabbt när det behövs. För vissa nämnder och frivårdskontor handlar det om flera dagliga kontakter och beslut. Enstaka frivårdskontor uppger att det ibland kan vara svårt att få tag på ordföranden eller sekreteraren.

Några nämnder anser att ansvarsfördelningen mellan frivårdskontoret och nämnden skulle kunna bli tydligare. Vi uppfattar att just dessa nämnder utför fler administrativa sysslor än de andra nämnderna. Flera övervakningsnämnder är också tydliga med att de med nuvarande organisering och bemanning inte skulle klara att hantera mer administration än i dag.

Frivårdskontoren är tydligare än nämnderna om att ansvarsfördelningen behöver bli tydligare. Det gäller till exempel vad som ska ingå i sekreterarens uppgifter och vad frivårdens personal ska svara för. De vill också i högre grad att rutinerna ska bli mer enhetliga för att minska de lokala variationerna. Det finns frivårdskontor som är nöjda med dagens rutiner och ansvarsfördelning, men även kontor som gärna ser att nämnderna skulle hantera alla eller de flesta administrativa uppgifterna. Några nämnder och frivårdskontor säger också att tydligare processer och digitala system skulle göra administrationen effektivare.

4.5 Flera förklaringar till skillnader i stödet

Det finns sannolikt många förklaringar till varför frivårdskontorens administrativa stöd till övervakningsnämnderna i delar skiljer sig åt. En sådan förklaring är att Kriminalvården inte har något tydligt uppdrag från regeringen att ge stöd till nämnderna. Samtidigt har myndigheten åtagit sig uppgiften att fungera som kansli eller värdmyndighet åt nämnderna. Både frivårdskontoren och huvudkontorets avdelning för verksamhetsinnehåll har i uppgift att ge administrativt stöd till övervakningsnämnderna enligt myndighetens arbetsordning.⁴⁶

4.5.1 Inga överenskommelser är tecknade om stödet

Kriminalvården har som myndighet ännu inte ingått någon överenskommelse med varje nämnd om det administrativa stödet, vilket Kriminalvårdens instruktion föreskriver. På lokal nivå finns det inte heller några skriftliga överenskommelser. Men några frivårdskontor uppger att de regelbundet går igenom vissa rutiner med nämnden. Ett frivårdskontor uppger att de håller på att ta fram en manual för att förtydliga rutinerna för de kontor som ingår i nämndens verksamhetsområde.

4.5.2 Frivårdskontoren efterfrågar mer stöd från huvudkontoret

Kriminalvårdens huvudkontor ger i dag mycket lite administrativt stöd till övervakningsnämnderna. Huvudkontoret ger i stället främst stöd till frivårdskontoren som löpande ger stöd till nämnderna.

Stöd och riktlinjer för vissa områden men ibland med oklar status

Huvudkontoret beskriver i viss mån vad frivårdskontoren kan stödja övervakningsnämnderna med eller hur de ska hantera vissa uppkomna situationer. Men detta beskrivs inte samlat, utan finns i flera interna dokument, checklistor och lathundar. Det är till exempel anvisningar om hur ordföranden och resor ska ersättas, hur frivården ska kontrollera arvodesräkningar, hur nämndernas verksamhetsberättelser och en nämnds begäran att få förordna ytterligare en sekreterare eller ersättare för

⁴⁶ Kriminalvården (2025c). *Arbetsordning för Kriminalvården*. Gäller från och med 1 juli 2025. Dnr 2025–15950.

ordförande och vice ordförande ska hanteras. Vissa dokument är inte daterade och det är oklart vilken status de har som interna styrdokument. Dokumenten hänvisar ofta till att nämnderna är egna myndigheter och att Kriminalvården inte har mandat att styra dem.

En deltidstjänst ger det mesta stödet till frivårdskontoren

En anställd på avdelningen för verksamhetsinnehåll på Kriminalvårdens huvudkontor har till uppgift att arbeta med frågor om myndighetens stöd till övervakningsnämnderna. Tjänsten är på 10 procent av en heltid. Men våra intervjuer med Kriminalvården visar att arbetet kräver mer tid än så för att svara mot behovet. Stödet har hittills främst varit inriktat på att svara på frågor från frivårdskontoren, ta emot övervakningsnämndernas årliga verksamhetsberättelser och att initiera eller delta i vissa projekt som rör lathundar, checklistor eller annat stödmaterial till frivårdskontoren.

Andra funktioner är involverade i stödet till viss del

Även andra funktioner på Kriminalvårdens huvudkontor är involverade i stödet till viss del. Det gäller till exempel personal vid ekonomifunktionen som bland annat betalar ut arvoden och andra ersättningar till de som arbetar för nämnderna.

Myndighetens arkivriefunktion har tagit fram ett förslag till klassificeringsstruktur och dokumenthanteringsplan för övervakningsnämnderna, det vill säga för deras diarieföring och arkivering. Men i detta dokument betonar Kriminalvården att övervakningsnämnderna själva måste besluta om att tillämpa den föreslagna strukturen och planen eftersom de är egna arkivbildare. Av dokumentet framgår också att frivårdskontoren kan ingå en överenskommelse om stödet med sin övervakningsnämnd, och hur en sådan överenskommelse i så fall ska diarieföras.⁴⁷

Det är svårt för personal på huvudkontoret att överblicka övervakningsnämnderna, och även vilket stöd som myndigheten ger dem. Det stora antalet nämnder gör det också svårt att ha dialog med och nå ut till alla med information på ett effektivt sätt. Ett sådant behov skulle till exempel kunna uppstå vid en kris eller höjd beredskap.

⁴⁷ Kriminalvården (2025d). *Klassificeringsstruktur och dokumenthanteringsplan för övervakningsnämnden*. Dnr 53-2012-19753, uppdaterad version 2025-09-08.

Viss osäkerhet i frivården om vad huvudkontoret kan bistå med

Bland frivårdskontoren finns en viss osäkerhet om vad huvudkontoret kan bistå med för stöd och var ansvaret för stödet ligger. Vissa uppger att de inte vet vem som de ska vända sig till. Flera frivårdskontor anser också att det stödmaterial som finns för närvarande är otillräckligt. De säger att de får alltför övergripande svar på sina konkreta frågor. Det händer också att vissa vänder sig till andra frivårdskontor med sina frågor. Ett framfört önskemål är att huvudkontoret skulle kunna göra mer för att skapa enhetliga rutiner för stödet. Men de kontor som har sökt och fått stöd från huvudkontoret tycker att det har blivit bättre än tidigare.

Ett relativt nytt initiativ från huvudkontoret för att stötta frivårdskontoren är att successivt lägga ut information som rör övervakningsnämnderna på en sida på Kriminalvårdens intranät.

4.6 Nämnderna kostar minst 13,6 miljoner

Det finns ingen anslagspost på Kriminalvårdens förvaltningsanslag (1:6) som gäller övervakningsnämndernas verksamhet (avsnitt 2.4.1). Kriminalvården har ingen post i sin internbudget för nämnderna och följer inte heller upp vilka totala kostnader de har för nämndernas verksamhet. Ungefär en fjärdedel av frivårdskontoren uppger att de har en post i sin lokala budget för övervakningsnämnderna, men att den enbart omfattar kostnader för arvoden. Kriminalvården har uppskattat att myndighetens kostnader för övervakningsnämnderna uppgick till totalt 13,6 miljoner kronor 2024. Det kan sättas i relation till Kriminalvårdens totala förvaltningsanslag som 2024 uppgick till 17,8 miljarder kronor och 2025 till nästan 21 miljarder kronor.

4.6.1 Kriminalvårdens anslag belastas av mer än arvoden

Av det totala beloppet på 13,6 miljoner kronor är 60 procent kostnader för arvoden och reseersättningar till samtliga personer som arbetar för nämnderna samt ersättningar till klienternas offentliga biträden (tabell 2). Kostnaderna för sådana ersättningar utgår från de belopp som myndigheten har betalat ut under 2024. Men det är endast för sådana ekonomiska ersättningar som Kriminalvården uttryckligen har rätt att använda sitt förvaltningsanslag, enligt villkoren för anslaget (avsnitt 2.1).

**Tabell 2. Kriminalvårdens uppskattade kostnader för
övervakningsnämndernas verksamhet 2024, kronor.**

	Kostnad
Arvoden och reseersättningar till nämndernas ordförande, ledamöter och sekreterare	6 521 131
Ersättningar till klienternas offentliga biträden	1 615 300
Frivårdskontorens personalkostnader för administrativt stöd till nämnderna	5 482 657
Totalt	13 619 088

Källa: Kriminalvården, uppgifter i e-post 2025-07-11.

Men andra kostnader som myndigheten har för nämnderna belastar också anslaget. Det gäller exempelvis lönekostnader för den tid som frivårdskontorens personal har använt för att ge administrativt stöd till nämnderna. Dessa kostnader har beräknats till nära 5,5 miljoner kronor utifrån en genomsnittlig månadslön inklusive sociala avgifter. Frivårdskontoren har tillsammans använt drygt 10 årsarbetskrafter för sådant stöd. Personalresurserna mätt i procent av en heltidstjänst varierar däremot stort mellan frivårdskontoren, vilket till en del kan förklaras av hur många nämndärenden de hanterar. Det är allt ifrån ett par procent för kontoret i Visby till två hundra procent för kontoret i Helsingborg, det vill säga två heltidstjänster. De tre frivårdskontoren i Stockholms län använder en heltidstjänst per kontor.

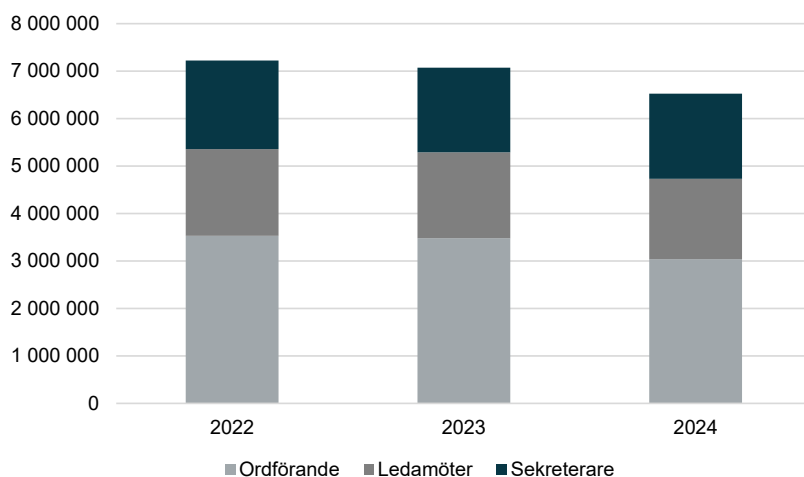
4.6.2 Alla kostnader ingår inte i beräkningen

Det totala kostnaderna är underskattade eftersom alla kostnader som Kriminalvården har för övervakningsnämnderna inte ingår i beräkningen. Frivårdskontorens indirekta kostnader (overheadkostnader) ingår inte. Det gäller till exempel kostnader för att nämnderna har sitt arkiv hos frivården och att nämnderna kan nyttja frivårdens lokaler för sammanträden samt få tekniskt stöd och förbrukningsmaterial i samband med dessa. I kostnadsberäkningen ingår inte heller kostnader för den personal vid huvudkontoret som utför administrativa uppgifter som rör nämnderna, exempelvis arvodeshantering samt att stödja frivårdskontoren.

4.6.3 Arvoden och ersättningar har minskat något

År 2024 uppgick Kriminalvårdens kostnader för arvoden och reseersättningar till de personer som arbetar för nämnden till drygt 6,5 miljoner kronor, varav merparten är kostnader för arvoden. Kostnaderna har minskat något sedan 2022 (figur 3). Minskningen är tydligast när det gäller utbetalade medel till nämndernas ordförande och vice ordförande. Vi har inte kunnat bedöma vad som ligger bakom minskningen.

Figur 3. Kriminalvårdens kostnader för arvoden och reseersättningar till övervakningsnämndernas ledamöter 2022–2024, kronor.

Källa: Kriminalvården, uppgifter i e-post 2025-07-11.

5 Statskontorets slutsatser och förslag

I det här kapitlet redovisar vi våra slutsatser från kartläggningen av övervakningsnämndernas organisation och verksamhet. Vi redovisar också resultatet av vår prövning av de organisationsalternativ som regeringen beskriver i uppdraget till oss, samt vårt förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Vi konstaterar att vårt förslag till en ändrad organisering inte löser alla utmaningar i nämndernas verksamhet. Regeringen behöver därför ta ett samlat grepp om verksamheten och se över fler frågor än hur den bör organiseras.

5.1 Statskontorets slutsatser om nämndernas organisation och verksamhet

Vår kartläggning visar att övervakningsnämnderna och frivårdskontoren bedömer att verksamheten och samarbetet över lag fungerar väl. Men Statskontorets analys visar att det finns flera utmaningar i övervakningsnämndernas organisation och verksamhet. En utmaning är att övervakningsnämndernas administration inte är effektiv. Det beror främst på att nämnderna inte har några digitala system för att hantera sina ärenden och dokument. Övervakningsnämnderna arbetar också i viss mån på olika sätt. Det följer av att de är 24 fristående myndigheter som inte är samordnade. Det följer också av att frivårdskontoren inte ger ett enhetligt administrativt stöd till nämnderna.

5.1.1 Nämnderna och frivårdskontoren samarbetar väl

Vi konstaterar att samarbetet mellan övervakningsnämnderna och frivårdskontoren fungerar förhållandevis väl. Övervakningsnämnderna är till exempel mycket nöjda med samarbetet och det administrativa stöd som de får från frivårdskontoren. Detta trots att det saknas gemensamma och enhetliga riktlinjer till stöd för samarbetet. Det finns till exempel inga skriftliga överenskommelser om hur frivårdskontoren ska stötta nämnderna administrativt.

Även frivårdskontoren anser att kontakterna med nämnderna fungerar väl. Nämnderna är till exempel tillgängliga för att snabbt fatta beslut på det sätt som lagstiftningen kräver och Kriminalvården behöver.

5.1.2 Geografisk tillgänglighet är viktig för verksamheten

Övervakningsnämndernas geografiska spridning gör verksamheten tillgänglig för både frivårdskontoren och klienter i hela landet. Det är en styrka för verksamheten. Företrädare för nämnderna ser också ett stort värde i att kunna ha fysiska sammanträden i frivårdens lokaler. Flera av företrädarna lyfter bland annat fram att det är en fråga om klientens rättssäkerhet att nämnden närvarar fysiskt. Det kan till exempel handla om att fysiska sammanträden inskräper allvaret i nämndens beslut och att det vid digitala möten kan uppstå problem med tekniken som hindrar klienten från att komma till tals, eller nämnden från att ta in klientens utsaga. Vi bedömer att detta hör ihop med att verksamheten har domstolsliknande karaktär och att nämndens beslut ofta är ingripande för klienten. Företrädare för frivårdskontoren instämmer till stor del med nämnderna, men betonar inte värdet av fysiska sammanträden lika starkt.

Vi bedömer att fysiska sammanträden förbättrar nämndens förutsättningar att fatta välgrundade beslut. Men vi uppfattar ändå att det ofta fungerar bra att genomföra sammanträdena när någon ur nämnden eller en klient som sitter i häkte eller anstalt deltar digitalt. Det är ibland också nödvändigt, till exempel om nämndens ordförande eller vice ordförande bor på annan ort och har lång resväg till frivårdskontoret. På sikt kan bättre teknisk utrustning, en ökad ärendemängd och en fortsatt utmanande kompetensförsörjning kräva en annan bedömning.

5.1.3 Dagens organisation kommer få svårt att klara en kraftigt ökad ärendemängd

Vi bedömer att övervakningsnämndernas organisation inte är rustad för att klara en kraftigt ökad ärendemängd. Vissa nämnder har relativt få ärenden, men flera nämnder och avdelningar har redan i dag så många ärenden att uppdraget som ordförande är svårt att förena med ett ordinarie heltidsarbete som domare.

Den nuvarande organisationen med många fristående myndigheter med avgränsade geografiska verksamhetsområden är inte flexibel. Nämnderna har svårt att fördela ärenden mellan sig, till exempel för att avlasta en nämnd som har hög arbetsbelastning. I nämnder med avdelningar har avdelningarna möjlighet att hjälpas åt med nämndens samlade ärendemängd och jämna ut belastningen.

Om antalet beslut per år skulle öka med mellan 20 och 60 procent i linje med vår grova uppskattning skulle de nämnder och avdelningar som i dag fattar mellan 350 och 500 beslut per år få svårt att hantera sitt uppdrag. Regeringen skulle då behöva inrätta fler avdelningar i dessa nämnder, eller skapa nya nämnder som kan ta över delar av verksamhetsområdet från de överbelastade nämnderna.

5.1.4 Nämndernas verksamhet är svår att överblicka

Vi bedömer att övervakningsnämndernas nuvarande organisation gör det svårt för både regeringen och Kriminalvården att överblicka verksamheten. Det beror till en del på att nämnderna är många och utan samordning sinsemellan, trots att de utför samma uppgifter. Regeringen skulle behöva vända sig till varje nämnd för att informera sig om eller styra nämndernas verksamhet vid behov. Detsamma gäller om Kriminalvården behöver koordinera sin verksamhet med nämndernas, föra ut information eller teckna överenskommelser om det administrativa stödet. Vi bedömer att regeringens ökade fokus på beredskapsfrågor aktualiserar såväl regeringens som Kriminalvårdens behov av att enkelt och snabbt kunna kontakta och koordinera sig med övervakningsnämnderna i händelse av en fredstida krissituation eller höjd beredskap.

Överblicken över nämndernas samlade verksamhet försvåras också av att varken regeringen eller Kriminalvården följer upp verksamhetens omfattning och utmaningar, till exempel genom att analysera nämndernas årliga verksamhetsberättelser. Regeringen har inte heller begärt att Kriminalvården ska särredovisa sina samlade kostnader för övervakningsnämnderna.

5.1.5 Otydlig ansvarsfördelning mellan nämnderna och Kriminalvården för administrationen

Vi uppfattar att det finns en tydlig gräns mellan övervakningsnämnderna och Kriminalvården när det gäller nämndernas beslutsfattande. Däremot är det otydlig hur ansvaret för nämndernas administrativa uppgifter ska fördelas och hur långt Kriminalvårdens ansvar sträcker sig. Kriminalvårdens frivårds-kontor ger övervakningsnämnderna ett betydande administrativt stöd som nämnderna är beroende av eftersom de inte har någon egen administrativ personal. Men vilket och hur mycket stöd frivårdskontoren ger varierar över landet. Variationerna förklaras till exempel av vilka administrativa uppgifter som nämndens sekreterare eller ordförande utför. De förklaras också av att Kriminalvården inte har tillräckligt tydliga interna riktlinjer och rutiner för hur frivårdskontoren ska stötta nämnderna.

Vi bedömer att ett skäl till de otydliga gränserna är att Kriminalvården inte har en tydlig uppgift att vara värdmyndighet åt övervakningsnämnderna. Kriminalvårdens instruktion anger att myndigheten *får* ge administrativt stöd till nämnderna, inte att myndigheten *ska* göra det. Kriminalvården har inte heller formaliserat vad stödet ska innehålla genom att ingå skriftliga överenskommelser med respektive övervakningsnämnd. Kriminalvårdens administrativa ansvar följer främst av att myndigheten finansierar nämndernas verksamhet.

5.1.6 Nämndernas administration är inte effektiv

Övervakningsnämndernas administration är inte effektiv. Det beror framför allt på att nämnderna inte har digitala system för att hantera sina ärenden och dokument. Diarieföring och arkivering utförs manuellt i pappersform. Detta är omständligt för nämnderna, men framför allt tidskrävande för frivårdskontoren. Nämnderna är var för sig för små för att bedriva verksamhetsutveckling, och har inte heller några egna ekonomiska medel för att investera i digitala system.

Oklarheter i ansvarsfördelningen mellan Kriminalvården och övervakningsnämnderna när det gäller nämndernas administration leder också till osäkerhet om vem som ska göra vad. Det är inte heller effektivt.

5.1.7 Utmaningar i nämndernas kompetensförsörjning

Till följd av bristen på domare har Domarnämnden svårt att rekrytera personer med domarerfarenhet till uppdragen som ordförande och vice ordförande i övervakningsnämnderna. Det är en utmaning i dag, men skulle kunna bli en större utmaning framöver. Utanför storstadsområdena är det ofta enstaka sökande till varje uppdrag som annonseras. Vi noterar att vissa personer åtar sig uppdrag i mer än en nämnd.

Svårigheten att rekrytera personer med domarerfarenhet är till stor del ett strukturellt problem som övervakningsnämnderna delar med liknande verksamheter. Men att regeringen inte heller har justerat arvoden till ordförande och vice ordförande sedan 2016, kan ytterligare ha försvårat kompetensförsörjningen. Nämnderna är också för små för att marknadsföra sin verksamhet och därigenom bidra till sin egen kompetensförsörjning.

Vi bedömer att uppdraget som ordförande och vice ordförande i en övervakningsnämnd även fortsättningsvis behöver vara möjligt att utföra som en bisyssla för att domare ska kunna och vilja åta sig uppdraget. För att det ska kunna vara en bisyssla får ärendevolymen inte vara för hög. De flesta av nämnderna och avdelningarna som redan fattar mellan 400 och 700 beslut årligen bedömer att de skulle ha svårt att fatta fler än så. Därför bedömer vi att det inte vore lämpligt att göra de beslutsfattande enheterna större än vad de största enheterna är i dag. I vår analys har vi använt 500 beslut per år som ett riktmärke för hur många beslut som en sådan enhet sannolikt kan hantera. Fler än 500 beslut per år skulle kräva fler enheter, och med det fler personer med domarerfarenhet till uppdragen som ordförande och vice ordförande. Det skulle kunna leda till att kompetensförsörjningen försvåras ytterligare.

5.2 En enrådighetsmyndighet är det mest ändamålsenliga organisationsalternativet

Vi har i enlighet med vårt uppdrag analyserat två huvudsakliga alternativ på hur antalet övervakningsnämnder kan minska. Vi har använt sex bedömningskriterier som grund för vår prövning och även utgått från våra slutsatser av kartläggningen.

Vår analys visar att en enrådighetsmyndighet med 29 beslutsorgan är det organisationsalternativ som är mest ändamålsenligt utifrån våra kriterier.

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet har störst potential att ha tydliga gränser mot Kriminalvården när det gäller ansvar och arbetsuppgifter samt för att göra verksamheten mer överskådlig för främst regeringen och Kriminalvården. En enrådighetsmyndighet ger också verksamheten bäst förutsättningar för att fungera effektivt och för att kunna hantera en ökad ärendemängd.

5.2.1 Vi har prövat tre organisationsalternativ

Vårt uppdrag anger att vi ska pröva två alternativ för att minska antalet övervakningsnämnder. Det första är att minska antalet nämnder, och det andra är att föra över verksamheten i dagens nämnder till en enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Vi har brutit ner dessa två alternativ till tre organisationsalternativ med utgångspunkt i verksamhetens behov av geografisk tillgänglighet, att verksamheten behöver samarbeta med Kriminalvårdens frivård och att uppdrag i en nämnd eller ett beslutsorgan ska gå att utföra som en bisyssla. I samtliga organisationsalternativ skulle nämnderna eller beslutsorganen vara sammansatta, arbeta och fatta beslut på samma sätt som i dag. Alternativen är följande:

- Minska antalet nämnder från 24 till 17 genom att utöka de geografiska verksamhetsområdena för några av de befintliga nämnderna i tätbebyggda områden med goda kommunikationer. Dessa nämnder skulle få fler avdelningar än i dag för att kunna hantera den större ärendemängd som följer av större verksamhetsområden.
- Minska antalet nämnder från 24 till 6 genom att utöka de geografiska verksamhetsområdena för de 6 befintliga nämnder som är lokaliserade nära Kriminalvårdens 6 regionkontor. Därmed skulle nämndernas organisation spegla Kriminalvårdens. Övriga befintliga nämnder skulle bli avdelningar inom dessa 6 nämnder.
- Föra över dagens nämnder till en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan. Beslutsorganen skulle motsvara dagens nämnder och deras avdelningar.

Vi har använt sex kriterier för att pröva alternativen och identifiera vilket som är mest ändamålsenligt (avsnitt 1.2.2). Kriterierna är att organisationen ska:

- ha tydliga gränser till närliggande verksamheter när det gäller ansvar och arbetsuppgifter
- vara överskådlig för regeringen och målgrupperna
- ge förutsättningar för att bedriva verksamheten effektivt, det vill säga utföra sina uppgifter med en tillräckligt god kvalitet i relation till kostnaden för verksamheten
- ge förutsättningar för att hantera fler ärenden än i dag
- upprätthålla verksamhetens samarbete med Kriminalvårdens frivård
- upprätthålla verksamhetens tillgänglighet för klienter i hela landet.

Vår prövning visar att alternativet enrådgighetsmyndighet uppfyller fyra kriterier i högre utsträckning än de andra alternativen, och två kriterier i samma utsträckning som alternativet med sex nämnder (tabell 3).

Tabell 3. Prövningen av organisationsalternativen utifrån våra kriterier.

Kriterier	Organisationsalternativ		
	Enrådgighets- myndighet med 29 beslutsorgan	6 nämnder med 22 avdelningar	17 nämnder med 13 avdelningar
Ha tydliga gränser till närliggande verksamheter	Ja	Delvis	Nej
Vara överskådlig för regeringen och målgrupperna	Ja	Delvis	Nej
Ge förutsättningar att bedriva verksamheten effektivt	Ja	Delvis	Nej
Ge förutsättningar att hantera fler ärenden	Ja	Delvis	Nej
Upprätthålla samarbete med Kriminalvårdens frivård	Ja	Ja	Ja
Upprätthålla tillgänglighet för klienter i hela landet	Ja	Ja	Ja

Nedan utvecklar vi hur alternativet enrådighetsmyndighet förhåller sig till våra kriterier. I kapitel 7 redovisar vi hur de två övriga alternativen förhåller sig till våra kriterier.

5.2.2 Tydligare gränser mot Kriminalvården

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan skulle ge tydligare gränser mellan den nya myndighetens ansvar och uppgifter och Kriminalvårdens ansvar och uppgifter. Det beror på att en enrådighetsmyndighet skulle ha en tillräckligt stor verksamhet för att anställa egen personal som stödjer beslutsorganen med de administrativa uppgifter som Kriminalvården sköter åt nämnderna i dag. Det skulle inte vara möjligt i de alternativ som innebär att minska antalet nämnder. Av samma skäl skulle en enrådighetsmyndighet också ha bättre förutsättningar att skaffa och förvalta egen teknisk utrustning och egna digitala system, och inte vara beroende av att ha sina handlingar i fysiska diarium och arkiv i Kriminalvårdens lokaler. Men det skulle kräva att regeringen lägger mer medel på verksamheten än vad den gör i dag via Kriminalvårdens förvaltningsanslag.

Även en enrådighetsmyndighet skulle behöva fortsätta att samverka om lokaler med en annan myndighet. Det gäller särskilt lokaler för beslutsorganens sammanträden. Det följer av att det inte går att motivera kostnaderna för att ha egna lokaler på drygt 20 orter.

5.2.3 En mer överskådlig verksamhet för regeringen

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet med 29 beslutsorgan skulle göra övervakningsnämndernas verksamhet mer överskådlig än i dag, både för regeringen och Kriminalvårdens huvudkontor. Det följer bland annat av att övervakningsnämnderna skulle ändra ledningsform från nämndmyndighet till enrådighetsmyndighet. Därmed skulle en myndighetschef ensam ansvara för myndighetens verksamhet inför regeringen. Det skulle ge både regeringen och Kriminalvårdens huvudkontor en tydligare väg in i verksamheten jämfört med 6, 17 eller dagens 24 nämnder. Därigenom får regeringen och Kriminalvårdens huvudkontor bättre förutsättningar att agera snabbt och koordinerat gentemot den föreslagna enrådighetsmyndigheten, till exempel i en situation där det råder höjd beredskap.

En enrådighetsmyndighet är också lättare för regeringen att styra. Regeringen skulle till exempel kunna finansiera myndighetens verksamhet på ett eget anslag, ge myndigheten återrapporteringskrav och eventuella uppdrag i ett regleringsbrev och genomföra en årlig myndighetsdialog med myndighetschefen. En enrådighetsmyndighet skulle dessutom göra det enklare för regeringen att få en bild av verksamhetens innehåll, kostnader och resultat än om verksamheten skulle vara organiserad i 6 eller 17 nämnder eller 24 nämnder som i dag. Det beror på att myndigheten skulle redovisa sin verksamhet och ekonomi i en årsredovisning i stället för i verksamhetsberättelser för respektive nämnd.

5.2.4 Bättre förutsättningar för en effektiv verksamhet

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet med ett centralt kansli skulle ge bäst förutsättningar att bedriva verksamheten effektivt. Det beror framför allt på att myndigheten skulle bli tillräckligt stor för att kunna skaffa och förvalta digitala system för sin ärendehantering. Det vore inte möjligt i något av de alternativ som innebär att minska antalet nämnder.

Enrådighetsmyndighetens kansli skulle också kunna ta fram gemensamma administrativa rutiner för beslutsorganen och ordna erfarenhetsutbyten för beslutsorganens ordförande. Det skulle bidra till mer enhetliga arbetssätt och en tydlig praxis, och därmed göra verksamheten mer effektiv. Dessutom skulle det finnas vissa stordriftsfördelar i att samla det administrativa stödet till beslutsorganen vid ett centralt kansli, i stället för att sprida ut det på många nämnder och frivårdskontor. Kansliet skulle därutöver kunna informera om myndighetens verksamhet och marknadsföra uppdraget som ordförande, vilket skulle kunna bidra till att underlätta verksamhetens kompetensförsörjning. Men det skulle sannolikt inte vara tillräckligt för att lösa problemet med bristen på domare.

Samtidigt bedömer vi att en enrådighetsmyndighet förmodligen inte skulle leda till en mer effektiv verksamhet förrän några år efter införandet. Under en övergångsperiod skulle verksamheten sannolikt fungera mindre effektivt än i dag. Den nya myndigheten skulle till exempel behöva etablera nya arbetssätt och samarbetsformer, både mellan myndighetens kansli och beslutsorganen samt mellan beslutsorganen.

Myndighetens kansli och beslutsorganen skulle också behöva införa och lära sig nya digitala system. Erfarenheter från andra myndigheter visar att nya system ofta har problem i uppstarten som skapar merarbete för verksamheten.⁴⁸ Allt detta skulle ta tid och kraft från verksamheten. Det skulle i sin tur vara utmanande för Kriminalvården, eftersom myndigheten befinner sig i en stor expansion och är beroende av att övervakningsnämndernas verksamhet löper på.

5.2.5 Bättre förutsättningar att hantera fler ärenden

Vi bedömer att det skulle vara lättare för en enrådighetsmyndighet att omfördela ärenden mellan beslutsorganen när det behövs, än vad det skulle vara för 6 eller 17 nämnder. Det beror på att myndighetens kansli skulle ha bättre förutsättningar att ha kontakt med samtliga beslutsorgan och överblicka deras respektive ärendemängd.

Men att omfördela många ärenden mellan beslutsorgan skulle samtidigt minska möjligheten för ledamöterna, klienten och frivården att delta fysiskt på samma sammanträde. Detta följer av att fler ärenden skulle hanteras långt bort från de frivårdskontor som har initierat dem. Vi bedömer därför att myndigheten skulle behöva använda möjligheten att omfördela ärenden mellan beslutsorgan med måtta.

Vi bedömer att regeringen behöver utforma den nya enrådighetsmyndighetens instruktion så att myndighetschefen har möjlighet att fördela ärenden mellan verksamhetsområdena och att beslutsorganen har möjlighet att fördela ärenden mellan sig. Mer specifikt behöver regeringen likställa beslutsorganen med dagens avdelningar som har möjlighet att omfördela ärenden mellan sig. Om regeringen väljer att de inte ska kunna omfördela ärenden skulle en enrådighetsmyndighet ha något sämre förutsättningar för att hantera fler ärenden än dagens organisation.

⁴⁸ Se till exempel Statskontoret (2025:2). *Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel*, s. 102 f; Statskontoret (2025:13). *Växande uppdrag – med vilket resultat? En analys av Finansinspektionens effektivitet, uppföljning och finansiering*, s. 100.

En enrådighetsmyndighet med ett centralt kansli skulle också kunna informera om verksamheten och marknadsföra rollen som ordförande i ett beslutsorgan. Vi bedömer att det skulle kunna underlätta verksamhetens kompetensförsörjning något. En fungerande kompetensförsörjning är i sin tur en förutsättning för att kunna hantera fler ärenden.

5.2.6 Bibehållet samarbete med frivården och geografisk tillgänglighet

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan skulle kunna upprätthålla både verksamhetens samarbete med Kriminalvårdens frivård och den geografiska tillgängligheten för klienter i hela landet. Det beror på att den beslutsfattande verksamheten skulle finnas kvar på samma orter som i dag, förutsatt att enrådighetsmyndigheten fortsätter att samverka med Kriminalvården eller en annan myndighet om lokaler.

Men under en övergångsperiod skulle beslutsorganens samarbete med frivården kunna bli något sämre än i dag. Det följer av att de skulle behöva lägga mer av sin tid på att hantera nya arbetssätt och digitala system, samt på att hitta samarbetsformer med det centrala kansliet.

5.3 Regeringen behöver ta ett samlat grepp om nämndernas organisation och uppgifter

En enrådighetsmyndighet är den mest ändamålsenliga organiseringen av de alternativ som regeringen har gett oss i uppdrag att pröva. Men att föra över dagens nämnder till en enrådighetsmyndighet kommer inte att lösa verksamhetens utmaningar fullt ut. Vi bedömer därför att regeringen behöver ta ett samlat grepp om övervakningsnämnderna och ompröva både deras uppgifter och organisation.

Regeringen uttrycker bland annat i budgetpropositionen för 2025 att antalet myndigheter bör minska och att statsförvaltningen behöver bli mindre fragmenterad.⁴⁹ Att föra över övervakningsnämndernas verksamhet till en enrådighetsmyndighet bidrar till det. Men en enrådighetsmyndighet för övervakning kommer att bedriva en förhållandevis liten verksamhet i termer av budget och personal, även om den blir större än vad nämnderna är

⁴⁹ Prop. 2024/25:1. *Budgetpropositionen för 2025, Utgiftsområde 2*, s. 46–47.

tillsammans i dag. Små myndigheter är ofta mindre kostnadseffektiva än stora myndigheter. De har till exempel ofta höga personal- och lokal-kostnader per årsarbetskraft, svårt att upprätthålla egen kompetens inom områden som upphandling, it och HR, samt svårt att kunna följa de generella administrativa regler som gäller för myndigheter. Reglerna gäller allt från miljöledning till intern styrning och kontroll. Den nya myndighetens kansli kommer på grund av sin storlek också att vara sårbart om nyckelpersoner slutar.⁵⁰

Nämndernas framtida uppgifter och ärendevolymer är också osäkra till följd av regeringens kriminalpolitiska reformer. Det handlar till exempel om hur mycket nämndernas ärendevolymer kommer att öka och vilka typer av beslut som nämnderna kommer att fatta. Men det handlar också om verksamhetens behov av geografisk tillgänglighet när samhället blir allt mer digitaliserat. Allt detta påverkar hur verksamheten bäst bör organiseras. Vi bedömer till exempel att det sannolikt finns en övre gräns för hur många ärenden som en enrådighetsmyndighet med beslutsorgan kan hantera. Det gäller även om regeringen ökar antalet beslutsorgan och formulerar myndighetens instruktion så att myndighetschefen kan fördela ärenden mellan beslutsorganen. Det beror på att även en enrådighetsmyndighet kommer att ha svårt med kompetensförsörjningen till följd av den generella bristen på domare.

Vi bedömer att regeringen med anledning av de kvarstående utmaningarna och osäkerheterna om verksamhetens framtida förutsättningar och behov behöver ta ett samlat grepp om övervakningsnämndernas uppgifter och organisation. Det skulle till exempel kunna handla om att se över uppgiftsfördelningen mellan nämnderna, Kriminalvården och domstolsväsendet. Men det skulle kunna påverka instansordningen och Sveriges skyldigheter enligt Europeiska konventionen. Om regeringen väljer att se över övervakningsnämndernas uppgifter och organisation samlat behöver det därför ske inom ramen för en grundlig rättslig utredning, som tar hänsyn till instansordningen, rättskedjan och klienternas rätt till en rättssäker prövning.

⁵⁰ SOU 2025:13. *En effektivare organisering av mindre myndigheter*, s. 94; Statskontoret (2017:112). *Kostnader för små myndigheter*, s. 3.

6 Genomförande av förslaget och dess konsekvenser

I det här kapitlet redogör vi för vad som krävs för att föra över övervakningsnämndernas verksamhet till en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan. Vi har valt att kalla den Övervakningsmyndigheten. Vi redovisar även vilka konsekvenser förslaget kan komma att få samt konsekvenserna av att regeringen inte genomför några förändringar alls.

I instruktionen för den nya Övervakningsmyndigheten föreslår vi bland annat en förändrad arvodeskonstruktion och de nya beslutsorganens (avdelningarnas) verksamhetsområden. Vi beräknar att myndighetens kansli kommer att behöva mellan 7 och 12 årsarbetskrafter för att kunna ge avdelningarna administrativt stöd och svara för andra centrala myndighetsfunktioner. Myndighetens beslutande verksamhet bör kunna inledas den 1 januari 2029, givet att en organisationskommitté har förberett starten av myndigheten.

Vi bedömer att organisationsförändringen bland annat kommer att förtydliga ansvarsgränserna mellan Kriminalvården och Övervakningsmyndigheten och göra det lättare att överblicka de samlade kostnaderna för verksamheten. Men statens kostnader för verksamheten kommer att öka. Vi beräknar att kostnaderna för myndigheten kommer att uppgå till mellan 22,6 och 29 miljoner kronor när verksamheten är fullt utbyggd.

6.1 Regeringen bildar en enrådighetsmyndighet

Vi bedömer att en enrådighetsmyndighet med 29 särskilda beslutsorgan är det mest ändamålsenliga av de organisationsalternativ som vi har haft i uppdrag att pröva. I det här avsnittet konkretiserar vi vad som krävs för att genomföra en sådan organisationsförändring. Men våra förslag och uppskattningar av till exempel kostnader är inte fullständiga. Uppskatningarna kommer att behöva preciseras av den organisationskommitté som regeringen bör tillsätta för att inrätta myndigheten.

6.1.1 Övervakningsmyndighetens uppdrag

Den nya enrådgivningsmyndigheten som vi har valt att kalla Övervakningsmyndigheten kommer att vara en myndighet inom rättsväsendet på samma sätt som övervakningsnämnderna. Vi föreslår därför att Justitiedepartementet ska ansvara för den budgetering, styrning och uppföljning som gäller den nya myndigheten.

Vårt förslag på instruktion för den nya myndigheten utgår från förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna samt förordningen (1998:1318) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m.m. Det följer av att regeringen i vårt uppdrag anger att nämndernas uppgifter och beslutsformer ska ligga fast, vilka regleras i brottsbalken och speciallagstiftning.

Vi föreslår att regeringen justerar den nya myndighetens instruktion i förhållande till den nuvarande genom att införa en portalparagraf som tydliggör myndighetens uppdrag (1 §), samt genom att införa bestämmelser som stärker myndighetens förmåga att hantera en ökad ärendemängd (7 § respektive 8 §). Vi föreslår också att regeringen stryker de undantag som övervakningsnämnderna har från myndighetsförordningen. På så sätt kan regeringen stärka sina möjligheter att överblicka och styra verksamheten.

Vidare föreslår vi att regeringen justerar arvoden från 2016 till 2025 års prisnivå, och anger dem som andelar av prisbasbeloppet i stället för i absoluta tal (avsnitt 2.3.3). På så sätt behöver regeringen inte uppdatera nämndernas instruktion återkommande för att justera nivån på arvoden. En sådan konstruktion finns till exempel i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter. Prisbasbeloppet är 58 800 kronor 2025. Det innebär att vi föreslår att en ordförande får ett årsarvode på 29 400 kronor och ett arvode på 294 kronor per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning. Vi föreslår också att regeringen reglerar de övriga ledamöternas och sekreterarnas arvode i instruktionen, i stället för att låta Kriminalvården respektive verksamheten själv besluta om nivån på dem. Det gör ersättningsnivåerna mer transparenta, överskådliga och enhetliga. På sikt kan regeringen även se över och förenkla hur arvoden är konstruerade, för att göra verksamhetens kostnader ännu mer överskådliga.

Slutligen föreslår vi att regeringen inrättar två avdelningar inom verksamhetsområde Malmö. Övervakningsnämnden Malmö fattar redan i dag cirka 700 beslut årligen, vilket ligger på gränsen till vad nämnden klarar. Dessutom kommer antalet ärenden att öka ytterligare de närmaste åren, till följd av regeringens straffrättsliga reformer.

6.1.2 Förslag till instruktion för myndigheten

Nedan följer vårt förslag på instruktion för den nya Övervakningsmyndigheten. De kursiverade delarna i texten betyder att skrivningen är en ändring i förhållande till dagens instruktion.

Uppgifter

1 § Övervakningsmyndighetens huvudsakliga uppgifter är att fatta vissa beslut om åtgärder för klienter som står under övervakning i Kriminalvårdens frivård, och för dömda som verkställer fängelsestraff.

Fullständiga bestämmelser om *Övervakningsmyndighetens* uppgifter och sammansättning finns i

- 26, 28 och 37 kap. brottsbalken
- passlagen (1978:302)
- fängelselagen (2010:610)
- lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning
- förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder
- fängelseförordningen (2010:2010)
- förordningen (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Ledning

2 § Övervakningsmyndigheten leds av en myndighetschef.

Särskilda organ

3 § Inom myndigheten ska det finnas särskilda beslutsorgan som benämns avdelningar. Avdelningarna ska pröva ärenden som rör åtgärder enligt 1 §.

4 § Ordförande och vice ordförande i *avdelningarna* förordnas av Domarnämnden. Nämndens beslut om förordnande får inte överklagas. Förordning (2008:431).

5 § En *avdelning* biträds av en sekreterare som förordnas av *myndighetschefen*.

Det ingår i sekreterarens uppgifter att ansvara för att ärenden och inkommande handlingar diarieförs.

Organisation

6 § *Övervakningsmyndigheten* ska vara indelad i verksamhetsområden. Varje verksamhetsområde ska ha en eller flera avdelningar.

Verksamhetsområdena samt hur många avdelningar som ska finnas inom varje område framgår av bilaga 1 till denna förordning.

7 § *Myndighetschefen* har rätt att fördela ärenden mellan verksamhetsområdena.

8 § *Avdelningar* inom ett verksamhetsområde har rätt att fördela ärenden mellan sig.

9 § Om ett verksamhetsområde omfattar mer än ett län eller delar av flera län ska regionfullmäktige i respektive län välja ledamöter och ersättare till *avdelningarna* inom verksamhetsområdet med det antal som anges i bilaga 2 till denna förordning.

Ärendenas handläggning

10 § *Avdelningarnas* ärenden avgörs efter föredragning av sekreteraren, eller av en kriminalvårdstjänsteman om en *avdelning* beslutar så.

En *avdelning* får bestämma att en kriminalvårdstjänsteman ska närvara vid ett sammanträde för att lämna upplysningar. En kriminalvårdstjänsteman har alltid rätt att närvara när *avdelningen* behandlar ett ärende som han eller hon handlägger.

Chefen för kriminalvårdsregionen har också rätt att närvara vid *avdelningens* sammanträden.

11 § Den som är ersättare för ledamot ska få tillfälle att genom information följa arbetet i *avdelningen*.

När det är lämpligt bör ersättaren kallas till sammanträde även när inte någon ordinarie ledamot har förfall.

Vid behov ska särskilda informationsmöten för ledamöter och ersättare anordnas.

12 § Vid *avdelningarnas* sammanträden ska det föras protokoll som ska justeras av ordföranden.

13 § En underrättelse om en avdelnings beslut ska sändas till Kriminalvården. Har en *avdelning* ändrat villkoren i en behandlingsplan som har beslutats enligt 28 kap. 6 b § brottsbalken, ska en underrättelse om beslutet också sändas till åklagaren. Förordning (2020:291).

Anställningar och uppdrag

14 § *Direktören är myndighetschef.*

15 § Ordföranden och sekreteraren *samt den eller de tjänstepersoner som myndighetschefen utser* får pröva frågor om utlämnande av allmänna handlingar och frågor som uppkommer i samband med att *avdelningens* beslut överklagas eller att omprövning begärs av ett sådant beslut.

Ersättningar

16 § För arbete i en *avdelning* ska följande ersättning lämnas.

Ordförande *får 0,5 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag* under vilken arbete utförts för *avdelningens* räkning.

Vice ordförande *får 0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag* under vilken arbete utförts för *avdelningens* räkning.

Tillfällig ersättare för en ordförande *får 0,03 prisbasbelopp per sammanträde.*

Ordförande som har beredskap enligt 5 § förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll eller 2 kap. 9 a § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder *får 0,2 prisbasbelopp per dag.*

Övriga ledamöter får 0,015 prisbasbelopp per sammanträde samt 0,003 prisbasbelopp per dag under vilken arbete utförts för avdelningens räkning.

Sekreterare får 0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete utförts för avdelningens räkning.

17 § Kallelser och andra handlingar får tillställas den dömde genom delgivning.

Bilaga 1.

Övervakningsmyndigheten har de verksamhetsområden och antal avdelningar som anges i nedanstående uppställning.

Verksamhetsområde	Antal avdelningar	Kommuner i verksamhetsområdet
Stockholm	4	Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker
Uppsala	1	Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby och Östhammar
Västerås	1	Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Kungsör, Köping, Norberg, Sala, Skinnskatteberg, Surahammar och Västerås
Eskilstuna	1	Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nyköping, Oxelösund, Strängnäs, Trosa och Vingåker
Linköping	1	Boxholm, Finspång, Kinda, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Valdemarsvik, Ydre, Åtvidaberg och Ödeshög
Gotland	1	Gotland
Örebro	1	Askersund, Degerfors, Hallsberg, Hällefors, Karlskoga, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro
Helsingborg	1	Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Svalöv, Åstorp, Ängelholm och Örkelljunga

Verksamhetsområde	Antal avdelningar	Kommuner i verksamhetsområdet
Kristianstad	1	Bromölla, Hässleholm, Karlshamn, Karlskrona, Kristianstad, Olofström, Osby, Ronneby, Simrishamn, Sölvesborg, Tomelilla och Östra Göinge
Malmö	2	Burlöv, Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Sjöbo, Skurup, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg, Vellinge och Ystad
Kalmar	1	Alvesta, Borgholm, Emmaboda, Hultsfred, Högsby, Kalmar, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Mönsterås, Mörbylånga, Nybro, Oskarshamn, Tingsryd, Torsås, Uppvidinge, Vimmerby, Västervik, Växjö och Älmhult
Halmstad	1	Falkenberg, Halmstad, Hylte, Laholm och Varberg
Vänersborg	1	Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lilla Edet, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Stenungsund, Strömstad, Tanum, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Åmål
Borås	1	Alingsås, Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda
Jönköping	1	Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Habo, Jönköping, Mullsjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås, Vaggeryd, Vetlanda och Värnamo
Göteborg	2	Ale, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille och Öckerö
Mariestad	1	Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara
Karlstad	1	Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Hammarö, Karlstad, Kil, Kristinehamn, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle, Torsby och Årjäng
Borlänge	1	Avesta, Borlänge, Falun, Gagnef, Hedemora, Leksand, Ludvika, Malung-Sälen, Mora, Orsa, Rättvik, Smedjebacken, Säter, Vansbro och Älvdalen
Gävle	1	Bollnäs, Gävle, Hofors, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker, Sandviken och Söderhamn

Verksamhetsområde	Antal avdelningar	Kommuner i verksamhetsområdet
Sundsvall	1	Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge och Örnsköldsvik
Östersund	1	Berg, Bräcke, Härjedalen, Krokom, Ragunda, Strömsund, Åre och Östersund
Umeå	1	Bjurholm, Dorotea, Lycksele, Malå, Nordmaling, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Umeå, Vilhelmina, Vindeln, Vännäs och Åsele
Luleå	1	Arjeplog, Arvidsjaur, Boden, Gällivare, Haparanda, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Övertorneå och Övertorneå

Bilaga 2.

Avdelningar inom verksamhetsområde	Regionfullmäktige	Ledamöter	Ersättare
Göteborg	Västra Götalands län	3	2
	Hallands län	-	1
Kalmar	Kronobergs län	1	1
	Kalmar län	2	2
Kristianstad	Blekinge län	1	2
	Skåne län	2	1

6.1.3 Myndighetens organisation och bemanning

Övervakningsmyndighetens huvudsakliga verksamhet kommer att vara att pröva och besluta om vissa åtgärder som rör klienter som står under övervakning inom Kriminalvårdens frivård, men även för intagna i fängelse. Det arbetet kommer att genomföras av de 29 särskilda beslutsorganen, som vi föreslår ska kallas för avdelningar. De kommer att vara sammansatta på samma sätt som dagens nämnder och avdelningar, vilket framgår av brottsbalken.

Myndigheten kommer att ha ett eget kansli som ska stå för det huvudsakliga administrativa stödet och den tekniska utrustningen till avdelningarnas ledamöter. Kansliet kommer även att stå för centrala myndighetsfunktioner som registratur och arkiv samt att ta fram verksamhetsplan, årsredovisning och liknande. Dessutom kan kansliet koordinera och bidra till att utveckla avdelningarnas arbete, till exempel genom att anordna utbildningar och erfarenhetsutbyten.

Vi uppskattar att den nya myndigheten kommer att behöva mellan 7 och 12 årsarbetskrafter. Vi baserar vår uppskattning på att Kriminalvården uppger att de avsätter drygt 10 årsarbetskrafter i dag för att ge administrativt stöd till övervakningsnämnderna. Uppskattningen baseras också på att en ny, liten övervakningsmyndighet inte kommer att kunna dra nytta av samma skalfördelar som Kriminalvården. Därför kommer det sannolikt att behövas mer personal än i dag. Därutöver baserar vi vår uppskattning på att Etikprövningsmyndigheten lägger cirka 17 årsarbetskrafter på myndighetsövergripande uppgifter. Det är den myndighet som mest liknar den föreslagna Övervakningsmyndigheten organisatoriskt.

Men vår uppskattning av antalet årsarbetskrafter är osäker. Det är oklart vilka uppgifter som Kriminalvården har inkluderat när de har uppskattat personalåtgången för sitt administrativa stöd, och vilka uppgifter som kansliet kommer att utföra och ta över från Kriminalvården. Vi har utgått från att den nya myndigheten ska följa bestämmelserna i myndighetsförordningen. Men om regeringen beslutar om fler undantag får myndigheten färre administrativa uppgifter. Dessutom är det oklart hur mycket myndighetens ärendemängd kommer att öka framöver. Det påverkar antalet beslut som avdelningarna ska hantera och därmed även hur mycket kanslipersonal som behövs för att stödja dem. Vi vet inte heller exakt vilka uppgifter som frivårdskontoren behöver fortsätta hantera, i och med att det är frivården som även framöver kommer att initiera ärendena och verkställa de beslut som avdelningarna kommer att fatta.

Vi bedömer att det ytterst bör vara upp till chefen för den nya myndigheten att avgöra vilken kompetens som den nya myndigheten behöver för kanslifunktionen. Vi har uppskattat personalkostnaderna för myndigheten utifrån att kansliet behöver bland annat en myndighetschef, en verksamhetsamordnare, en registrator/arkivarie och flera administratörer. Under uppstartsfasen kommer myndigheten sannolikt också att behöva hjälp av konsulter med expertkompetens inom till exempel upphandling, it och HR.

6.1.4 Myndighetens resursbehov

Vi uppskattar att myndighetens samlade kostnader kan komma att uppgå till mellan 22,5 och 29 miljoner kronor årligen när verksamheten är fullt utbyggd, beroende på var kansliet ska ligga samt hur mycket personal och vilka digitala system som myndigheten behöver. Uppskattningen inkluderar

inte uppstartskostnader, till exempel för att skaffa digitala system och teknisk utrustning, om myndigheten inte väljer att hyra sådan utrustning. Vi bedömer att regeringen bör budgetera för kostnader i den högre delen av intervallet, eftersom beräkningarna bygger på osäkra antaganden och för att kostnaderna utgår från 2025 års priser. Det innebär att regeringen kommer att behöva justera resurstilldelningen för inflationen i budgetförslaget till riksdagen längre fram.

De beräknade kostnaderna omfattar fyra kategorier av kostnader: personal, rättsliga biträden till klienterna, lokaler och övriga kostnader. Vi uppskattar dessa kostnader till:

- personalkostnader – mellan cirka 15 och 18,5 miljoner kronor årligen
- rättsliga biträden – cirka 1,8 miljoner kronor årligen
- lokalkostnader – mellan cirka 3,05 och 5,5 miljoner kronor årligen
- övriga kostnader – mellan cirka 2,65 och 3,1 miljoner kronor årligen.

Personalkostnaderna inkluderar både lönekostnader för anställd personal samt arvoden och andra ersättningar till beslutsorganens ordförande, vice ordförande, övriga ledamöter och sekreterare. Lokalkostnaderna bygger på att den nya myndigheten samverkar om lokaler med en annan myndighet, till exempel Kriminalvården eller Domstolsverket. Det gäller både lokaler för kansliet och för beslutsorganens sammanträden. De övriga kostnaderna inkluderar bland annat kostnader för att förvalta kanslipersonalens tekniska utrustning och digitala system. Kostnader för beslutsorganens tekniska utrustning ingår inte, eftersom vi inte har haft något underlag för att uppskatta dem. Till de övriga kostnaderna kommer cirka 2 miljoner kronor i investeringskostnader för att skaffa ett digitalt ärendehanteringssystem, samt kostnader för att skaffa den tekniska utrustningen om myndigheten inte väljer att hyra den. Bilaga 5 innehåller våra beräkningar av kostnaderna i sin helhet.

Medel förs över från Kriminalvården till ett nytt anslag

Den nya Övervakningsmyndigheten bör likt övervakningsnämnderna finansieras inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet, men få ett eget anslag. Vi bedömer att 15 miljoner kronor av myndighetens förvaltningsanslag går att finansiera genom att föra över motsvarande belopp från Kriminalvårdens förvaltningsanslag 1:6. Beloppet är något högre än vad Kriminalvården

har uppskattat att de använder för att stödja nämnderna administrativt i dag. Det beror på att Kriminalvårdens uppskattning inte inkluderar huvudkontorets stöd. Uppskattningen inkluderar inte heller overheadkostnader, som att nämnderna använder frivårdens lokaler. Det beror också på att en ny enrådhetsmyndighet med egna digitala system på sikt bör frigöra vissa resurser inom Kriminalvården. De frigjorda resurserna kan regeringen föra över till den nya enrådhetsmyndigheten.

Våra kostnadsuppskattningar visar att Övervakningsmyndigheten kommer att behöva en finansiering som är högre än 15 miljoner kronor per år. Det beror bland annat på att den kommer att vara en mycket liten myndighet, och att de administrativa kostnaderna därför blir relativt sett högre än i en stor organisation med stora skalfördelar. I dag drar övervakningsnämnderna nytta av Kriminalvårdens skalfördelar. Vår uppskattning baseras också på att övervakningsnämnderna inte har någon teknisk utrustning eller något digitalt system i dag. Därför behöver regeringen finansiera det återstående beloppet med ytterligare medel inom utgiftsområde 4.

6.1.5 Tidplan för att inrätta myndigheten

Vi bedömer att verksamheten i en ny enrådhetsmyndighet för övervakning kan vara fullt utbyggd den 1 januari 2030 (tabell 4). Det följer av att vi bedömer att regeringen bör skynda långsamt med att inrätta den nya myndigheten för att minimera risken för att organisationsförändringen försämrar kapaciteten i den beslutsfattande verksamheten. Det gäller kapaciteten i både de nuvarande nämnderna och den nya myndigheten. Många förändringar i strafflagstiftningen införs för närvarande. Dessa förändringar kommer framför allt att öka trycket på Kriminalvården, men även på nämnderna. Kriminalvården kommer även framöver att vara beroende av att nämnderna, och därefter den nya myndigheten, kan fatta beslut snabbt. Vi bedömer att det är av stor vikt att värna denna beslutskapacitet.

Vi föreslår därför att regeringen inrättar den nya myndigheten från den 1 januari 2028, men att regeringen inte avvecklar övervakningsnämnderna förrän den 31 december samma år. Därmed övertar den nya myndigheten övervakningsnämndernas beslutsfattande verksamhet först den 1 januari 2029. Under 2028 får myndigheten förutsättningar att bygga upp kansliverksamheten utan att det påverkar övervakningsnämndernas arbete

i någon större utsträckning. Det inkluderar att rekrytera kanslipersonal, införa och testa digitala system samt teckna eventuella överenskommelser om lokaler. Under 2029 kommer den nya myndigheten bland annat att behöva införa de digitala systemen i avdelningarnas arbete och hitta samarbetsformer mellan kansliet och avdelningarna. Vi bedömer att detta arbete sannolikt kommer att påverka den beslutsfattande verksamheten negativt under en övergångsperiod. Men från den 1 januari 2030 bör myndigheten kunna genomföra samtliga uppgifter utan större störningar.

För att denna plan ska vara möjlig behöver regeringen under 2026 fatta beslut om att inrätta en organisationskommitté för den nya myndigheten. Kommittén kan då inleda sitt arbete under 2027.

Tabell 4. Översiktlig tidplan för att inrätta en enrådighetsmyndighet för övervakning.

Tidpunkt	Innehåll
April 2026	Avisera att en ny enrådighetsmyndighet för övervakning ska inrättas och att de befintliga övervakningsnämnderna ska avvecklas, i 2026 års ekonomiska vårproposition
September 2026	Föreslå att en ny enrådighetsmyndighet för övervakning ska inrättas och införa ett nytt anslag för myndigheten i budgetpropositionen för 2027
Oktober 2026	Besluta om att tillsätta en organisationskommitté som ska förbereda inrättandet av den nya myndigheten
Januari 2027	Organisationskommittén inleder sitt arbete
September 2027	Föreslå namn på och ramanslagets storlek för den nya myndigheten samt att övervakningsnämnderna avvecklas i budgetpropositionen för 2028
Oktober 2027	Besluta om instruktionen för den nya myndigheten
December 2027	Organisationskommittén avslutar sitt arbete
December 2027	Besluta om regleringsbrev för den nya myndigheten

6.1.6 Följdändringar i andra författningar

Om regeringen inrättar en ny enrådighetsmyndighet för övervakningsnämndernas verksamhet kommer regeringen även att behöva besluta om, eller föreslå riksdagen att besluta om, ändringar i en rad författningar som reglerar eller på andra sätt hänvisar till övervakningsnämnderna och deras

verksamhet. Bland annat behöver nämndernas namn ersättas med den nya myndighetens namn. De författningar som berörs är:

- 26, 28 och 37 kap. brottsbalken
- passlagen (1978:302)
- fängelselagen (2010:610)
- lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning
- förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder
- fängelseförordningen (2010:2010)
- förordningen (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning
- förordningen (2023:797) med instruktion för Kriminalvården.

6.1.7 Frågor för regeringen att ta ställning till

Vi har gått så långt som möjligt i våra förslag och uppskattningar utifrån den information som är tillgänglig. Men flera av våra förslag och uppskattningar är osäkra. Därför bedömer vi att regeringen behöver precisera dem ytterligare om regeringen väljer att gå vidare och bilda en ny enrådighetsmyndighet. Vissa frågor kan regeringen ge i uppdrag åt en organisationskommitté att undersöka vidare, till exempel att:

- Ta ställning till om den nya myndighetens uppgifter behöver framgå tydligare i myndighetens instruktion, och i så fall vidareutveckla förslaget till instruktion. En fråga är till exempel om fler av myndighetens uppgifter bör framgå av instruktionen i stället för att som nu regleras i andra författningar.
- Precisera myndighetens behov av årsarbetskrafter samt personal med olika kompetenser. Det innefattar att bedöma i vilken utsträckning som den nya myndighetens behov av kansliverksamhet bäst tillgodoses med egen personal, konsulter eller med personal från den myndighet som den kommer att samverka om lokaler med. Det gäller särskilt personal med expertkompetens, till exempel inom it, upphandling, juridik, HR och liknande.
- Precisera hur stort anslag och hur stor låneram som myndigheten bör ha.

- Precisera hur kansliets huvudsakliga administrativa stöd till avdelningarna bör vara utformat, och vilka administrativa uppgifter som Kriminalvården behöver fortsätta att utföra utifrån sitt ansvar för klienterna.
- Precisera vilka författningsändringar som krävs med anledning av att myndigheten inrättas. Det inkluderar till exempel behovet av sekretessbrytande bestämmelser som gör det möjligt för Kriminalvården och den nya myndigheten att dela information om klienterna och deras ärenden i digitala system.

6.2 Konsekvenser av förslaget

I det här avsnittet redogör vi för de huvudsakliga konsekvenserna som förslaget innebär för staten, Kriminalvården, övervakningsnämnderna och klienterna. Förslaget innebär bland annat att statens kostnader för övervakningsnämndernas verksamhet kommer att öka. Förslaget innebär också att ansvarsgränserna mellan övervakningsnämnderna och Kriminalvården blir tydligare. Det följer av att Kriminalvården inte längre kommer att utföra administrativa uppgifter åt nämnderna. Bildandet av den nya myndigheten kommer därtill att leda till vissa omställningskostnader. Det kan under en övergångsperiod försämra den nya myndighetens kapacitet att fatta beslut snabbt.

6.2.1 Konsekvenser för staten och regeringen

Förslaget innebär att regeringen höjer ambitionerna för övervakningsnämndernas verksamhet, både när det gäller statens kostnader för verksamheten och regeringens styrning och uppföljning av verksamheten.

Verksamheten skulle kosta staten mer än i dag eftersom den inte längre skulle kunna dra nytta av Kriminalvårdens stordriftsfördelar. Regeringen behöver även finansiera digitala system och it-utrustning för myndigheten, något som nämnderna inte har i dag.

Den nya myndigheten kommer i viss mån även att ta mer resurser i anspråk på Regeringskansliet, främst Justitiedepartementet. Departementet behöver till exempel utse en myndighetshandläggare för den nya myndigheten och myndigheten behöver även ingå i Regeringskansliets budgetberedning. Om regeringen anser att det behövs kan det även bli

aktuellt med en årlig myndighetsdialog med den nya myndighetens ledning. Övervakningsnämnderna har i dag i princip ingen kontakt med Regeringskansliet och har varken eget anslag, regleringsbrev eller myndighetsdialoger. De har heller inga krav på sig att lämna ett budgetunderlag eller en årsredovisning till regeringen. Den nya myndigheten kommer därmed att behöva hanteras på ett sätt som i många delar liknar andra små enrådighetsmyndigheter.

Men en positiv konsekvens för regeringen är att en sammanhållen enrådighetsmyndighet blir mer överskådlig än dagens organisation med 24 fristående nämnder. En enrådighetsmyndighet blir också lättare för regeringen att styra och följa upp.

Den nya myndigheten skulle också komma att skilja sig från de flesta andra enrådighetsmyndigheter i en rad avseenden. Myndigheten skulle i praktiken bli ett administrativt skal åt de särskilda beslutsorganen och endast bedriva lite verksamhet i relation till verksamheten i beslutsorganen. Syftet med att dela in den här verksamheten i särskilda beslutsorgan skulle också skilja sig från de anledningar som regeringen vanligtvis har för att inrätta beslutsorgan vid enrådighetsmyndigheter. Särskilda beslutsorgan används i regel för att säkerställa att en del av verksamheten kan agera självständigt i förhållande till resten av myndigheten inom ramen för sitt beslutsfattande. Men i det här fallet skulle myndigheten i praktiken inte ha så mycket annan verksamhet, som beslutsorganen behöver agera självständigt från.⁵¹

Av de myndigheter som vi har jämfört med bedömer vi att Etikprövningsmyndigheten är den som har mest likheter med en enrådighetsmyndighet för övervakning. Etikprövningsmyndigheten innehåller 21 avdelningar med förordnade ledamöter som prövar forskningsärenden. Men myndigheten har nästan 30 anställda på kansliet och bedriver verksamhet på sex orter.⁵² En enrådighetsmyndighet för övervakning skulle ha färre anställda och bedriva verksamhet på fler orter. Verksamheten i en enrådighetsmyndighet för övervakning skulle också ha en mer domstols-

⁵¹ Statskontoret (2023). *Myndigheternas särskilda organ*, s. 5–6.

⁵² Etikprövningsmyndigheten. *Om Myndigheten*. (Hämtad 2025-11-05).
<https://etikprovningensmyndigheten.se/om-myndigheten/>

liknande karaktär än verksamheten i Etikprövningsmyndigheten. Även i Etikprövningsmyndigheten ska avdelningarnas ordförande ha erfarenhet av att tjänstgöra som domare.⁵³ Men avdelningarna prövar forskningsärenden och inte individärenden. Besluten behöver inte heller fattas lika skyndsamt som de beslut som övervakningsnämnderna fattar.

6.2.2 Konsekvenser för Kriminalvården

Förslaget innebär att 5 § punkt 3 i Kriminalvårdens instruktion som säger att Kriminalvården får utföra administrativa uppgifter åt övervakningsnämnderna stryks. Ett undantag från detta kan vara om regeringen bedömer att Kriminalvården ska fortsätta att upplåta sina lokaler för avdelningarnas sammanträden, och även fortsätta ge tekniskt stöd i samband med sammanträden. Då bör paragrafen i stället ändras med en sådan innebörd.

Däremot innebär förslaget att Kriminalvården inte längre ska ge administrativt stöd på samma sätt som i dag. Kansliet och sekreterarna i avdelningarna på den nya myndigheten kommer att ta över de flesta uppgifter som frivårdspersonalen utför. Det innebär att Kriminalvårdens frivårdskontor inte längre behöver avsätta personal för att utföra administrativa uppgifter åt den nya myndighetens avdelningar. Kriminalvårdens huvudkontor kommer med anledning av det inte heller behöva avsätta personal för att stötta frivårdskontoren i frågor som rör det administrativa stödet. Men som vi har nämnt tidigare behöver det klargöras mer exakt vilka administrativa uppgifter som Kriminalvården behöver fortsätta att utföra för att kunna ta sitt ansvar för klienterna.

Sammantaget bör detta avlasta Kriminalvården något och därmed frigöra tid och resurser för myndigheten att fokusera på sin övriga verksamhet. Flytten av uppgifter från frivårdskontoren och Kriminalvårdens huvudkontor till kansliet på den nya myndigheten bör ske stegvis för att säkerställa att den beslutsfattande verksamheten kan löpa på som vanligt. Men det är ändå troligt att det tar tid innan de båda myndigheterna har hittat sina nya roller.

⁵³ 32 § lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Vårt förslag innebär att den nya myndigheten ska ha egna digitala system för att hantera sina ärenden. En sådan förändring bör avlasta frivårdskontoren med diarieföring och arkivering. I samband med att övervakningsnämnderna avskaffas ska nämndernas arkiv avslutas och överföras till Riksarkivet. Detta behöver sannolikt utföras med Kriminalvårdens hjälp.

Om avdelningarnas beslut kommer att kunna överföras direkt till kriminalvårdsregistret försvinner även denna arbetsuppgift. En risk på kort sikt är att det uppstår problem när den nya myndigheten inför sitt digitala system. Eftersom det digitala systemet måste kunna interagera med Kriminalvårdens digitala system, kan eventuella störningar komma att påverka Kriminalvårdens verksamhet negativt.

Avslutningsvis kommer Kriminalvårdens förvaltningsanslag även att minska med det belopp som regeringen beslutar att överföra till den nya myndigheten.

6.2.3 Konsekvenser för verksamheten

Enligt förslaget kommer de nuvarande nämnderna och avdelningarna att avvecklas. En omstart i en ny organisation kommer innebära att Domarnämnden behöver avsluta förordnandena för de personer som nu har uppdrag som ordförande och vice ordförande och besluta om nya förordnanden som gäller för den nya myndigheten. Sannolikt blir det fråga om omförordnanden. Regionfullmäktige kommer att behöva omförordna ledamöter till beslutsorganen och myndighetschefen behöver förordna sekreterare till avdelningarna.

De särskilda beslutsorganen eller avdelningarna som bildas i den nya myndigheten kommer att ha samma uppgifter som dagens nämnder och avdelningar. De geografiska verksamhetsområdena kommer också att vara oförändrade, åtminstone inledningsvis. Det innebär att verksamheten och de beslut som de nya avdelningarna fattar kommer att fungera på samma sätt som tidigare. Men vi vet av erfarenhet från andra utredningar att det tar tid att starta en ny myndighet.⁵⁴ I det här fallet ska dessutom ny personal

⁵⁴ Se till exempel Statskontoret (2023:18). *Myndighetsanalys av Myndigheten för digital förvaltning*; Statskontoret (2024:12). *Myndighetsanalys av Jämställdhetsmyndigheten*.

anställas på kansliet som kanske inte har arbetat med den här typen av verksamhet tidigare. Det kan påverka verksamheten negativt, i alla fall på kort sikt. Kansliets personal på den nya myndigheten behöver utveckla gemensamma rutiner och arbetssätt för hur de ska stötta avdelningarna med de administrativa uppgifter som frivårdspersonalen tidigare har utfört. Samtidigt bedömer vi att egna digitala system för ärendehantering på sikt kommer att ge verksamheten förutsättningar för en mer effektiv administration än i dag. En annan positiv konsekvens av att bilda en enrådighetsmyndighet med ett kansli är att det kan bidra till mer enhetliga arbetssätt och en tydlig praxis.

6.2.4 Konsekvenser för klienterna

Enligt förslaget kommer avdelningarna i den nya myndigheten att motsvara dagens nämnder och avdelningar, vilket ger bra förutsättningar att genomföra sammanträdena lokalt även framöver. Det innebär att klienterna kommer att ha samma geografiska närhet till de beslutsfattande avdelningarna som i den nuvarande organisationen. Vi vet inte exakt vilka administrativa uppgifter som kommer att flyttas från frivårdskontoren till den nya myndigheten och därför är det svårt att bedöma om detta kommer att leda till några konsekvenser för klienterna. Uppgiften att till exempel kalla klienten till den nya avdelningens sammanträde skulle sannolikt kunna skötas av den nya myndigheten. Det skulle innebära en skillnad gentemot dagens ordning då det ofta är frivårdskontoren som kallar klienterna till nämndens sammanträde.

6.2.5 Konsekvenser av att inte göra några förändringar

I enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar behöver vi beskriva vilka konsekvenser som uppstår om regeringen inte genomför några åtgärder när det gäller övervakningsnämndernas organisering. Vi beskriver konsekvenserna bland annat med utgångspunkt i våra bedömningskriterier.

Om regeringen väljer att inte genomföra några åtgärder utan behåller nämndernas organisering, kommer regeringen att fortsätta ha svårt att få en övergripande bild av verksamheternas innehåll, omfattning och kostnader. Regeringen kommer också att ha förhållandevis få möjligheter att vid behov styra nämnderna, utöver den huvudsakliga regleringen i

instruktionen och övriga författningar. Regeringen och Kriminalvårdens huvudkontor kommer även i fortsättningen ha 24, eller till och med 28 kontaktvägar in i verksamheterna om man räknar in nämndernas avdelningar. Det medför bland annat nackdelar ur ett beredskapsperspektiv, det vill säga vid frestida kris eller höjd beredskap.

Om regeringen inte förändrar övervakningsnämndernas organisation, eller genomför några andra åtgärder, kommer gränserna mellan Kriminalvården och nämnderna att fortsätta vara otydliga när det gäller ansvaret för nämndernas administrativa uppgifter. De otydliga gränserna mellan nämnderna och Kriminalvårdens frivård har betydelse för verksamhetens förutsättningar att fungera effektivt. De 24 nämnderna, där 2 av dem har 4 respektive 2 avdelningar, kommer fortsätta att arbeta utifrån sina egna rutiner och arbetssätt samt utifrån hur frivårdskontoren väljer att stödja dem. Det riskerar att även fortsättningsvis skapa merarbete eller missförstånd i samarbetet mellan nämnderna och frivårdskontoren.

Vidare kommer det att fortsätta finnas sårbarheter och ineffektivitet i nämndernas administration. Det handlar till exempel om att nämnderna även framöver kommer att behöva hantera all dokumentation i pappersform. Nämnderna kommer inte att ha förutsättningar att varken var för sig eller tillsammans utveckla och förvalta digitala system för sin ärendehantering. Sammantaget kommer det leda till att övervakningsnämnderna får dåliga förutsättningar att utföra sina uppgifter mer effektivt och enhetligt än i dag.

Verksamheten kommer att fortsätta vara tillgänglig för klienter i hela landet. Däremot visar vår analys att övervakningsnämndernas ärendemängd kommer att öka. Vi bedömer att dagens organisation kommer få svårt att hantera att antalet ärenden ökar kraftigt. Utan några organisatoriska förändringar riskerar det bland annat att försämra nämndernas beslutsfattande, till exempel genom att beslut tar längre tid än i dag. I den nuvarande ordningen är det endast regeringen som kan påverka hur nämnderna är organiserade och justera organisationen när ärendemängden varierar, till exempel genom att avveckla eller tillsätta avdelningar eller förändra de geografiska verksamhetsområdena.

7 Andra alternativ som vi har prövat

I detta kapitel redogör vi för de organisationsalternativ som vi har prövat men valt bort. Vi har prövat två olika sätt för att minska antalet nämnder och där provningen har utgått från de kriterier som vi har presenterat i avsnitt 1.2.2 och 5.2.1. Det ena av de prövade alternativen är att minska antalet övervakningsnämnder från 24 till 17, och det andra är att minska antalet till 6 nämnder.

Båda alternativen innebär att nämnderna i olika utsträckning behöver ha avdelningar på det sätt som gäller för två av de nuvarande nämnderna. Det behövs för att kunna tillgodose behovet av geografisk tillgänglighet. Båda alternativen skulle också bidra till att organisationen blir något mer överskådlig. Däremot skulle nämnderna fortsatt behöva administrativt stöd från Kriminalvården. Nämndernas möjlighet att skaffa egna digitala system för att effektivisera administrationen skulle därför fortsatt vara starkt begränsad. Sex nämnder skulle däremot få bättre förutsättningar att hantera fler ärenden.

Vi har också analyserat möjligheten att effektivisera nämndernas administration inom ramen för den nuvarande organisationen. Det skulle innebära att Kriminalvården får ett tydligare och större ansvar som värdmyndighet för övervakningsnämnderna.

7.1 Minska antalet nämnder till 17 nämnder med 13 avdelningar

Ett av de organisationsalternativ som vi har haft i uppdrag att pröva är att minska antalet nämnder. I uppdraget har också ingått att se över hur många nämnder och vilken geografisk indelning som är lämplig. En ytterligare utgångspunkt har varit att säkerställa att verksamheten kan fortsätta att samverka med frivården och vara tillgänglig för klienter i hela landet. Vi har brutit ner tillgängligheten till att både klienterna och nämnderna ska ha rimliga möjligheter att närvara fysiskt vid sammanträdena. Vi har också utgått ifrån att regionfullmäktige även i fortsättningen ska kunna utse övriga ledamöter till en nämnd.

Utifrån dessa utgångspunkter har vi valt att pröva ett alternativ med 17 nämnder med totalt 13 avdelningar. Vi har valt 17 nämnder eftersom den geografiska tillgängligheten skulle bli markant sämre med färre nämnder än så. Vi har valt 13 avdelningar eftersom färre nämnder innebär att varje nämnd behöver hantera fler ärenden vardera. Det kräver i sin tur fler avdelningar än de som finns i dag. I övrigt utgår vi ifrån att de 17 nämnderna och deras avdelningar skulle vara sammansatta, arbeta och fatta beslut på samma sätt som i dag.

7.1.1 Färre nämnder i områden med goda kommunikationer

I det här alternativet koncentreras övervakningsnämndernas verksamhet till 17 nämnder i stället för dagens 24. De nämnder som tar över andra nämnders verksamhet får därmed större verksamhetsområden och även fler ärenden (bilaga 4). I vår analys har vi använt 500 beslut per år som ett riktmärke för hur många beslut som en nämnd eller avdelning i genomsnitt kan hantera för att uppdraget i nämnden ska vara möjligt att utföra som en bisyssla. Därför behöver de kvarvarande nämnderna fler avdelningar än i dag. Men antalet avdelningar kommer sannolikt att behöva öka ytterligare om ärendemängden kommer att öka. Men i nuläget bedömer vi att följande förändringar i ansvarsfördelningen skulle krävas:

- Övervakningsnämnden Göteborg övertar verksamheten från nämnderna Vänersborg, Borås och Halmstad, och får 3 avdelningar
- Övervakningsnämnden Malmö övertar verksamheten från nämnden Helsingborg, och får 2 avdelningar
- Övervakningsnämnden Linköping övertar verksamheten från nämnden Eskilstuna, och får 2 avdelningar
- Övervakningsnämnden Örebro övertar verksamheten från nämnden Västerås, och får 2 avdelningar
- Övervakningsnämnden Gävle övertar verksamheten från nämnden Uppsala
- Övervakningsnämnderna Borlänge, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Luleå, Mariestad, Stockholm, Sundsvall, Umeå, Visby och Östersund kvarstår med nuvarande verksamhetsområden och avdelningar, det vill säga Stockholms 4 avdelningar.

Vi har valt att minska antalet nämnder enligt listan ovan eftersom det fungerar som en kompromiss mellan behovet av geografisk tillgänglighet och ambitionen att minska antalet nämnder, samtidigt som det värnar regiongränserna och att regionfullmäktige kan utnämna övriga ledamöter till nämnderna.

I detta alternativ kommer förhållandevis få klienter, ordförande och ledamöter inom de utökade verksamhetsområdena behöva resa längre än drygt 2 timmar med kollektivtrafik enkel väg. Vi har då räknat med att de ska ta sig från mindre orter inom verksamhetsområdet till den huvudort där nämnden sannolikt kommer att hålla sina sammanträden. Vår analys visar att det knappt går att minska antalet nämnder utan att acceptera en restid på 2 timmar. Med en restid på 90 minuter går det bara att minska antalet nämnder till 23. Med en restid på 3 timmar går det att minska antalet nämnder till 14, det vill säga bara något färre än 17. Men klienterna, ordförandena och ledamöterna i dessa områden skulle riskera att få lång väg till nämndens sammanträden (tabell 5).

Tabell 5. Möjligheter att minska antalet nämnder givet en viss accepterad restid.

Restid från mindre tätort till huvudort	Antal nämnder	Organisationsförändring
1,5 timme	23	Nämnden i Helsingborg avvecklas. Nämnden i Malmö tar över verksamheten.
2 timmar	17	Även nämnderna i Borås, Vänersborg, Halmstad, Uppsala, Eskilstuna och Västerås avvecklas. Verksamheten övertas av nämnderna i Göteborg, Gävle, Linköping och Örebro.
3 timmar	14	Även nämnderna i Mariestad, Jönköping och Kristianstad avvecklas. Verksamheten övertas av nämnderna i Göteborg, Kalmar och Malmö

För att bedöma konsekvenserna i restid av att minska antalet nämnder har vi gjort ett stort antal stickprov av restider med kollektivtrafik i kartverktyget Google Maps. Det handlar till exempel om den uppskattade restiden mellan orter som Perstorp, Höganäs och Malmö, samt mellan orter som Ulricehamn, Mellerud och Göteborg. Men vissa personer som

bor på landsbygden inom något av de utökade verksamhetsområdena, eller i områdets absoluta ytterkant, kommer att få längre restid än de som reser från de orter som vi har utgått från i beräkningarna.

7.1.2 Marginellt bättre förutsättningar för tydligare gränser mot Kriminalvården

Vi bedömer att alternativet med 17 nämnder och 13 avdelningar inte skulle göra verksamhetens gränser gentemot Kriminalvården tydligare än i dag, vare sig när det gäller ansvar eller uppgifter. Det beror på att den administrativa verksamheten vid var och en av de 17 nämnderna inte skulle vara tillräckligt omfattande för att varje nämnd skulle kunna anställa egen personal. Därmed skulle nämnderna fortsätta att vara beroende av att få administrativt stöd från Kriminalvården, och i det avseendet vara ungefär lika sammanvävda med Kriminalvården som i dag. Däremot bedömer vi att Kriminalvården skulle ha något lättare att få till stånd formella överenskommelser om innehållet i det administrativa stödet om antalet nämnder skulle bli mindre. Sådana överenskommelser skulle kunna tydliggöra gränserna mellan nämnderna och Kriminalvården.

7.1.3 Något bättre överskådlighet för regeringen och Kriminalvården

Vi bedömer att det här alternativet skulle innebära att övervakningsnämnderna blir något mer överskådliga för regeringen, men även för Kriminalvårdens huvudkontor. Det beror på att regeringen och Kriminalvården skulle ha 17 i stället för 24 nämnder som ingång i verksamheten. Men de skulle alltså fortfarande ha många ingångar.

7.1.4 Ingen potential för att förbättra effektiviteten

Vi bedömer att detta alternativ skulle göra det möjligt för verksamheten att löpa på ungefär som tidigare i en majoritet av övervakningsnämnderna. Men de nämnder som får större verksamhetsområden skulle sannolikt få sämre kapacitet under en övergångsperiod. Nämnderna i fråga skulle behöva inrätta avdelningar för första gången. Det skulle kräva nya sätt att arbeta och samarbeta internt inom nämnden. Dessa nämnder skulle också behöva samarbeta med fler frivårdskontor än i dag, och hitta nya samarbetsformer även med dem. Detta skulle ta tid och kraft från nämndernas beslutsfattande verksamhet.

Detta alternativ skulle inte heller ge förutsättningar att bedriva verksamheten mer effektivt. De 17 nämnderna skulle inte ha förutsättningar att skaffa egen teknisk utrustning eller egna digitala system. Utan egen personal skulle nämnderna inte heller ha förutsättningar att ta fram gemensamma administrativa rutiner, ordna erfarenhetsutbyten eller på andra sätt bidra till en mer effektiv verksamhet.

7.1.5 Något bättre förutsättningar att hantera fler ärenden

Vi bedömer att ett organisationsalternativ med 17 övervakningsnämnder med 13 avdelningar skulle ha något bättre förutsättningar än dagens organisation att hantera fler ärenden. Det beror på att fler nämnder än i dag skulle vara indelade i avdelningar, och därmed kunna balansera variationer i ärendemängd genom att fördela ärenden mellan avdelningarna. Men majoriteten av nämnderna skulle fortfarande inte ha avdelningar.

De utvidgade geografiska verksamhetsområdena för några av nämnderna skulle leda till att en större del av verksamheten skulle kunna utgå från större städer än i dag. Vi bedömer att det skulle kunna underlätta nämndernas och avdelningarnas kompetensförsörjning något, eftersom Domarnämnden har förhållandevis lättare att rekrytera personer till ordförandeposterna i större än i mindre städer. En väl fungerande kompetensförsörjning är i sin tur en förutsättning för att nämnderna ska kunna hantera fler ärenden.

7.1.6 Godtagbar geografisk tillgänglighet och möjlighet till samarbete med frivården

Vi bedömer att det här alternativet innebär att övervakningsnämnderna skulle fortsätta att vara geografiskt tillgängliga för klienter i hela landet, förutsatt att nämnderna även fortsättningsvis samverkar med någon annan myndighet om lokaler. Vi baserar det på att de flesta klienter som får längre till nämndens sammanträden än i dag ändå inte kommer att ha en längre restid än 2 timmar enkel väg. Att restiderna går att hålla på den nivån beror på att kommunikationerna ofta är bättre till större städer som Göteborg, Malmö och Linköping än till orter som Vänersborg, Borås, Eskilstuna och liknande.

Men den geografiska tillgängligheten är sämre i detta alternativ än i dagens organisation. Det gäller särskilt för personer som bor på landsbygden i något av de utökade verksamhetsområdena. De kan nämligen inte dra nytta av goda kommunikationer i samma utsträckning som klienter som bor i en tätort. Klienterna får inte heller reseersättning från Kriminalvården för att ta sig till sammanträdena. Om resvägen blir längre än i dag riskerar vissa klienter i praktiken att inte ha råd att ta sig till sammanträdena. Frivårdspersonal inom de utökade verksamhetsområdena skulle också få längre till nämndens sammanträden, vilket skulle ta tid från deras övriga arbetsuppgifter. Sammantaget innebär detta en risk att nämndens ordförande och ledamöter samt klienterna och frivårdspersonalen väljer att delta digitalt vid nämndens sammanträden. Det skulle i sin tur kunna försämra sammanträdenas kvalitet. Dessutom skulle samarbetet mellan frivården och de nämnder som får större verksamhetsområden kunna bli något sämre än i dag under en övergångsperiod. Det följer av att de då behöver etablera nya kontaktvägar och samarbetsformer.

7.2 Minska antalet nämnder till 6 nämnder med 22 avdelningar

Vi har även prövat ett alternativ med 6 nämnder med 22 avdelningar. Det upprätthåller verksamhetens geografiska tillgänglighet samtidigt som nämndernas organisation knyter an till Kriminalvårdens regionala indelning.

7.2.1 En spegling av Kriminalvårdens organisation

Det här alternativet innebär att övervakningsnämnderna organiseras utifrån Kriminalvårdens indelning i sex regioner. De sex befintliga övervakningsnämnderna för verksamhetsområden där Kriminalvården har regionala kontor kvarstår då i sin nuvarande form. Det handlar om nämnderna Stockholm, Örebro, Göteborg, Malmö, Linköping och Sundsvall. Dessa nämnder skulle också kunna anställa varsin administratör. De övriga 18 nämnderna ombildas till avdelningar inom de 6 nämnderna (tabell 6). Nämnderna och avdelningarna skulle vara sammansatta, arbeta och fatta beslut på samma sätt som nämnderna och avdelningarna gör i dag samt ha samma geografiska indelning i verksamhetsområden.

Tabell 6. Alternativet med sex nämnder och deras avdelningar.

Kriminalvårdsregion	Nämnd	Avdelningar
Nord	Sundsvall	Luleå, Umeå, Borlänge, Gävle, Östersund
Mitt	Örebro	Eskilstuna, Uppsala, Västerås, Karlstad
Väst	Göteborg	Avdelningar inom övervakningsnämnden Göteborg, Borås, Halmstad, Mariestad, Vänersborg
Öst	Linköping	Jönköping, Kalmar, Visby
Stockholm	Stockholm	Avdelningar inom övervakningsnämnden Stockholm
Syd	Malmö	Helsingborg, Kristianstad

7.2.2 Något tydligare gränser mot Kriminalvården

Vi bedömer att alternativet med sex övervakningsnämnder och 22 avdelningar skulle göra verksamhetens gränser gentemot Kriminalvården något tydligare än i dag när det gäller ansvaret för de administrativa uppgifterna. Det beror på att de sex nämnderna skulle ha en tillräckligt stor administrativ verksamhet för att kunna anställa en eller två egna administratörer vardera. Det skulle göra nämnderna mindre beroende av att få administrativt stöd från Kriminalvården, och därmed mer fristående från myndigheten. Men för att kunna anställa egna administratörer behöver regeringen tilldela nämnderna egna medel genom Kriminalvårdens anslag.

Nämnderna skulle sannolikt behöva fortsätta få administrativt stöd från Kriminalvården för uppgifter som utförs sällan och som kräver expertkompetens. Men Kriminalvården skulle ha lättare att få till stånd formella överenskommelser om att ge ett avgränsat administrativt stöd med 6 nämnder än med 24. Sådana överenskommelser skulle i sin tur kunna tydliggöra ansvarsgränserna ytterligare mellan nämnderna och Kriminalvården.

7.2.3 Något bättre överskådlighet för regeringen och Kriminalvården

Vi bedömer att det här alternativet skulle innebära att övervakningsnämnderna blir något mer överskådliga för både regeringen och Kriminalvårdens huvudkontor än dagens organisation. Det beror på att båda skulle ha färre nämnder som ingång i verksamheten. Om de sex nämnderna anställer varsin administratör skulle dessa också kunna ansvara för att ta fram en samlad verksamhetsberättelse för varje region. Därmed skulle Kriminalvården och regeringen få en mer samlad bild av verksamheten än i dag.

7.2.4 Begränsad potential att förbättra effektiviteten

Vi bedömer att detta alternativ har begränsad potential att förbättra förutsättningarna att bedriva verksamheten effektivt. De sex nämndernas administratörer skulle kunna ta fram gemensamma rutiner för avdelningarna inom regionen, och ordna erfarenhetsutbyten. Det skulle kunna bidra till mer enhetliga arbetssätt inom regionen. Men det riskerar också att förstärka skillnaderna mellan regionerna, eftersom de sex nämnderna inte skulle ha något mandat att styra varandras arbetssätt. Nämnderna skulle inte heller ha förutsättningar att skaffa egen teknisk utrustning eller egna digitala system, vilket begränsar alternativets potential att bidra till att göra administrationen effektivare.

7.2.5 Bättre förutsättningar att hantera fler ärenden

Vi bedömer att det här alternativet skulle förbättra nämndernas förutsättningar att hantera fler ärenden. Det beror på att var och en av de sex nämnderna skulle ha flera avdelningar, och därmed kunna fördela sina ärenden mellan avdelningarna för att ta till vara sin totala beslutskapacitet.

De sex nämndernas administratörer skulle också kunna informera om nämndernas verksamhet och marknadsföra uppdraget som ordförande. Vi bedömer att det skulle kunna underlätta verksamhetens kompetensförsörjning något. En väl fungerande kompetensförsörjning är i sin tur en förutsättning för att kunna hantera fler ärenden.

7.2.6 Fortsatt god geografisk tillgänglighet och möjlighet till samarbete med frivården

Vi bedömer att det här alternativet skulle upprätthålla övervakningsnämndernas geografiska tillgänglighet och samarbete med frivården på dagens nivå. Detta förutsätter att nämnderna fortsätter att samverka med någon annan myndighet om lokaler. Bedömningen följer av att den geografiska indelningen i praktiken skulle vara oförändrad och att den beslutsfattande verksamheten skulle löpa på ungefär som tidigare.

7.3 Möjliga justeringar i dagens organisation

Vi har även analyserat möjligheten att effektivisera övervakningsnämndernas administration, göra verksamheten mer överskådlig och tydliggöra verksamhetens gränser mot Kriminalvården inom ramen för nämndernas nuvarande organisation. Sådana åtgärder skulle till exempel kunna bli aktuella om regeringen vill vänta med att förändra nämndernas organisation för att i stället ta ett samlat grepp om både uppgifter och organisation.

7.3.1 Förtydliga Kriminalvårdens administrativa ansvar

Vi bedömer att regeringen skulle kunna förbättra förutsättningarna för att effektivisera övervakningsnämndernas administration genom att förtydliga Kriminalvårdens ansvar som värdmyndighet för nämnderna i myndighetens instruktion. Instruktionen bör i så fall ange att Kriminalvården *ska* upplåta lokaler för sammanträden och utföra administrativa uppgifter åt övervakningsnämnderna. I dag uttrycks uppgiften endast som en möjlighet. Regeringen skulle också kunna ange i instruktionen att Kriminalvården ska teckna formella (skriftliga) överenskommelser med övervakningsnämnderna om lokalerna och innehållet i det administrativa stödet. Överenskommelserna bör i så fall tecknas av myndigheten centralt så att de får samma form och innehåll. Kriminalvården och nämnderna har möjlighet att teckna sådana överenskommelser redan i dag, men har inte gjort det. Kriminalvården skulle med fördel kunna använda en och samma standardöverenskommelse med varje nämnd för att få stödet mer lika över landet. Med ett tydligare ansvar som värdmyndighet bedömer vi att Kriminalvården bör lägga mer resurser än i dag på att internt samordna och effektivisera stödet till nämnderna (avsnitt 4.5).

Regeringen skulle även kunna föra in ett nytt villkor till Kriminalvårdens anslag 1:6 anslagspost 1 i myndighetens regleringsbrev. Villkoret skulle då ange att Kriminalvården ska redovisa sina kostnader för övervakningsnämndernas verksamhet fördelat på exempelvis ersättningar och administrativa kostnader. Det skulle göra verksamhetens kostnader kända för regeringen. Regeringen skulle samtidigt kunna förtydliga det nuvarande villkoret till anslaget och anslagsposten som anger att Kriminalvården får använda anslaget för ersättning till ledamöter med flera i övervakningsnämnderna, så att det framgår att myndigheten även får använda anslaget till att utföra administrativa uppgifter åt nämnderna. Kriminalvården behöver i praktiken använda anslaget för sådana kostnader redan i dag.

Tydligare villkor för Kriminalvårdens anslag 1:6 och ett tydligare ansvar som värmdmyndighet skulle också innebära att myndigheten behöver redovisa både sitt arbete med och sina kostnader för stödet till övervakningsnämnderna i sin årsredovisning. Det följer av anslagsvillkoren samt 3 kap. 1 § i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag. Det skulle ytterligare bidra till att göra verksamheten mer överskådlig för regeringen.

7.3.2 Ge Kriminalvården i uppdrag att ta fram digitalt ärendehanteringssystem åt nämnderna

Övervakningsnämnderna behöver ett digitalt ärendehanteringssystem som omfattar både diarium och arkiv för att kunna effektivisera sin administration på ett betydande sätt. Detta är i teorin möjligt att åstadkomma inom ramen för nämndernas nuvarande organisation, genom att regeringen ger Kriminalvården i uppdrag att utveckla eller skaffa ett sådant system åt nämnderna. Men det skulle vara kostsamt och belasta Kriminalvården under en period när myndigheten behöver lägga tid och resurser på att expandera sin verksamhet.

Det digitala systemet skulle behöva vara utformat så att nämnderna och Kriminalvården kan dela information om de ärenden som rör klienterna. Det kommer sannolikt att kräva att riksdagen beslutar om sekretessbrytande bestämmelser. Systemet behöver också vara möjligt att bryta ut ur Kriminalvårdens övriga it-miljö, om regeringen senare bestämmer sig för att förändra nämndernas organisation. Regeringen skulle också behöva ge Kriminalvården särskild finansiering för att genomföra uppdraget, både

för att täcka kostnaderna för att utveckla eller skaffa det nya digitala systemet samt för att sedan förvalta det.

Vi uppskattar att ett sådant uppdrag skulle kräva cirka 2 miljoner kronor i särskilda medel, samt att regeringen ökar Kriminalvårdens förvaltningsanslag permanent med cirka 2 miljon kronor för den löpande driften av systemet.

7.3.3 Justera arvodeskonstruktionen och ersättningsnivån i instruktionen

Regeringen skulle i övervakningsnämndernas instruktion kunna ändra konstruktionen på arvodena till nämndernas ordförande, vice ordförande, övriga ledamöter och sekreterare samt justera nivån på ersättningen. Det handlar om att justera arvodena från 2016 till 2025 års prisnivå och att ange arvodena som andelar av prisbasbeloppet i stället för i absoluta tal. På så sätt behöver regeringen inte uppdatera nämndernas instruktion återkommande för att justera nivån på arvodena.

Det handlar också om att reglera även de övriga ledamöternas och sekreterarnas arvode i instruktionen, i stället för att låta Kriminalvården respektive nämnderna sätta nivån på dem. Det skulle göra ersättningsnivåerna mer transparenta och enhetliga. Därmed skulle verksamhetens kostnader bli mer överskådliga för regeringen.

Tabell 7. Förslag till ändring i övervakningsnämndernas instruktion, kursiv text.

Nuvarande lydelse		Förslag till ny lydelse	
12 § För arbete i en övervakningsnämnd ska följande ersättning lämnas		12 § För arbete i en övervakningsnämnd ska följande ersättning lämnas	
Befattning	Ersättning	Befattning	Ersättning
Ordförande	21 000 kronor per år samt 240 kronor per dag under vilken arbete utförts för nämndens räkning	Ordförande	<i>0,5 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>
Vice ordförande	10 000 kronor per år samt 240 kronor per dag under vilken arbete utförts för nämndens räkning	Vice ordförande	<i>0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>
Tillfällig ersättare för en ordförande	1 600 kronor per sammanträde	Tillfällig ersättare för en ordförande	<i>0,03 prisbasbelopp per sammanträde</i>
Ordförande som har beredskap enligt 5 § förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll eller 2 kap. 9 a § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder	1 000 kronor per dag	Ordförande som har beredskap enligt 5 § förordningen (1994:1060) om intensivövervakning med elektronisk kontroll eller 2 kap. 9 a § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder	<i>0,2 prisbasbelopp per dag</i>

Nuvarande lydelse	Förslag till ny lydelse				
Kriminalvården beslutar om ersättning till övriga ledamöter i en övervakningsnämnd.	<table> <tr> <td data-bbox="635 203 829 445"><i>Övriga ledamöter</i></td><td data-bbox="830 203 1053 445"><i>0,015 prisbasbelopp per år samt 0,003 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="635 447 829 700"><i>Sekreterare</i></td><td data-bbox="830 447 1053 700"><i>0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i></td></tr> </table>	<i>Övriga ledamöter</i>	<i>0,015 prisbasbelopp per år samt 0,003 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>	<i>Sekreterare</i>	<i>0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>
<i>Övriga ledamöter</i>	<i>0,015 prisbasbelopp per år samt 0,003 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>				
<i>Sekreterare</i>	<i>0,25 prisbasbelopp per år samt 0,005 prisbasbelopp per dag under vilken arbete har utförts för nämndens räkning</i>				

Referenslista

- Arbetsgivarverket. *Arbetsgivarguiden*. (Hämtad 2025-11-21).
<https://www.arbetsgivarverket.se/arbetsgivarguiden/avgifter-och-skatter>
- Domstolsverket (2025). *Genomförda, pågående och kommande åtgärder till stöd för kompetensförsörjningen avseende ordinarie domare*.
- Ekonomistyrningsverket. *Ingångna hyresavtal*. Uppdaterad 2025-10-13. (Hämtad 2025-11-25). <https://www.esv.se/analys-och-statistik/statlig-lokalforsorjning/hyreskontrakt/>
- Etikprövningsmyndigheten. *Om Myndigheten*. (Hämtad 2025-11-05).
<https://etikprovning.myndigheten.se/om-myndigheten/>
- Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU7. *Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning*.
- Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU8. *Skärpta regler för villkorlig frigivning*.
- Kriminalvården (2025a). *KOS 2024. Kriminalvård och statistik*.
- Kriminalvården (2025b). *Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034*. 2025-03-11. Dnr KV 2015–3916.
- Kriminalvården (2025c). *Arbetsordning för Kriminalvården*. Dnr 2025–15950.
- Kriminalvården (2025d). *Klassificeringsstruktur och dokumenthanteringsplan för övervakningsnämnden*. Dnr 53-2012-19753, uppdaterad 2025-09-08.
- Kriminalvården (odaterad). *Belopp och procent*. Inkom med e-post 2025-07-11.

Kriminalvården. Kriminalvårdens uppskattade kostnader för övervakningsnämndernas verksamhet 2024. Inkom med e-post 2025-07-11.

Kriminalvården. Uppgifter om kostnader för övervakningsnämnderna 2022–2024. Inkom med e-post 2025-07-11.

Kriminalvården. Uppgifter om Kriminalvårdens kostnader för utbetalda arvoden och reseersättningar till övervakningsnämnderna. Inkom med e-post 2025-07-11.

Proposition 1939:86. *Med förslag till lag om villkorlig dom m.m.*

Proposition 2009/10:175. *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.*

Proposition 2018/19:77. *Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning.*

Proposition 2020/21:85. *Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda.*

Proposition 2024/25:1. *Budgetpropositionen för 2025. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.*

Proposition 2024/25:202. *Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning.*

Proposition 2025/26:1. *Budgetpropositionen för 2026. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.*

Proposition 2025/26:34. *Skärpta regler för villkorlig frigivning.*

Publikt. 2025-06-27. *Så stora löneökningar får myndighetscheferna.* (Hämtad 2025-11-21). <https://www.publikt.se/nyhet/sa-stora-loneokningar-far-myndighetscheferna-27249>

Riksarkivet (odaterad). *Övervakning av frivård av villkorligt dömda och frigivna.* I Förvaltningshistorik. (Hämtad 2025-07-08). https://forvaltningshistorik.riksarkivet.se/37_Overvakning.htm

Riksdagsskrivelse 2025/26:31. *Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning.*

Riksdagsskrivelse 2025/26:96. *Skärpta regler för villkorlig frigivning.*

Riksrevisionen (2025:17). *Kostsam kvadratjakt – statens användning och anskaffning av kontorslokaler.*

Göta hovrätt (2022). Rättsfall RH 2022:34.

SOU 1952:21. *Råjongplan för fångvården.*

SOU 1961:15. *Kriminalvård i frihet.*

SOU 2008:118. *Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning.*

SOU 2024:48. *Ett ändamålsenligt samhällsskydd – vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen.*

SOU 2024:54 *Vägar till ett tryggare samhälle – Åtgärder för att motverka återfall i brott.*

SOU 2025:66. *En straffreform.*

Statistiska centralbyrån. *Lönestrukturstatistik statlig sektor, Genomsnittlig månadslön och lönespridning efter yrke, 2024.* Uppdaterad 2025-05-20. (Hämtad 2025-11-25). <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/loner-och-arbetskostnader/lonestrukturstatistik-statlig-sektor/pong/tabell-och-diagram/genomsnittlig-manadslon-och-lonespridning-efter-yrke-2024/>

Statskontoret (2023). *Myndigheternas särskilda organ – vad, hur och varför? Om offentlig sektor 50.*

Statskontoret (2023:18). *Myndighetsanalys av Myndigheten för digital förvaltning.*

Statskontoret (2024:11). *En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter.*

Statskontoret (2024:12). *Myndighetsanalys av Jämställdhetsmyndigheten.*

Statskontoret (2024). *Statsförvaltningen i korthet.*

Statskontoret (2025:2). *Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel.*

Statskontoret (2025:13). *Växande uppdrag – med vilket resultat? En analys av Finansinspektionens effektivitet, uppföljning och finansiering.*

Övervakningsnämndernas verksamhetsberättelser för 2022.

Övervakningsnämndernas verksamhetsberättelser för 2023.

Övervakningsnämndernas verksamhetsberättelser för 2024.

Övervakningsnämnden Göteborg (2024). Remissvar på SOU 2024:48
Ett ändamålsenligt samhällsskydd.

Övervakningsnämnden Malmö (2024). Remissvar på SOU 2024:48
Ett ändamålsenligt samhällsskydd.

Övervakningsnämnden Sundsvall (2024). Remissvar på SOU 2024:48
Ett ändamålsenligt samhällsskydd.

Bilaga 1

Regeringsuppdraget

Regeringen

Kopia
Regeringsbeslut

I:38

2025-05-15
Ju2025/01106

Justitiedepartementet

Statskontoret
Box 306
1010 27 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret att göra en översyn av
övervakningsnämndernas organisation

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslagen ska syfta till att minska antalet myndigheter, tydliggöra Kriminalvårdens ansvar som värdmyndighet vid ett minskat antal nämnder samt effektivisera nämndernas arbete. Uppdraget ska avgränsas till att avse organisationsförslag som innebär antingen ett minskat antal nämnder eller att dagens nämnder överförs till en samlad enrådgivningsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Analysen ska utgå från att övervakningsnämnderna bibehåller sina nuvarande uppdrag, ansvar, befogenheter och beslutsformer.

I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsförslag.

Statskontoret ska samråda med Kriminalvården vid genomförandet av uppdraget. Synpunkter ska även inhämtas från övervakningsnämnderna och andra relevanta myndigheter.

Statskontoret ska löpande informera Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Finansdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Senast den 30 januari 2026 ska Statskontoret lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Finansdepartementet).

Telefonväxel: 08-405 10 00
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Rosenbad
E-post: ju.registrator@regeringskansliet.se

Bakgrund

Om övervakningsnämnderna

Det finns idag 24 övervakningsnämnder. Varje övervakningsnämnd består av en ordförande, en vice ordförande och som utgångspunkt, tre andra ledamöter. Ordförande och vice ordförande ska vara juristutbildade och ha erfarenhet av att arbeta som domare. De förordnas av Domarnämnden. Övriga tre ledamöter är lekmän och utses av regionfullmäktige om nämndens verksamhetsområde omfattar flera kommuner, och av kommunfullmäktige om det omfattar endast en kommun. Verksamheten regleras huvudsakligen i 37 kap. brottsbalken och i förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna. En övervakningsnämnd biträds av en sekreterare som förordnas av nämnden. Varje år ska nämnden ge in en berättelse till Kriminalvården om sin verksamhet. Enligt 5 § p. 3 förordningen (2023:797) med instruktion för Kriminalvården får myndigheten utföra administrativa uppgifter åt övervakningsnämnderna enligt överenskommelse mellan myndigheten och respektive övervakningsnämnd.

Nämnderna bedriver domstolsliknande verksamhet och har till uppgift att fatta vissa beslut om åtgärder för såväl intagna vid Kriminalvården som för klienter aktuella inom frivården. Övervakningsnämnderna är oberoende i förhållande till Kriminalvården. I vissa fall prövar nämnderna överklaganden av Kriminalvårdens beslut. Merparten av nämndernas beslut kan överklagas till allmän domstol eller till allmän förvaltningsdomstol. Under senare år har ansvaret för att fatta beslut i flera ärenden flyttats från övervakningsnämnderna till Kriminalvården, bland annat beslut om elektronisk övervakning och varning vid misskötsamhet. Många beslut kan behöva fattas med kort varsel och det är därför viktigt att det finns tydliga och upparbetade kanaler mellan nämndernas verksamhet och frivården samt att verksamheten är tillgänglig för klienter i hela landet.

Statskontorets rapport

Regeringen gav i november 2023 Statskontoret i uppdrag att genomföra en översyn av s.k. nämndmyndigheter (Fi/2023/02994). Statskontoret redovisade uppdraget i juni 2024 i rapporten *En form för kollektivt beslutsfattande - en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter* (2024:11). Statskontoret genomförde inom ramen för det uppdraget en övergripande kartläggning och analyserade de 24 övervakningsnämnderna. Statskontoret

föreslår bland annat att regeringen bör prioritera att närmare utreda en alternativ organisation för nämnderna. En sådan utredning bör enligt Statskontoret samordnas med andra pågående utredningsarbeten. Myndigheten betonar också vikten av att frågan belyses i ljuset av Kriminalvårdens expansion. I rapporten resoneras kring tre alternativa förslag till omorganisation: att inrätta en samlad nämndmyndighet som har ett kansli inom Kriminalvården, att inrätta en enrådgivningsmyndighet med särskilda beslutsorgan eller att överföra vissa uppgifter till tingsrätt.

Statskontorets rapport har remitterats. Flera remissinstanser instämmer i att det finns skäl att se över dagens struktur och organisering av övervakningsnämnderna, t.ex. om det nuvarande antalet nämnder är ändamålsenligt. Domstolsverket, Malmö tingsrätt och Södertörns tingsrätt samt flera övervakningsnämnder avstyrker förslaget att överföra uppgifter till domstolsväsendet, bland annat eftersom en sådan lösning skulle kunna påverka instansordningen negativt.

Övervakningsnämnderna i Eskilstuna, Falun, Gävle, Kalmar, Karlstad, Linköping, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro har i ett gemensamt svar bl.a. lyft fram att det kan finnas skäl att se över om de strikt administrativa uppgifterna behöver skötas lokalt inom Kriminalvården på så sätt som sker idag. Nämnderna noterar också att formerna för utnämning av såväl nämndens ordförande som ledamöter behöver ses över i samband med en översyn.

Kriminalvården betonar att det i dag saknas en gemensam administrativ plattform och IT-lösning för nämndernas verksamhet och menar att en gemensam digital plattform skulle öka enhetligheten och effektivisera administrationen. För närvarande hanteras t.ex. dokumentationen i pappersarkiv och administration sker på olika sätt beroende på lokal enhet. Myndigheten anser också att det krävs en analys av geografisk tillgänglighet och klientnära arbete.

Skälen för regeringens beslut

Statsförvaltningen ska vara organiserad på ett ändamålsenligt och kostnads-effektivt sätt. Regeringen har i bland annat Budgetpropositionen för 2025 uttryckt att antalet myndigheter bör minska och att statsförvaltningen behöver bli mindre fragmenterad. Effektiviteten av den nuvarande

hanteringen av nämndernas administrativa uppgifter behöver också ses över, liksom Kriminalvårdens roll som värdmyndighet.

Mot bakgrund av remissutfallet av Statskontorets rapport och det som framförts ovan bör en alternativ organisation för övervakningsnämnderna utredas närmare. Regeringen ger därför Statskontoret i uppdrag att göra en översyn av övervakningsnämndernas organisation.

Närmare om uppdraget

Statskontoret ska utreda och lämna förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslagen ska syfta till att minska antalet myndigheter, tydliggöra Kriminalvårdens roll och ansvar som värdmyndighet vid ett minskat antal nämnder samt effektivisera nämndernas arbete. Uppdraget ska avgränsas till att avse organisationsförslag som innebär antingen ett minskat antal nämnder eller att dagens nämnder överförs i en samlad enrådgighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Analysen ska utgå från att övervakningsnämndernas nuvarande ansvar, uppgifter och beslutsformer bibehålls.

Uppdraget omfattar en analys av verksamhetens behov av geografisk tillgänglighet och klientnära arbete. Statskontoret ska se över lämplig geografisk indelning och, vid ett minskat antal övervakningsnämnder, bedöma vad som är ett ändamålsenligt antal. Vid bedömningen ska Statskontoret säkerställa att samverkan med frivården kan upprätthållas och att verksamheten fortsatt är tillgänglig för klienter i hela landet. I sammanhanget ska Kriminalvårdens lokaler, resurser och regionala indelning för att underlätta samverkan med frivården och upprätthållandet av det klientnära arbetet beaktas. Inom ramen för översynen av den geografiska indelningen ska Statskontoret även utgå från förordning (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning.

Statskontoret ska vid sina överväganden också utgå från de förhållanden som kan komma att råda under höjd beredskap.

Vid behov ska formerna för utnämning av nämndernas ordförande, vice ordförande och andra ledamöter ses över.

I uppdraget ska även ingå att:

- göra en kartläggning och analys av nämndernas arbete så som det bedrivs i dag,
- göra en sammanställning av antal och vilken form av beslut som respektive nämnd fattar samt med stöd av Kriminalvården göra en övergripande bedömning av hur omfattande ärendeökningen beräknas, bland annat mot bakgrund av Kriminalvårdens expansion,
- lämna nödvändiga författningsförslag, och
- vid behov lämna övriga förslag på hur regeringens styrning och uppföljning av övervakningsnämnderna kan utvecklas.

Statskontoret ska upprätta kostnadsberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom utredningsväsendet.

På regeringens vägnar

Gunnar Strömmer

Pontus Abado Nilsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/L5, DÅ
Försvarsdepartementet/RS, CF/ESS/SS
Finansdepartementet/BA, SFÖ, DOF, IEA/SI
Riksdagens justitieutskott
Domarnämnden
Domstolsverket
Kriminalvården
Sveriges domstolar
Åklagarmyndigheten
Övervakningsnämnderna

Bilaga 2

Nämndernas organisation i relation till Kriminalvårdens

Tabell A1. Övervakningsnämndernas organisation i relation till Kriminalvårdens sex regioner, 13 verksamhetsområden för frivård och 33 frivårdskontor.

Kriminalvårdens region	Verksamhetsområde frivård	Frivårdskontor	Övervakningsnämnd
Nord	Norra Norrland	Luleå	Luleå
		Sundsvall	Sundsvall
		Umeå	Umeå
	Södra Norrland	Falun	Borlänge
		Gävle	Gävle
		Hudiksvall	Gävle
Mitt	Mälardalen	Östersund	Östersund
		Eskilstuna	Eskilstuna
		Nyköping	Eskilstuna
		Uppsala	Uppsala
	Örebro/Karlstad	Västerås	Västerås
		Karlstad	Karlstad
Stockholm	Stockholms län	Örebro	Örebro
		Sollentuna	Stockholm
	Stockholms stad	Södertörn	Stockholm
Öst	Småland	Stockholm	Stockholm
		Jönköping	Jönköping
		Kalmar	Kalmar
	Östergötland	Växjö	Kalmar
		Västervik	Kalmar
		Linköping	Linköping
Väst	Gotland	Norrköping	Linköping
		Visby	Visby
	Göteborg	Göteborg Ullevi	Göteborg
		Göteborg Rosenlund	Göteborg
	Halland/ V Götaland	Borås	Borås
		Halmstad	Halmstad
		Skövde	Mariestad
		Vänersborg	Vänersborg

Kriminalvårdens region	Verksamhets- område frivård	Frivårdskontor	Övervaknings- nämnd
Syd	Helsingborg	Helsingborg	Helsingborg
		Karlskrona	Kristianstad
		Kristianstad	Kristianstad
	Malmö	Malmö	Malmö

Källa: Kriminalvårdens arbetsordning och förordning (1998:1318) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m.m.

Bilaga 3

Övervakningsnämndernas ärenden och beslut

I denna bilaga beskriver vi översiktligt vilka typer av ärenden som övervakningsnämnderna prövar och beslutar i och hur många beslut av olika typer som varje övervakningsnämnd har fattat under treårsperioden 2022–2024. Vi beskriver översiktligt även den nya lagstiftning som kommer att påverka övervakningsnämndernas ärendemängd framöver och ett utredningsförslag som även kan komma att påverka deras uppgifter.

Nämndernas uppgifter och typer av ärenden

Vi har i detta avsnitt utgått från de uppgifter som övervakningsnämnderna har haft enligt lagar och förordningar under 2025. Uppgifterna beskrivs som typer av ärenden som nämnderna ska pröva och besluta om.

Förverka villkorligt medgiven frihet

Den sista tredjedelen av ett fängelsestraff som är minst en månad avtjänar klienten vanligtvis som villkorligt frigiven. Klienten övervakas oftast och får då även särskilda föreskrifter under denna tid. Om klienten missköter sig allvarigt kan övervakningsnämnden besluta att förverka den villkorligt medgivna friheten med högst 90 dagar åt gången. Klienten ska då fortsätta avtjäna straffet i fängelse. Om det bedöms tillräckligt kan nämnden besluta om en varning i stället för förverkande. En klient som blir föremål för nämndens prövning om förverkande har enligt brottsbalken rätt att få ett offentligt biträde.

Besluta om att omhänderta en klient som är villkorligt frigiven eller har skyddstillsyn

De flesta av frivårdens klienter är klienter som är villkorligt frigivna med övervakning och klienter med skyddstillsyn. Av de klienter som påbörjade sin verkställighet i frivård 2024 var 7 363 villkorligt frigivna med över-

vakning och 6 689 hade skyddstillsyn.⁵⁵ Skyddstillsyn innebär att klienten får en provotid på tre år och står under övervakning under denna tid.

Kriminalvården får besluta att tillfälligt omhänderta en klient som är villkorligt frigiven om klienten har misskött sig och om omständigheterna motiverar det. Även övervakningsnämnden kan begära att en klient omhändertas. Ett beslut om omhändertagande är möjligt att fatta om det kan bli fråga om att förverka klientens villkorligt medgivna frihet, besluta om en ny föreskrift eller vård och behandling, besluta att återuppta övervakningen, meddela en varning eller av andra skäl.

Även klienter med skyddstillsyn kan behöva omhändertas om de missköter sig genom att inte följa de regler och föreskrifter som ingår i domen. Vid allvarlig misskötsamhet kan Kriminalvården föreslå att skyddstillsynen upphävs, vilket innebär att begära att åklagaren för talan om att undanröja skyddstillsynen. Kriminalvården kan i detta sammanhang även besluta att klienten tillfälligt ska omhändertas.

Övervakningsnämnden ska i båda fallen senast dagen därpå pröva om Kriminalvårdens interimistiska beslut om att omhänderta en klient fortsatt ska gälla. Under helger kontaktar Kriminalvården den ordförande som har jour.

Upphäva ett beslut om verkställighet utanför anstalt (fotboja)

Kriminalvården beslutar om en klient som har dömts till fängelse i högst sex månader i stället ska övervakas med elektronisk kontroll, ofta kallad övervakning med fotboja.⁵⁶ Beslutet kan upphävas av övervakningsnämnden om kontrollen blir omöjlig att upprätthålla eller om klienten inte följer föreskrifterna. När Kriminalvården har fattat ett beslut om att tills vidare upphäva verkställigheten utanför anstalt ska övervakningsnämnden senast dagen därpå pröva om det interimistiska beslutet ska bestå. Under helger kontaktar Kriminalvården den ordförande som har jour. Om beslutet ska bestå ska nämnden skyndsamt ta upp frågan till slutlig prövning.

⁵⁵ Kriminalvården (2025a). *KOS 2024. Kriminalvård och statistik*. s. 61f.

⁵⁶ Det är den utrustning som vanligtvis används vid Intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) som benämns fotboja.

Upphäva ett tillstånd till utslussningsåtgärd

Kriminalvården får i avvaktan på övervakningsnämndens prövning besluta att upphäva ett tillstånd till utslussningsåtgärd från fängelse om klienten till exempel inte rättar sig efter angivna villkor. Nämnden ska senast den första dagen efter Kriminalvårdens interimistiska beslut pröva om beslutet ska bestå. Även i detta fall ska jourhavande ordförande kontaktas under helger. Om beslutet ska bestå ska nämnden skyndsamt ta upp frågan till slutlig prövning.

Besluta om passtillstånd ska ges eller inte

Passtillstånd krävs för den som avtjänar ett fängelsestraff eller som står under övervakning. Kriminalvården prövar frågan, men kan också överlämna ärendet till övervakningsnämnden för prövning. Om Kriminalvården bedömer att klienten inte ska få ett passtillstånd ska frågan alltid prövas och beslutas av nämnden.

Pröva vissa överklaganden av Kriminalvårdens beslut

Övervakningsnämnderna prövar klienternas överklaganden av Kriminalvårdens beslut om varningar och föreskrifter. Till exempel kan en klient som avtjänar sitt fängelsestraff med elektronisk övervakning överklaga de särskilda föreskrifter som Kriminalvården har beslutat. Det kan vara föreskrifter om exempelvis vård och behandling, vistelsetider utanför bostaden och förbud att vistas inom ett angivet geografiskt område.

Både klienten och Kriminalvården har rätt att överklaga vissa nämndbeslut till tingsrätten. Det gäller till exempel när nämnden har överprövat ett beslut av Kriminalvården om föreskrifter eller åtgärder till följd av misskötsamhet, eller när nämnden har beslutat att förverka en villkorligt medgiven frihet.

Nämndernas beslut per beslutstyp under perioden 2022–2024

Tabell A2 visar det antal beslut som varje övervakningsnämnd har fattat under treårsperioden 2022–2024 och hur antalet är fördelat efter typ av beslut enligt beskrivningen under tabellen.

**Tabell A2. Antal beslut per beslutstyp i respektive övervakningsnämnd
2022–2024.**

Nämnd	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Borlänge	398	90	65	13	74	3	4	16	663
Borås	292	62	68	44	2	19	15	13	515
Eskilstuna	629	102	44	23	16	15	14	15	858
Gävle	374	80	54	21	21	4	0	16	570
Göteborg (2 avd.)	1 785	181	191	133	8	81	15	90	2 484
Halmstad	296	45	72	17	5	11	14	8	468
Helsingborg	634	47	58	71	26	39	12	34	921
Jönköping	442	64	87	42	5	10	2	8	660
Kalmar	583	141	58	62	12	10	10	29	905
Karlstad	640	102	21	15	19	11	13	22	843
Kristianstad	314	29	51	35	3	18	9	15	474
Linköping	922	338	42	33	7	64	39	101	1 546
Luleå	325	49	59	24	24	6	6	23	516
Malmö	1 525	90	194	84	38	88	13	35	2 067
Mariestad	219	36	36	26	3	5	1	17	343
Stockholm	5 063	617	397	252	227	269	96	224	7 145
- Södertörn	1 339	116	121	80	61	94	28	45	1 884
- Sollentuna	1 147	116	94	82	74	50	22	65	1 650
- Stockholms stad (2 avd.)	2 577	385	182	90	92	125	46	114	3 611
Sundsvall	476	68	63	11	18	4	3	16	659
Umeå	356	54	39	13	14	9	6	6	497
Uppsala	540	128	58	17	27	26	14	50	860
Visby	84	27	9	7	3	1	0	4	135
Vänersborg	257	67	60	30	39	13	18	17	501
Västerås	830	171	50	35	166	37	18	48	1 355
Örebro	774	228	69	29	58	41	33	17	1 249
Östersund	99	10	25	22	0	1	4	3	164
Samtliga	17 857	2 826	1 870	1 059	815	785	359	827	26 398

Källa: Kriminalvården, kriminalvårdsregistret uttag 2025-10-13, vår bearbetning.

Numreringen i tabellens första rad motsvarar följande beslutstyper:

1. Omhändertagande (fastställande av beslut, omprövningsbeslut och beslut om hävt omhändertagande)
2. Förverkande av villkorligt medgiven frihet
3. Hävning av utslussningsåtgärd
4. Intensivövervakning med elektronisk kontroll, IÖV (beslut om prövning av avbrytande och beslut om upphävande)
5. Ingen åtgärd
6. Passtillstånd
7. Särskilda föreskrifter (inkluderar upphävd och ändrad föreskrift)
8. Övriga beslut (varning, övervakning vid villkorlig frigivning, övervakning upphör, återanmälan, kallelse till övervakningsnämnd)
9. Totalt antal beslut 2022–2024.

För övervakningsnämnden Stockholm anges antalet beslut för nämnden i sin helhet, men även fördelat på de avdelningar som arbetar gentemot de tre frivårdskontoren inom nämndens verksamhetsområde. För övervakningsnämnden Göteborg har en fördelning per avdelning inte varit möjlig att ange. Sammanställningen bygger på uppgifter om besluten som är registrerade i Kriminalvårdens kriminalvårdsregister.

Lagstiftning som kommer att påverka nämndernas ärendemängd

I det här avsnittet beskriver vi ny lagstiftning och förslag till ny lagstiftning som vi bedömer kommer att påverka övervakningsnämndernas ärendemängd framöver. Lagändringarna och förslagen ligger till grund för vår bedömning i avsnitt 3.3 om hur mycket nämndernas ärendemängd kan komma att öka fram till 2034. Vår bedömning bygger i sin tur på Kriminalvårdens prognoser i mars 2025 över antalet frivårdsklienter 2034.

Lagändringar som träder i kraft under 2026

Två beslutade lagändringar i slutet av 2025 kommer att öka övervakningsnämndernas ärendemängd och antalet beslut framöver. Det gäller att fler ska kunna avtjäna sitt fängelsestraff med fotboja och att reglerna för villkorlig frigivning skärps.

Fler ska kunna avtjäna sitt fängelsestraff med fotboja

Från den 1 januari 2026 utvidgas verkställighet med fotboja i bostaden till att omfatta fängelsestraff i högst 18 månader i stället för 6 månader som gäller i dag. Den 1 juni 2026 införs även en ny verkställighetsform som innebär att fotboja ska kunna användas även i kontrollerade boenden om fängelsestraffet är högst 18 månader.⁵⁷ Den tidigare lagen och förordningen om intensivövervakning med elektronisk kontroll ersätts med en ny lag och ny förordning.⁵⁸

Förändringarna kommer att öka antalet ärenden för övervakningsnämnderna. Det gäller beslut om både omhändertaganden och att upphäva beslut om fotboja. Det beror främst på att antalet ärenden om misshandling förväntas öka när fler personer verkställer sitt straff med fotboja.⁵⁹

Skärpta regler för villkorlig frigivning

Från den 1 januari 2026 skärps reglerna för villkorlig frigivning.⁶⁰ Den andel av straffet som ska avtjänas i anstalt innan villkorlig frigivning höjs från två tredjedelar till tre fjärdedelar. Alla fängelsestraff som är en månad och längre än så ska omfattas av systemet med villkorlig frigivning. Prövotiden efter villkorlig frigivning ska förlängas från minst ett till minst två år. Huvudregeln framöver ska vara att den villkorligt frigivne ställs under övervakning under denna tid. Därutöver ska hela den villkorligt medgivna friheten förverkas vid återfall i brott under prövotiden. Höjningen av den andel som ska avtjänas i anstalt innan villkorlig frigivning ska däremot ske stegvis där de längsta fängelsestraffen ska omfattas först.

⁵⁷ Prop. 2024/25:202, bet 2025/26:JuU7, rskr. 2025/26:31. *Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning.*

⁵⁸ Lag (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning och förordning (2025:1323) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

⁵⁹ Se remissvaren på SOU 2024:48 *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* från övervakningsnämnderna Göteborg, Malmö och Sundsvall.

⁶⁰ Prop. 2025/26:34, bet. 2025/26:JuU8, rskr. 2025/26:96. *Skärpta regler för villkorlig frigivning.*

Förändringarna kommer att öka antalet ärenden för övervakningsnämnderna. Det gäller både omhändertaganden och förverkande av villkorligt medgiven frihet. Det beror främst på att antalet ärenden om misskötsamhet förväntas öka till följd av att frivården ska övervaka fler personer och att övervakningsperioden blir längre. Sannolikt kommer övervakningsnämnderna även att hantera fler överklaganden av frivårdens beslut när klienterna blir fler.

Utredningsförslag som bereds

Övervakningsnämnderna kan på sikt komma att påverkas av de förslag som Straffreformutredningen presenterade i sitt betänkande i juni 2025. Om de genomförs kommer de att dämpa ärendeökningen.

Förslag om villkorligt fängelse och slopad skyddstillsyn

Utredningen föreslår bland annat ett nytt system med villkorligt fängelse som enligt förslaget ska införas i januari 2028. Det ska ersätta dagens ordning där domstolen som huvudregel ska välja en lindrigare påföljd än fängelse, en så kallad presumtion mot fängelse. Utredningen föreslår också att påföljden skyddstillsyn slopas och att det som i dag inryms i påföljden görs om till tilläggs sanktioner till villkorligt fängelse.⁶¹

Ändrad beslutsordning medför färre beslutstyper för nämnderna

Till följd av förslagen bedömer utredningen att beslutsordningen behöver förändras. De föreslår att övervakningsnämnderna fortsatt ska pröva Kriminalvårdens beslut om tillfälligt omhändertagande samt överklaganden av Kriminalvårdens beslut om föreskrifter och varningar. Nämnderna ska däremot inte hantera ärenden om att upphäva beslut om fotboja eller att förverka villkorligt medgiven frihet. Det ska i stället vara tingsrätten som upphäver dessa beslut.

I budgetpropositionen för 2026 aviserar regeringen att den under mandatperioden kommer att gå vidare med förslagen i betänkandet och nämner bland annat avskaffad fängelsepresumtion.⁶² Vi kan inte bedöma var de

⁶¹ SOU 2025:66. *En straffreform*, s. 29f.

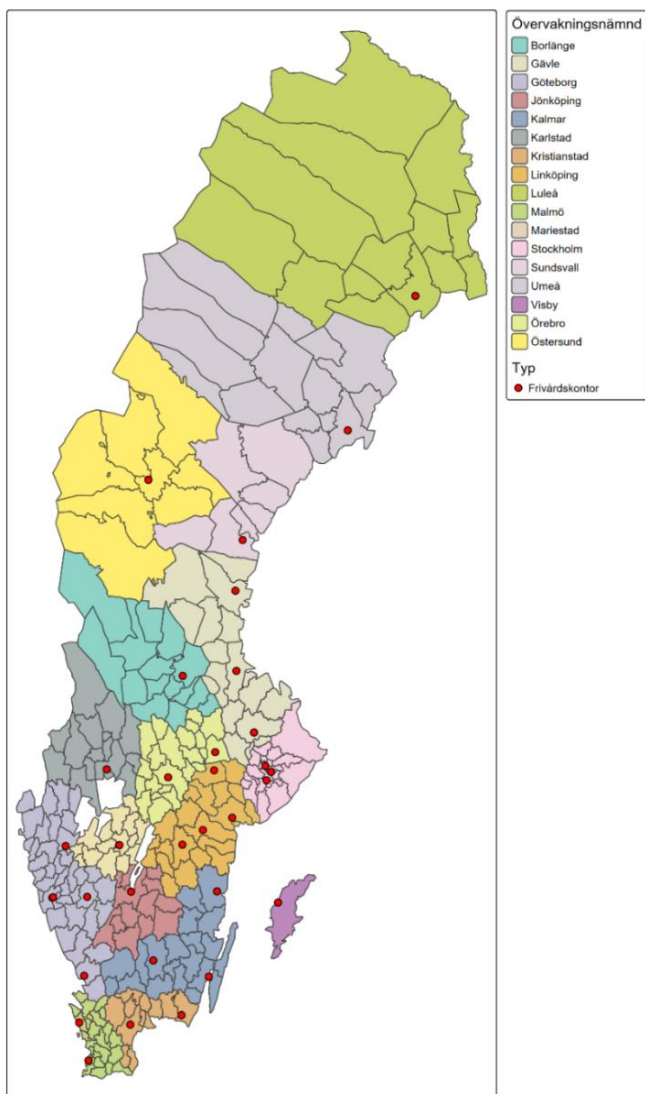
⁶² Prop. 2025/26:1. *Budgetpropositionen för 2026. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet*, s. 72.

föreslagna förändringar sammantaget skulle innebära för övervakningsnämnderna. Men om tingsrätterna tar över vissa beslut så kommer nämnderna på sikt att få färre beslutstyper att hantera.

Bilaga 4

Alternativet med 17 nämnder

Figur A1. Övervakningsnämndernas verksamhetsområden om antalet nämnder skulle minska till 17 (se avsnitt 7.1).

Bilaga 5

Resursbehovet för en enrådighetsmyndighet

I den här bilagan redovisar vi hur vi har uppskattat vilka resurser en ny enrådighetsmyndighet för övervakning skulle behöva. Vi skiljer på kostnader för personal, lokaler och övriga kostnader. Samtliga uppskattningar är osäkra.

Personalkostnader

Som det framgår i kapitel 6 bedömer vi att det ytterst bör vara upp till chefen för den nya myndigheten att avgöra vilken kompetens myndighetens kansli behöver. Men för att kunna uppskatta myndighetens personalkostnader har vi utgått ifrån att kansliet behöver en myndighetschef, en verksamhetssamordnare, en registrator/arkivarie och ett antal administratörer. Eventuellt kommer myndigheten även att behöva en jurist och en it-tekniker. Men om myndighetschefen har juridisk kompetens kan hen sannolikt täcka myndighetens kompetensbehov inom det området. Behovet av en egen it-tekniker beror i sin tur på hur myndighetens digitala system utformas och i vilken utsträckning myndigheten ingår avtal om support och förvaltning av systemen med externa leverantörer.

Vi bedömer att personalkostnader kommer att vara Övervakningsmyndighetens enskilt största kostnadspost, och totalt uppgå till mellan cirka 14 955 000 och 18 455 000 kronor årligen. Summan inkluderar både löner till anställd personal och ersättningar till personer som är förordnade i avdelningarna. Vi uppskattar att lönekostnaderna för myndighetens ledning och kansli kan komma att uppgå till mellan cirka 6,4 och 9,9 miljoner kronor årligen. I beräkningen har vi utgått från genomsnittliga eller ungefärliga löner för motsvarande yrkeskategorier, och ett lönekostnadspåslag på 54 procent. Det är det genomsnittliga lönekostnadspåslaget för anställda

inom staten 2026 enligt Arbetsgivarverket.⁶³ Mer specifikt har vi räknat på följande sätt:

- En myndighetschef till en kostnad av 1 940 400 kronor per år. Det behövs en myndighetschef för att leda verksamheten. Vi bedömer att myndighetschefen bör ha någon form av juridisk kompetens, eftersom myndighetens avdelningar kommer att bedriva en domstolsliknande verksamhet. Vi har utgått från en månadslön på cirka 100 000 kronor, vilket motsvarar 1 260 000 kronor per år. Med ett lönekostnadspåslag på 54 procent blir summan 1 940 400 kronor. Den uppskattade månadslönen bygger på månadslönen för myndighetschefer i myndigheter som är lokaliserade utanför Stockholm och har ungefär lika många årsarbetskrafter som vi bedömer att Övervakningsmyndigheten skulle behöva. Ordförande för Överklagandenämnden för studiestöd hade till exempel en månadslön på 93 500 kronor 2025, medan chefen för myndigheten för Kulturanalys hade en månadslön på 100 000 kronor 2025. Chefen för Myndigheten för arbetsmiljökunskap hade i sin tur en månadslön på 107 000 kronor 2025.⁶⁴
- Mellan 4 och 9 administratörer/handläggare (varav en ekonomiadministratör), till en kostnad av mellan 2 809 000 och 6 320 000 kronor per år. Vi bedömer att myndigheten behöver denna kompetens för att stödja beslutsorganen administrativt. Det handlar till exempel om att skicka ut kallelser och underrättelser, sammanställa beslut som underlag för uppföljning, boka lokaler och resor och liknande. Statens servicecenter bör kunna sköta en stor del av myndighetens ekonomi. Vi har utgått från en månadslön på cirka 38 000 kronor. Med lönekostnadspåslag blir det 702 240 kronor per år och person. Den uppskattade månadslönen bygger på den genomsnittliga månadslönen för löne- och personaladministratörer respektive domstols- och juristsekreterare och övriga handläggare i statlig sektor. Enligt SCB:s lönestatistik för

⁶³ Arbetsgivarverket. *Arbetsgivarguiden*. (Hämtad 2025-11-21).

<https://www.arbetsgivarverket.se/arbetsgivarguiden/avgifter-och-skatter>

⁶⁴ Publikt. 2025-06-27. *Så stora löneökningar får myndighetscheferna*. (Hämtad 2025-11-21) <https://www.publikt.se/nyhet/sa-stora-loneokningar-far-myndighetscheferna-27249>

2024 var månadslönen 34 600 kronor respektive 35 800 kronor och 36 800 kronor för respektive yrkeskategori.⁶⁵

- En verksamhetssamordnare till en kostnad av cirka 887 000 kronor per år. Vi bedömer att myndigheten behöver denna kompetens eftersom en av kansliets viktigaste uppgifter kommer vara att koordinera arbetet i beslutsorganen, till exempel genom att utveckla och implementera gemensamma arbetssätt och rutiner samt organisera olika typer av erfarenhetsutbyten. Vi har utgått från en månadslön på cirka 48 000 kronor. Med lönekostnadspåslag blir det 887 040 kronor per år. Den uppskattade månadslönen bygger på den genomsnittliga månadslönen för utredare i statlig sektor, som var 46 7700 kronor 2024 enligt SCB:s lönestatistik. Vi har använt utredare som referens eftersom verksamhetssamordnare inte är särredovisade i statistiken.⁶⁶
- En registrator/arkivarie till en kostnad av cirka 757 700 kronor per år. Vi bedömer att myndigheten behöver denna kompetens eftersom den kommer att hantera många ärenden och förvalta ett eget ärendehanteringssystem för diarieföring och arkivering. Vi har utgått från en månadslön på cirka 41 000 kronor, vilket med lönekostnadspåslag motsvarar 757 680 kronor per år. Den uppskattade månadslönen bygger på den genomsnittliga månadslönen för arkivariar i statlig sektor 2024, som var 40 000 kronor enligt SCB:s lönestatistik.⁶⁷

Vi har inte räknat med några lönekostnader för en eventuell it-tekniker eller jurist. Om myndigheten behöver endera så tillkommer årliga kostnader för sådan personal.

⁶⁵ Statistiska centralbyrån. *Lönestrukturstatistik statlig sektor, Genomsnittlig månadslön och lönespridning efter yrke 2024*. Uppdaterad 2025-05-20. (Hämtad 2025-11-25).

⁶⁶ Statistiska centralbyrån. *Lönestrukturstatistik statlig sektor, Genomsnittlig månadslön och lönespridning efter yrke 2024*. Uppdaterad 2025-05-20. (Hämtad 2025-11-25).

⁶⁷ Statistiska centralbyrån. *Lönestrukturstatistik statlig sektor, Genomsnittlig månadslön och lönespridning efter yrke 2024*. Uppdaterad 2025-05-20. (Hämtad 2025-11-25).

Till lönekostnaderna kommer kostnader för ersättningar till avdelningarnas ordförande, vice ordförande, ledamöter och sekreterare. Vi uppskattar de kostnaderna till minst 8 555 000 kronor årligen. Det motsvarar det totala ersättningsbelopp som Kriminalvården betalade ut 2024, uppräknat från 2016 års prisnivå till 2025 års prisnivå för att spegla de ersättningsnivåer som vi föreslår i instruktionen för den nya myndigheten. Men om ärendemängden ökar kommer även ersättningsbeloppen att öka, eftersom samtliga funktioner inom avdelningarna får en del av sin ersättning per sammanträde och även dag som de utför arbete för avdelningens räkning.

Kostnader för klienternas rättsliga biträden

Vi uppskattar kostnaderna för rättsliga biträden till cirka 1,8 miljoner kronor årligen givet 2025 års prisnivå och ärendemängd. Vi baserar uppskattningen på att kostnaderna för rättsliga biträden var drygt 1,6 miljoner kronor 2024, samt att den genomsnittliga årliga kostnadsökningen var 11 procent 2022–2024. Men om ärendemängden ökar kommer även kostnaderna för rättsliga biträden att öka på ett motsvarande sätt.

Lokalkostnader

Vi bedömer att det inte vore ekonomiskt försvarbart att en myndighet i den storlek som det nu blir fråga om har egna lokaler. Det gäller framför allt lokaler till avdelningarna som verkar lokalt, men även lokaler till myndighetens kansli. Vi föreslår därför att myndigheten samverkar om lokaler med Kriminalvården eller Domstolsverket. Uppgiften att tillhandahålla lokaler till Övervakningsmyndigheten skulle kunna regleras i den berörda myndighetens instruktion, eller i en överenskommelse mellan myndigheterna i fråga. Med en sådan lösning uppskattar vi den nya myndighetens totala lokalkostnader till mellan cirka 3 031 000 och 5 477 000 kronor per år.

Det första alternativet innebär att kansliet är placerat på Kriminalvårdens huvudkontor i Norrköping, samt att avdelningarna sammanträder på de lokala frivårdskontoren. Fördelen med det alternativet är att det kan underlätta myndighetens samverkan med Kriminalvården. Det gäller inte minst under arbetet med att bygga upp kansliets verksamhet och att få den nya enrådsmyndighetens digitala system att kommunicera med Kriminalvårdens digitala system (interoperabilitet). Det andra alternativet

innebär att kansliet är placerat på Domstolsverkets huvudkontor i Jönköping och att avdelningarna sammanträder på de lokala tingsrätterna. Fördelen med det alternativet är att det skapar en tydligare gräns mellan den nya myndighetens ansvar och uppgifter och Kriminalvårdens. Men en nackdel med alternativet är att flera tingsrätter har lokalbrist, vilket kan göra det svårt för avdelningarna att genomföra sina sammanträden där.

I beräkningen har vi utgått från att varje anställd på kansliet kommer att använda ett utrymme på i genomsnitt 15 kvadratmeter. Det är 10 kvadratmeter mindre än genomsnittet för kontorsmyndigheter med färre än 125 anställda 2023, men i linje med Riksrevisionens granskningsnorm.⁶⁸ Vi har också utgått från hyran per kvadratmeter på Kriminalvårdens huvudkontor i Norrköping respektive Domstolsverkets huvudkontor i Jönköping 2025. Hyran per kvadratmeter uppgår på dessa huvudkontor till cirka 2 200 kronor respektive 2 650 kronor.⁶⁹ Det ger en årlig lokalkostnad för kansliet på mellan 231 000 kronor och 477 000 kronor, beroende på samverkansmyndighet och antal anställda.

Tabell A3. Uppskattade årliga lokalkostnader för Övervakningsmyndighetens kansli, beroende på samverkansmyndighet och antal anställda, kronor.

	7 anställda	12 anställda
Kriminalvården, Norrköping	231 000	396 000
Domstolsverket, Jönköping	278 000	477 000

⁶⁸ Riksrevisionen (2025:17). *Kostsam kvadratjakt – statens användning och anskaffning av kontorslokaler*, s. 25.

⁶⁹ Ekonomistyrningsverket. *Ingångna hyresavtal*. Uppdaterad 2025-10-13. (Hämtad 2025-11-25). <https://www.esv.se/analys-och-statistik/statlig-lokalforsorjning/hyreskontrakt/> Statskontorets beräkningar av genomsnittlig kvadratmeterkostnad för de berörda myndigheternas huvudkontor.

Vi uppskattar kostnaden för att nyttja frivårdens eller tingsrätternas lokaler för avdelningarnas sammanträden till mellan cirka 2,8 och 5 miljoner kronor årligen (tabell A4).

Tabell A4. Uppskattade årliga lokalkostnader för Övervakningsmyndighetens särskilda beslutsorgan, beroende på samverkansmyndighet och antal sammanträden, kronor.

	800 sammanträden	1 000 sammanträden
Kriminalvården, frivårdskontor	2 800 000	3 500 000
Domstolsverket, tingsrätter	4 000 000	5 000 000

I beräkningen har vi utgått från att avdelningarna har mellan 800 och 1 000 sammanträden årligen. 800 sammanträden per år motsvarar dagens antal, där varje nämnd eller avdelning i genomsnitt har 29 sammanträden per år. 1 000 sammanträden per år motsvarar en 20 procentig ärendeökning som kan förväntas leda till ett ökat antal sammanträden. En 20 procentig ökning ligger då i den undre delen av intervallet för vår grovt uppskattade ärendeökning till år 2034. Vi har också använt en schablon om 3 500 kronor per sammanträde på Kriminalvårdens frivårdskontor och 5 000 kronor per sammanträde på en tingsrätt. Den högre kostnaden för sammanträden på en tingsrätt speglar att dessa ofta har ett mer centralt läge och högre hyror än frivårdskontoren.⁷⁰ Men kostnadsuppskattningen är mycket osäker. Det är också möjligt att lokalkostnaderna ökar om avdelningarnas ärendemängd ökar, och antalet sammanträden ökar till följd av det.

Övriga kostnader

Vi bedömer att en ny enrådgivningsmyndighet behöver egen teknisk utrustning och egna digitala system för ärendehantering, diarieföring och arkivering för att fullt ut kunna ta till vara på de möjligheter att arbeta mer effektivt som en förändrad organisation innebär.

De digitala systemen behöver vara utformade så att den nya myndigheten och Kriminalvården kan dela information. Det gäller dels information om klienterna och de ärenden som frivårdskontoren initierar, dels information

⁷⁰ Ekonomistyrningsverket. *Ingångna hyresavtal*. Uppdaterad 2025-10-13. (Hämtad 2025-11-25). <https://www.esv.se/analys-och-statistik/statlig-lokalforsorjning/hyreskontrakt/>

om den nya myndighetens beslut i dessa ärenden. I dag är det frivårdens personal som manuellt för över resultatet av övervakningsnämndernas beslut i kriminalvårdsregistret. En sådan överföring borde kunna ske automatiskt. Såväl kanslipersonalen som avdelningarnas ordförande, vice ordförande och sekreterare behöver också teknisk utrustning som datorer och telefoner.

Vi bedömer att den nya myndigheten inte kommer att ha kompetens för att själv utveckla och därefter förvalta de digitala systemen. Myndigheten kommer att behöva anskaffa systemet, sannolikt genom att upphandla det. Men även att upphandla ett eller flera digitala system kräver beställar-kompetens. Det gäller dels att ha kunskap om verksamheten och dess behov, dels kunskap om it och upphandling. På de sistnämnda områdena bedömer vi att den nya myndigheten kommer att behöva ta hjälp av konsulter. Det kommer i sin tur att innebära kostnader för myndigheten under en uppstartsfas, utöver kostnaderna för att anskaffa systemen. När systemen är fullt implementerade kommer myndigheten i sin tur behöva betala licenser och andra avgifter för den löpande förvaltningen av systemet.

Vi uppskattar de initiala kostnaderna för systemen till minst 2 miljoner kronor, och den löpande kostnaden till minst 2 miljoner kronor årligen. Till det kommer årliga kostnader för it-drift, allt från servrar och nätverk till mjukvara och datorer. Här uppskattar vi den totala kostnaden till cirka 90 000 kronor per anställd, det vill säga 630 000–1 080 000 kronor årligen. Vi baserar uppskattningarna på att Etikprövningsmyndigheten har något högre kostnader än så för liknande system.